

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΤΣΙΜΑ

Κωνσταντίνος Ι. Χιόνης

Μια από τις πιο ενδιαφέρουσες βιογραφίες των νεότερων ανδρών της Θάσου αναμφισβήτητα είναι του Κώστα Τσίμα. Κανένας δεν μπορεί ν' αμφισβητήσει σήμερα, σ' όποιον κομματικό χώρο κι αν ανήκει, το έργο και την προσφορά του Κώστα Τσίμα στις μεταχουντικές πολιτικές εξελίξεις του τόπου μας. Αυτοδημιούργητος, αγωνιστής των λαϊκών ελευθεριών και της δημοκρατίας, γενναιόψυχος, ασυμβίβαστος και πιστός στις ιδέες του, μπεσαλής στο λόγο του και συνεπής στις υποχρεώσεις του, στάθηκε ο πιο στενός φίλος και συνεργάτης του Ανδρέα Παπανδρέου κατά την περίοδο που κυβέρνησε την Ελλάδα. Από τους οργανωτές του ΠΑΚ και από τα βασικά ιδρυτικά μέλη του ΠΑΣΟΚ πέρασε από δύσκολα κυβερνητικά πόστα και άφησε έργο που αναγνωρίζεται ακόμα και από την πλειοψηφία των πολιτικών αντιπάλων του.

Η ανάδειξη και η κοινωνική καταξίωσή του επιτεύχθηκε χάρη στο ακατάβλητο ψυχικό σθένος που διέθετε, στην επιμονή και υπομονή του, αρετές που τον οδήγησαν να αποκτήσει όσα στερήθηκε στα παιδικά του χρόνια, χρήμα και μόρφωση. Η γνωριμία του πάλι με τον Ανδρέα Παπανδρέου του έδωσε την ευκαιρία της δράσης που επεδίωκε και του άνοιξε διάπλατα τον πολιτικό στίβο που επιζητούσε.

Η ζωή και το έργο του Κώστα Τσίμα παρουσιάζει, πράγματι, μεγάλο ενδιαφέρον. Γι' αυτό και θα παρακολουθήσουμε την όλη πορεία του από τη γέννησή του ως το θάνατό του.

ΣΤΟ ΘΕΟΛΟΓΟ ΤΗΣ ΘΑΣΟΥ

Η οικογένεια Τσίμα καταγόταν από την Ήπειρο. Εγκαταστάθηκε στο Θεολόγο Θάσου στις αρχές του 2ου μισού του 19ου αιώνα. Πρώτος γνωστός γενάρχης της οικογένειας αυτής αναφέρεται ο Δημήτριος Τσίμας. Δε γνωρίζουμε αν ήλθε παντρεμένος ή αν παντρεύτηκε στη Θάσο. Μαζί με το Δημήτριο Τσίμα ήλθαν κι εγκαταστάθηκαν στη Θάσο κι άλλοι συγγενείς της οικογένειας αυτής. Αναφέρονται στον πρώτο εκλογικό κατάλογο της υποδιοικήσεως Θάσου, που εκδόθηκε το 1915, ο Ιω-

άννης Τσίμας του Δημητρίου, γεννημένος το 1862, και ο Κωνσταντίνος Τσίμας του Λαμπρινού, γεννημένος το 1885¹. Ένας άλλος Τσίμας, που μετακινήθηκε από το Θεολόγο στην Ποταμιά, ήταν ο Κωνσταντίνος Τσίμας, που απέκτησε δύο αγόρια, το Νικόλαο Τσίμα, που γεννήθηκε το 1867, και το Γρηγόριο Τσίμα, γεννημένο το 1875².

Παιδιά του Δημητρίου Τσίμα, που διέμενε στο Θεολόγο Θάσου, ήταν ο Γεώργιος³, ο Σωτήριος και ο Χρήστος⁴. Τον Οκτώβριο του 1912 τα αδέρφια Σωτήριος και Χρήστος Τσίμας υπηρετούσαν στο Θεολόγο ως πολιτοφύλακες⁵. Το 1917 μετέβησαν στην Καβάλα, που ήταν βουλγαροκρατούμενη. Συνελήφθησαν, όμως, από τους Βουλγάρους και φυλακίστηκαν. Χρησιμοποιήθηκαν στη συνέχεια για βαριές εργασίες. Όταν ο Χρήστος αρρώστησε, ο αδελφός του Σωτήρης ζήτησε να δει τον αδελφό του. Ο υπεύθυνος Βούλγαρος αρνήθηκε κι ο Σωτήρης Τσίμας του τρύπησε το κεφάλι μ' ένα κασμά. Οι Βούλγαροι τον εκτέλεσαν αμέσως. Για το θάνατο του Σωτήρη Τσίμα χορηγήθηκε στη σύζυγό του σύνταξη⁶.

Ο Σωτήρης Τσίμας απέκτησε δύο παιδιά, το Δημήτριο και την Ευαγγελία, που παντρεύτηκε τον Ιωάννη Κωνσταντάκη. Ο Δημήτριος Τσίμας πολέμησε στη Μικρά Ασία και πιάστηκε αιχμάλωτος κατά την υποχώρηση. Με την ανταλλαγή των αιχμαλώτων επέστρεψε στο χωριό του, την ημέρα μάλιστα που γινόταν το ετήσιο μνημόσυνό του⁷. Παντρεύτηκε την Παναγιώτα Ελαία κι απέκτησε τρία παιδιά: το Σωτήρη το 1933, τον Κώστα το 1936 και την Ελένη το 1939.

Ο Κώστας Τσίμας μεγάλωσε με μεγάλες στερήσεις. Ο πατέρας του καπνεργάτης με αριστερές ιδέες άρχισε νωρίς τη συνδικαλιστική του δράση μ' αποτέλεσμα να εξοριστεί στη Γαύδο και στη Φολέγανδρο⁸. Κατά την Κατοχή η οικογένειά του υπέφερε. Ο ίδιος ο Κώστας Τσίμας αναφέρει ότι ο πατέρας του με το ζόρι τους πρόσφερε μισό ποτήρι λάδι. Περιγράφοντας μάλιστα την τραγική αυτή κατάσταση

1. Βλ. *Γεωργίου Αστεριάδη*, Ο πρώτος εκλογικός κατάλογος της υποδιοικήσεως Θάσου (1915), περ. «Θασιακά», τ. 8(1992-1993), σ. 323-324.

2. Βλ. *Γεωργίου Αστεριάδη*, ό.π., σ. 291.

3. Βλ. *Γεωργίου Αστεριάδη*, ό.π., σ. 323. Ο Γεώργιος Τσίμας το 1915 ήταν 62 ετών. Επομένως είχε γεννηθεί το 1853. Παιδιά του Γεωργίου Τσίμα ήταν ο Δημήτριος, που υπηρετούσε το 1915 σε ηλικία 28 ετών και έγινε μετέπειτα μοναχός στην Προβάτα του Αγίου Όρους, η Μαρία και η Λασκαρίνα ή Λασκαρούδα.

4. Παιδιά του Χρήστου ήταν ο Θεοφάνης, ο Δημήτριος και η Μαρία.

5. Βλ. *Κωνσταντίνου Χιόνη*, Η απελευθέρωση της Θάσου το 1912, περ. «Θασιακά», τ. 2(1985), σ. 23, υποσ. 18.

6. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, Σελίδες ζωής, επιμ. Κώστα Κλειτσίκας, έκδ. «Προσκήνιο» Άγγ. Σιδεράτου, σ. 21-22. Ούτε ο Χρήστος Τσίμας επέστρεψε στη Θάσο. Την εκτέλεση του Σωτήρη Τσίμα επιβεβαίωσε ο Χρήστος Καϊμακάμης, που ήταν ο μόνος Θασίτης που διασώθηκε και επέστρεψε στο νησί.

7. Βλ. *Νίκου Βασιλικού*, Το Ημερολόγιο της Μικρασιατικής εκστρατείας, περ. «Θασιακά», τ. 11(1998-2000), υποσ. 1. Πρβλ. και *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 21.

8. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 22.

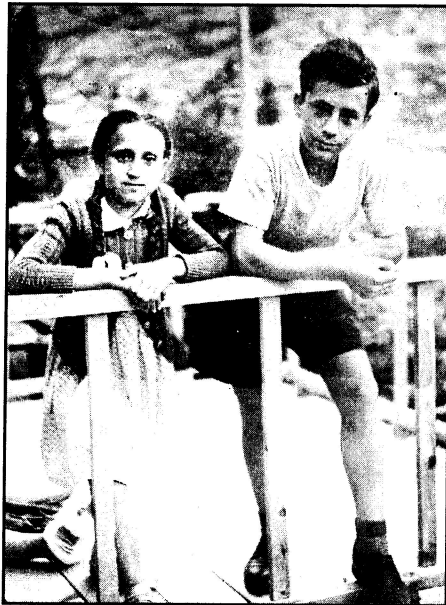
Ο δίχρονος Κώστας Τσίμας το 1938 με τους γονείς του και τον αδελφό του Σωτήρη.

σημειώνει: «Κάθε μέρα νηστικοί, το πρωί να σου 'ρχεται αναγούλα, να ξερνάς και να πέφτουν χαστούκια»⁹.

Αλλά και μετά την Κατοχή η κατάσταση δεν άλλαξε. Η φτώχεια έδεχνε και πάλι το σπιτικό του Κώστα Τσίμα¹⁰. Ο πατέρας του ήταν αριστερός, αλλά δεν είχε οργανωθεί στο Κ.Κ.Ε. Γι' αυτό και του γύριζαν την πλάτη δεξιοί και αριστεροί. Απομονώθηκε στο χωριό του κι άρχισε να μαραζώνει. Κλείστηκε μέσα στο σπίτι και

9. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 19.

10. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 22.

Ο μαθητής Κώστας Τσίμας το 1948 με την αδελφή του Ελένη στο μπαλκόνι του σπιτιού τους.

στον εαυτό του. Κατήντησε φυματικός σε νέα ηλικία από την αιχμαλωσία του 1922-1923, από τις φυλακές και τις εξορίες. Όλα αυτά επηρέασαν το χαρακτήρα του Κώστα Τσίμα. Ζωηρό και ατίθασο παιδί καθώς ήταν, επηρεάστηκε από τις αριστερές ιδέες του οικογενειακού του περιβάλλοντος και της εποχής του σε τέτοιο βαθμό, που εξεδήλωσε φανερά πια τα παιδικά αισθήματά του στον αριστερισμό, καίτοι η αριστερά είχε χάσει τον αγώνα της και βρισκόταν υπό δίωξη. Παιδί ακόμα, είχε υποδείξει στους αντάρτες, που μετέβησαν τη νύχτα στην καλύβα τους για να προμηθευτούν ψωμί και τρόφιμα, να πάνε να πνιγούν, γιατί είχε διαδοθεί ότι επρόκειτο να παραδοθούν¹¹.

Το 1949 τελείωσε το δημοτικό σχολείο Θεολόγου. Μετά πήγε να μάθει την τέχνη του τσαγκάρη στο θείο του Βασίλη Ελαία. Δεν του άρεσαν, όμως, οι μυρωδιές των δερμάτων και των χρωμάτων και πείσθηκε από το φίλο του Δημήτρη Μαλλιαρό να τον ακολουθήσει στο ραφτάδικο, που ήταν καθαρή δουλειά και πήγαινε κι εκείνος. Πήγαν αρχικά στο ραφτάδικο του Τάσου του Τριακόσια, ύστερα στον Κώστα Γκούμα, στον Χριστόφορου Παπακυριακού και στον Βασίλη Τσιλογεώργη. Δούλεψαν μερικές φορές και σε έργα της κοινωνικής πρόνοιας με μεροκάματο 24 δραχμών¹².

Η ζωή του, όμως, στο χωριό γινόταν ολοένα δυσκολότερη. Η αποπομπή του αδελφού του Σωτήρη από την αεροπορία, γιατί ήταν γιος παλιού κομμουνιστή και ανιψιός του δικηγόρου Ελαία, τον επηρέασε ακόμα περισσότερο και τον έκανε πιο

11. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 20.

12. Προφορικές μαρτυρίες του Δημήτρη Μαλλιαρού.

αντιδραστικό. Χαρακτηριστικό είναι το επεισόδιο που δημιούργησε το 1954, όταν κλήθηκε από την αστυνομία να καταταγεί στα ΤΕΑ Θεολόγου. Κατά την ορκωμοσία κατέβασε το υψωμένο χέρι του, όταν ο ανθυπολοχαγός ανέφερε τη φράση «και τον συνταγματικό βασιλέα του έθνους». Όταν ρωτήθηκε από τον ανθυπολοχαγό, γιατί κατέβασε το χέρι του, απάντησε ότι ορκίζεται μόνο στην πατρίδα και όχι στους βασιλιάδες. Τούτο του στοίχισε τρεις μέρες φυλακή, γιατί ειπώθηκε ενώπιον όλων και ο ανθυπολοχαγός βρέθηκε σε δύσκολη θέση. Στη συνέχεια έβρισε και το χωροφύλακα, όταν τον οδήγησε στο κρατητήριο και τον απείλησε ότι θα τον βάλει να κόψει ξύλα για τη σόμπα της αστυνομίας. Ο ανθυπολοχαγός τότε τον έβαλε άλλες τρεις μέρες φυλακή για εξύβριση αρχής, επειδή αποκάλεσε το χωροφύλακα ξεφτιλισμένο. Το βράδι τα έβαλε και με τον ενωμοτάρχη, όταν έφερε την αρραβωνιαστικιά του στο γραφείο, γιατί δεν τον άφηναν να κοιμηθεί με τα γέλια και τα παιχνίδια που έκαναν. Αποπήρε και απείλησε ακόμα και τον αδελφό του Σωτήρη, όταν συμφώνησε την άλλη μέρα με τις υποδείξεις της αστυνομίας. Χαρακτηριστικές είναι οι κουβέντες που του απηύθυνε: «Δεν ντρέπεσαι να συμφωνείς μ' αυτούς τους ξεφτίλες. Θα σε φτιάξω και σένα όταν θα βγω από εδώ μέσα»¹³. Όλες αυτές οι αντιδράσεις του Κώστα Τσίμα έδειχναν πλέον ότι θα εξελισσόταν σ' ένα πραγματικό επαναστάτη. Η παραμονή του στο χωριό θα δημιουργούσε προβλήματα. Τούτο το αντιλαμβανόταν και ο ίδιος ο πατέρας του, ο οποίος του έλεγε: «Εσύ αν μείνεις εδώ και πας φαντάρος ή θα σκοτώσεις ή θα σε σκοτώσουν, γι' αυτό πρέπει να φύγεις στο εξωτερικό»¹⁴.

Η δύσκολη ζωή στο χωριό και οι συνεχείς συγκρούσεις που είχε και που οφείλονταν στον ευέξαπτο και ατίθασο χαρακτήρα του, τον οδήγησαν στην απόφαση να μεταβεί στη Θεσσαλονίκη για να εργασθεί και να σπουδάσει.

ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Το 1955 βρίσκεται στη Θεσσαλονίκη. Ζούσε μαζί με το θείο του δικηγόρο Γεώργιο Ελαία, αδελφό της μητέρας του, και εργαζόταν στο ξενοδοχείο «Αλεξάνδρεια», που βρισκόταν στην οδό Εγνατίας 22. Γνωρίστηκε με το βουλευτή της ΕΔΑ Τσαρουχά, που δολοφονήθηκε αργότερα από τη Χούντα, και με το Γεώργιο Οικονομίδη, από την Καλλιράχη της Θάσου, που ήταν αγωνιστής στην Εθνική Αντίσταση και καθοδηγητής του.

Το 1955 έφαγε και το πρώτο ξύλο στη Θεσσαλονίκη. Έλαβε μέρος σ' ένα συλλαλητήριο για την Κύπρο και τον συνέλαβαν όταν με άλλους νεολαίους πήγαν στο αγγλικό προξενείο να σχίσουν τη σημαία των Άγγλων. Έφαγε τόσο ξύλο που έπεσε κάτω, οπότε μια κλωτσιά που του έδωσε ένας αστυνομικός του έσπασε και δύο δό-

13. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 23-24.

14. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 25.

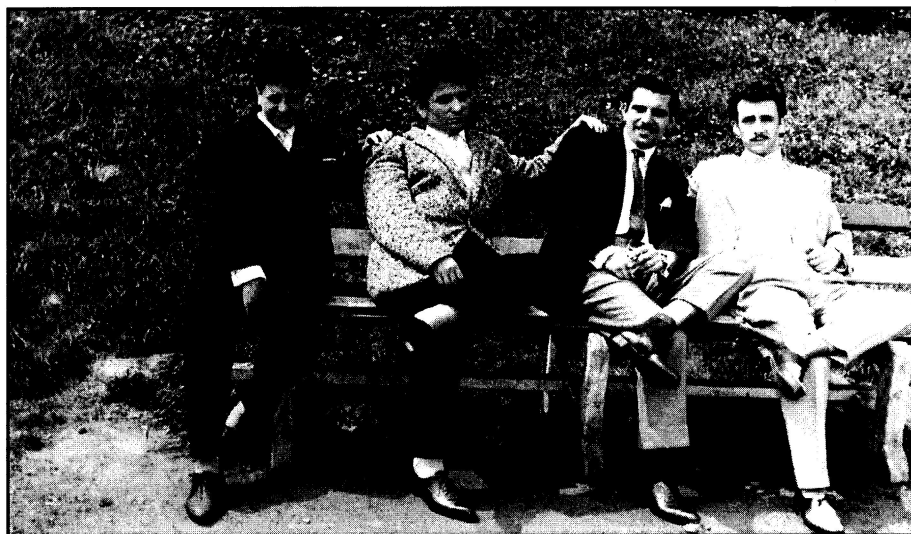

Αριστερά: Με το συμμαθητή και φίλο του Δημ. Μαλλιαρό στο Θεολόγο.

Δεξιά: Με το φίλο του Κώστα Τριακόσια στο πανηγύρι του Μιχαήλ Αρχαγγέλου.

ντια. Έμαθε για τη σύλληψή του ο θείος του ο δικηγόρος, παρενέβη και αποφυλάκιστηκε. Δε σταμάτησε, όμως, να συμμετέχει στα συλλαλητήρια. Οργανωμένος στη νεολαία της ΕΔΑ έτρεχε σε κάθε πρόσκληση του κόμματός του. Σε μια τέτοια συγκέντρωση της ΕΔΑ έσπρωξε κάποιον ηλικιωμένο ενωμοτάρχη, ο οποίος έπεσε και χτύπησε. Έκτοτε ζούσε με το φόβο της σύλληψής του. Γι' αυτό και δεν επέστρεψε στο σπίτι του θείου του, αλλά κατέφυγε σε σπίτια φίλων και συγγενών του. Έγινε πια ο κυνηγημένος Κώστας Τσίμας, γεγονός που τον οδήγησε να πάρει τη μεγάλη απόφαση της φυγής του στο εξωτερικό.

Επειδή είχε περάσει περιοδεύον για στρατιώτης, δεν μπορούσε να εκδοθεί διαβατήριο. Το μυαλό, όμως, του Κώστα Τσίμα σκαρφίστηκε ένα πλάγιο τρόπο. Μεγάλο ταξιδιωτικό πρακτορείο της Θεσσαλονίκης διαφήμιζε μια εκδρομή δέκα ημερών σε διάφορα κράτη της Ευρώπης με τιμή συμμετοχής 6.000 δρχ., ποσό μεγάλο για την εποχή εκείνη. Ο πράκτορας του είχε υποσχεθεί ότι θα του βγάλει διαβατήριο. Γι' αυτό και πήγε στη Θάσο να παρακαλέσει τον πατέρα του να του προμηθεύσει τα χρήματα αυτά. Ο πατέρας του, όμως, συνταξιούχος καπνεργάτης αντιμετώπιζε μεγάλη φτώχεια. Αναγκάστηκε να τρέξει και να χρεωθεί από πολλούς συγγενείς και συγχωριανούς του αυτά τα χρήματα. Τα πήρε ο Κώστας και επέστρεψε στη Θεσσαλονίκη για να τα παραδώσει στον πράκτορα. Ανήσυχος, μήπως και τον κο-

Ο Κώστας Τσίμας με τους φίλους του στο Βέλγιο.

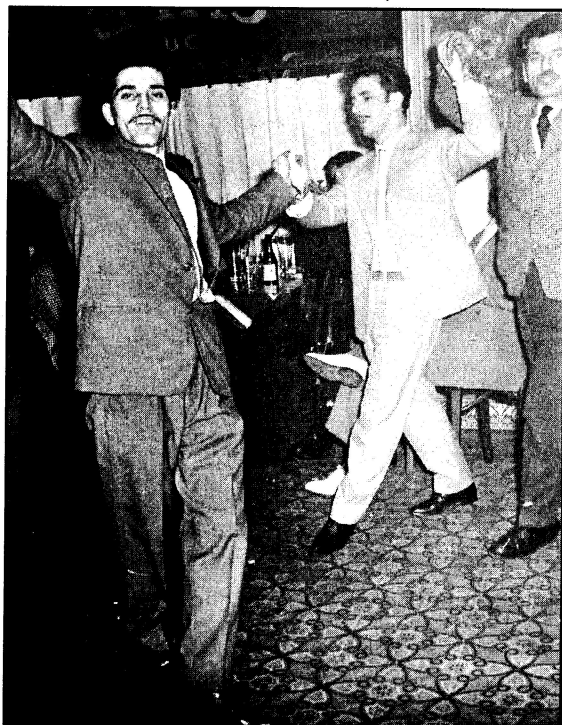
ροϊδένπει ο πράκτορας, άρχισε να τον παρακολουθεί. Μόλις μπήκε ο Δεκέμβριος, όμως, του παρέδωσε το διαβατήριό. Αμέσως ξεκίνησε για τη Θάσο ν' αποχαιρετήσει τους γονείς του. Επειδή μάζευαν ελιές και διέμεναν στην καλύβα τους στη Θυμωνιά, αναγκάστηκε να πεζοπορήσει τρεις ώρες περίπου για να φθάσει από το Θεολόγο στη Θυμωνιά. Αποχαιρέτησε τους γονείς του και την άλλη μέρα 4.12.1956 επέστρεψε στο Θεολόγο και στη συνέχεια με λεωφορείο στα Λιμενάρια, όπου με τη βάρκα του Κώστα Ασημίδη πέρασε στην Καβάλα για να αποφύγει τυχόν σύλληψή του από αστυνομικούς. Στις 10.12.1956 αναχωρούσε από Θεσσαλονίκη με τρένο για ένα ταξίδι που δε θα είχε επιστροφή¹⁵.

ΣΤΟ ΒΕΛΓΙΟ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΚΑΝΑΔΑ

Όταν το τρένο έφτασε στις Βρυξέλλες και σταμάτησε, ο Κώστας Τσίμας εγκατέλειψε το εκδρομικό γκρουπ και ανέμενε στο σταθμό τον αδελφό του, ο οποίος ήρθε καθυστερημένα για να τον παραλάβει. Τον οδήγησε στο σπίτι, όπου διέμεναν και δύο άλλοι, ο Βαγγέλης Γρηγορόπουλος από τα Σέρβια της Κοζάνης και ο Δημήτρης Λωρίδας από τα Γρεβενά. Και οι τέσσερις αυτοί συγγάτοικοι συνδέθηκαν έκτοτε με στενή φιλία.

Το πρόβλημα που αντιμετώπιζε ο Κώστας Τσίμας στο Βέλγιο ήταν η άδεια παραμονής του. Μόνο αν δούλευε σε ανθρακωρυχείο θα μπορούσε να πάρει άδεια πα-

15. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 25-28.

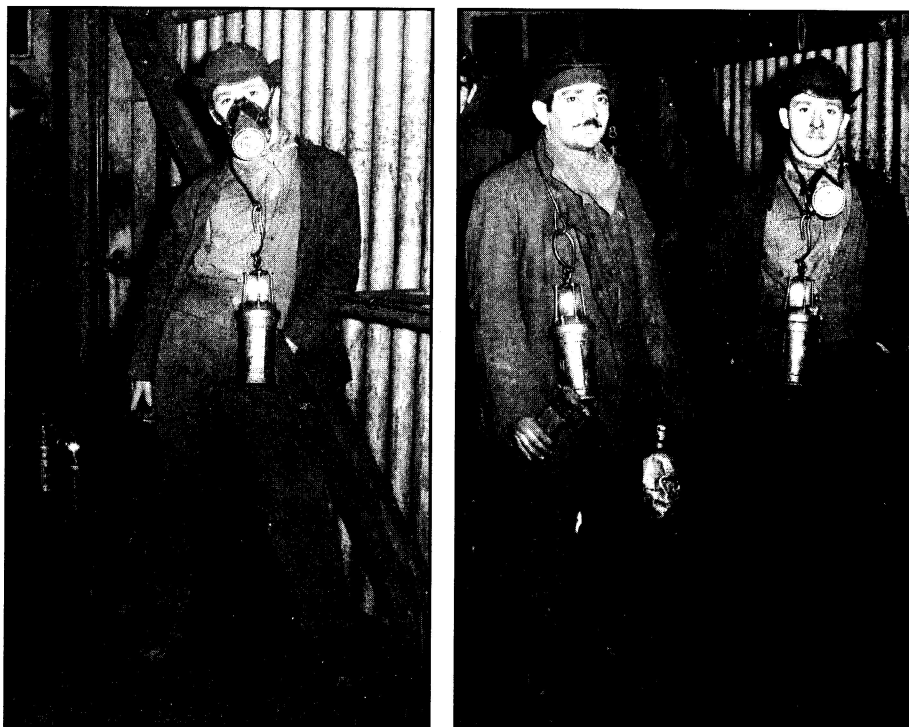

Ο Κώστας Τσίμας σε γλέντι στο Βέλγιο.

ραμονής. Αυτό και έκανε. Έπιασε δουλειά σ' ένα ανθρακωρυχείο, που ήταν και το πιο σκληρό κι απάνθρωπο σε συνθήκες εργασίας. Εκεί εργάστηκε για δύο χρόνια. Οι πρώτες του μέρες ήταν εφιαλτικές. Έπρεπε να κατεβαίνει 1.500 μέτρα μέσα στη γη. Σιγά σιγά, όμως, συνήθισε. Τον έβαλαν μάλιστα και σε ομάδα διάσωσης σε περίπτωση ατυχήματος. Έτσι γλίτωσε το φίλο του Ευριπίδη, που είχε 5-6 παιδιά, όταν συνέβη το ατύχημα. Ήταν άφοβος και μπορούσε να περάσει τότε κι από μικρές τρύπες 50-60 πόντων χωρίς να δειλιάσει, γιατί τα νιάτα, όπως αναφέρει και ο ίδιος, δεν έχουν τη συναίσθηση του φόβου¹⁶. Το πήρε απόφαση τελικά ότι αυτή θα ήταν η ζωή του, γι' αυτό και άρχισε να γίνεται πιο σκληρός. Μετά από δύο χρόνια άφησε το ανθρακωρυχείο, όπου εργαζόταν και που το χαρακτήριζε ως κάτεργο, και πήγε να εργασθεί στο ανθρακωρυχείο όπου εργαζόταν ο αδελφός του. Το δεύτερο αυτό ανθρακωρυχείο σε σχέση με το πρώτο ήταν πολύ καλύτερο. Στο πρώτο γίνονταν πολλά ατυχήματα, γι' αυτό και έκλεισε αργότερα.

Εργάστηκε στο Βέλγιο άλλα δύο χρόνια. Εκεί χόρτασε φαγητό και γλέντι. Καταλάβαινε, όμως, ότι δεν μπορούσε να συνεχίσει τη δουλειά του ανθρακωρύχου, που θα είχε μελλοντικά συνέπειες στην υγεία του. Γι' αυτό και επεδίωκε να βελτιώ-

16. Βλ. Κώστα Τσίμας, ό.π., σ. 37-38.

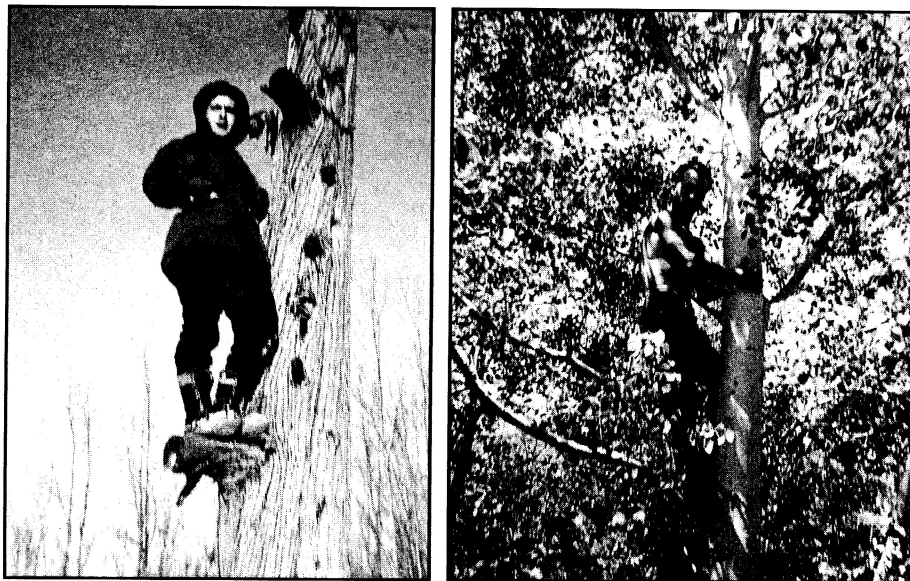
Αριστερά: Ο Κώστας Τσίμας το 1957 ως ανθρακωρύχος στο Βέλγιο.

Δεξιά: Ο Κώστας Τσίμας με το φίλο του Μιχάλη το Θεσσαλονικιό σε υπόγεια στοά.

σει τη ζωή του. Η ευκαιρία δόθηκε όταν ο Καναδάς ζήτησε μετανάστες. Υπέβαλαν χαρτιά για να φύγουν στον Καναδά. Εγκρίθηκε μόνο η μετακίνηση του αδελφού του Σωτήρη. Ο ίδιος αντιμετώπιζε δυσκολίες, γιατί ήταν ανυπότακτος. Η ελληνική πρεσβεία στο Βέλγιο του απάντησε ξεκάθαρα: «Δε σου δίνουμε καμιά σφραγίδα. Δεν έχεις επιλογές, ή θα γυρίσεις στην Ελλάδα ή θα μείνεις εδώ»¹⁷. Οι παρακλήσεις του στην πρεσβεία δεν έφεραν κανένα αποτέλεσμα. Και τότε κάθησε και έγραψε ένα συγκινητικό γράμμα στον πρόεδρο Ζαχαριά. Ο Ζαχαριάς απάντησε με κάποιο σημείωμά του και τον κάλεσε στην πρεσβεία για συνάντηση. Τελικά πέτυχε ο Κώστας Τσίμας αυτό που ήθελε. Παρατυπώντας ο πρόεδρος έθεσε τη σφραγίδα της πρεσβείας στο διαβατήριό του και του έδωσε μάλιστα και την ευχή του. Ήταν πια ελεύθερος να ταξιδέψει νόμιμα στον Καναδά.

Στα δάση του Καναδά εργάστηκε ο Κώστας Τσίμας με τον αδελφό του περίπου δύο χρόνια. Μάζεψαν μερικά χρήματα και σκέφτονταν ν' ανοίξουν μια μικρή επιχείρηση ή ένα εστιατόριο στον Καναδά ή στο Βέλγιο, όπου θα επέστρεφαν. Προτί-

17. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 43.

Ο Κώστας Τσίμας ως ξυλοκόπος στα δάση του Καναδά.

μησαν, όμως, τη Νέα Υόρκη, όπου συνάντησαν κάποιους συμπατριώτες τους, ύστερα από μερικά εξερευνητικά ταξίδια που πραγματοποίησαν. Σ' ένα από τα ταξίδια τους αυτά επισκέφθηκαν το θείο τους Λεωνίδα Καλαμίδα, που είχε κουρείο στο Μπρούκλιν της Νέας Υόρκης. Τους υποδέχτηκε με χαρά και εγκαρδιότητα. Αργότερα, όμως, χάλασαν τις σχέσεις τους, γιατί ο θείος ήθελε να γίνει συντάξιμος στις επιχειρήσεις που είχαν στήσει οι αδελφοί Τσίμα¹⁸.

ΣΤΗ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Τα δύο αδέλφια εγκατέλειψαν τον Καναδά κι εγκαταστάθηκαν οριστικά στη Νέα Υόρκη. Ο Κώστας Τσίμας είχε στο μεταξύ αρραβωνιασθεί το 1961 την Ελισάβετ Γεωργοπούλου και το 1962 παντρεύτηκε. Οικογενειάρχης πια έπιασε δουλειά στο μεγάλο ξενοδοχείο Americana Hotel. Δούλενε πολλές ώρες για να μπορέσει να βάλει χρήματα στην άκρη. Και τα κατάφερε. Το 1965 απέκτησαν μαζί με τον αδελφό του το πρώτο δικό τους εστιατόριο, το Tummey's Diner. Ήταν στο Μπρούκλιν, δίπλα από το γήπεδο που έπαιζαν μπίις μπόλ οι Ντάτζες. Ακολούθησε το δεύτερο στη Γουόλ Στρητ, στο Μανχάταν, όπου εργάζονταν 22 σερβιτόρες, και ένα τρίτο στο Μπρούκλιν. Την αλυσίδα των εστιατορίων συμπλήρωνε και ένα νυχτερινό κέντρο

18. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 47. Το γεγονός τούτο αναφέρεται και από το Λεωνίδα Καλαμίδα σε μία βιογραφία του που κυκλοφόρησε προ δεκαετίας περίπου.

Ο Κώστας Τσίμας με την αρραβωνιαστικιά του Ελισάβετ Γεωργοπούλου και τον αδελφό του Σωτήρη το 1961.

που είχε την ονομασία «Όλυμπος-Το σπίτι των θεών». Βρισκόταν κι αυτό στο Μπρούκλιν και διακοσμήθηκε με αγάλματα των Ολύμπιων θεών που έφεραν από την Ελλάδα. Δεν ξέρω πόσα τελικά εστιατόρια των αδελφών Τσίμα λειτούργησαν στη Νέα Υόρκη. Ο ίδιος ο Κώστας Τσίμας αναφέρει ότι από το 1965 έως το 1968 λειτούργησαν επτά καταστήματα, τα οποία αργότερα πουλήθηκαν. Από τα μαγαζιά αυτά ξεχώριζε το Greenwich, που θεωρούνταν η αθηναϊκή Πλάκα της Νέας Υόρκης. Εκεί συγκεντρώνονταν όλοι οι κουλτουριάρηδες και συναντούσες καθημερινά γνωστούς ηθοποιούς ή τραγουδιστές όπως ήταν ο Μπομπ Ντύλαν, ο Ρόμπερτ ντε Νίρο, ο Αλ Πατσίνο, η Μέριλ Στριπ κ.ά.¹⁹

Η δικτατορία της 21ης Απριλίου 1967 συντάραξε τον Κώστα Τσίμα. Μαζί με άλλους Έλληνες της Αμερικής δημιούργησαν τότε μια οργάνωση εναντίον της Χούντας, την American Committee for Freedom and Democracy in Greece, ήτοι Αμερικανική Επιτροπή για Ελευθερία και Δημοκρατία στην Ελλάδα. Τα πράγματα, όμως, άλλαξαν σύντομα, όταν εμφανίστηκε στην Αμερική ο Ανδρέας Παπανδρέου. Είχε ιδρύσει στη Στοκχόλμη, μετά την αποφυλάκισή του, το Πανελλήνιο Απελευθερωτικό Κίνημα και μετέβη στην Αμερική για να ευχαριστήσει τους Αμερικανούς καθηγητές των Πανεπιστημίων που είχαν πιέσει τον Τζόνσον για να μεσολαβήσει στην αποφυλάκισή του. Προς τιμήν του Ανδρέα είχε οργανωθεί μία εκδήλωση σ' ένα ξενοδοχείο της Νέας Υόρκης. Σ' αυτή την εκδήλωση πήγε και ο Κώστας Τσίμας με το Θεόδωρο Στάθη, όπου άκουσαν για πρώτη φορά τον Ανδρέα Παπανδρέου να ομι-

19. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 49-51.

*Ο Κώστας Τσίμας παντρεύεται την
Ελισάβετ Γεωργοπούλου.*

λεί. Μετά την ομιλία του ο Ανδρέας Παπανδρέου επέστρεψε στη Στοκχόλμη, αλλά σύντομα επανήλθε κι εγκαταστάθηκε στον Καναδά.

Η πρώτη συνάντηση του Κώστα Τσίμα με τον Ανδρέα Παπανδρέου έγινε το Μάρτη του 1968 στο ξενοδοχείο Tower του Μόντρεαλ. Με παρακίνηση των φίλων του Τάσου Μειμάρογλου και Κόρακα ταξίδεψαν 600 περίπου μίλια για να μιλήσουν μαζί του. Παρουσιάστηκαν σαν εκπρόσωποι της Αμερικανικής Επιτροπής για Δημοκρατία και Ελευθερία στην Ελλάδα, αλλά στην πραγματικότητα δεν εκπροσωπούσαν παρά μόνο τους εαυτούς των, γιατί η οργάνωσή τους ήταν σχεδόν διαλυμένη. Η πρώτη συζήτηση που έγινε ανάμεσα στον Κώστα Τσίμα και τον Ανδρέα Παπανδρέου ήταν έντονη, σχεδόν εχθρική. Δεν συμφώνησαν σε τίποτα. Η προσωπικότητα, όμως, και η πειθώ του λόγου του Α. Παπανδρέου είχαν ως αποτέλεσμα να βάλουν σε βαθιές σκέψεις τον Κώστα Τσίμα. Όταν επέστρεψε από το Μόντρεαλ και κατά την ώρα που οδηγούσε συλλογίζοταν ότι είχε γνωρίσει έναν άνθρωπο ξεχωριστό. Ένιωθε ενθουσιασμό για τη γνωριμία του και κατηγορούσε τον εαυτό του για την άπρεπη συμπεριφορά του κατά την ώρα της συζήτησης.

Ο Ανδρέας Παπανδρέου, αφού επανήλθε στη Στοκχόλμη, επέστρεψε στον Καναδά, όπου εγκαταστάθηκε στο Τορόντο για να διδάξει στο York University. Δεν πέ-

ρασε, όμως, μικρό χρονικό διάστημα κι ο Κώστας Τσίμας έλαβε μια πρόσκληση από τον Ανδρέα Παπανδρέου να μεταβεί στο Τορόντο για να συζητήσουν. Η νέα συζήτηση κατέληξε σε συμφωνία κι ο Κώστας Τσίμας δέχτηκε να μπει στο ΠΑΚ. Όταν αναχώρησε από το Τορόντο για να επιστρέψει στη Νέα Υόρκη, αγκάλιασε τον Ανδρέα και του είπε: «Είμαι μαζί σου». Κι έμεινε για πάντα μαζί του²⁰.

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΚ ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

Μ' εντολή του Ανδρέα ο Κώστας Τσίμας ανέλαβε να οργανώσει το ΠΑΚ της Νέας Υόρκης. Άρχισε να στρατολογεί, κυρίως, αριστερούς. Μερόνυχτα παιδεύτηκε να πείσει και το Θεόδωρο Στάθη, που ήταν καθηγητής σε πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης κι ο λόγος του περνούσε. Τον πρώτο πυρήνα του ΠΑΚ της Νέας Υόρκης αποτέλεσαν ο Κώστας Τσίμας, ο Θεόδωρος Στάθης, ο Κώστας Λιανός, ο Σκουλής Μόσχος και πολλοί άλλοι. Συμμετείχαν αργότερα η Ευαγγελία Πάχου, ο Λεωνίδας Δασκαλόπουλος, ο Γιάννης Δασκαλόπουλος, ο Γιώργος Ανδριόπουλος κ.ά. Κλήθηκε και ο καθηγητής Γεώργιος Λιάνης, που ήταν εκπρόσωπος του Ανδρέα Παπανδρέου στις Ηνωμένες Πολιτείες, για την καλύτερη οργάνωση του ΠΑΚ της Νέας Υόρκης. Επειδή το ΠΑΚ θεωρούνταν τρομοκρατική οργάνωση και ήταν εκτός νόμου στις ΗΠΑ, γι' αυτό πολλά στελέχη έφυγαν από την παλιά οργάνωση, που έφερε την ονομασία Επιτροπή για Δημοκρατία και Ελευθερία στην Ελλάδα, και ίδρυσαν τη νέα οργάνωση με την επωνυμία «United Hellenic Front» (Ενωμένο Ελληνικό Μέτωπο). Το ίδιο έγινε και σ' άλλες πόλεις για να μπορούν οι οργανώσεις να λειτουργούν νόμιμα.

Από τις οργανώσεις του ΠΑΚ η ισχυρότερη ήταν αυτή που ιδρύθηκε στη Γερμανία, γιατί εκεί υπήρχαν πολλοί Έλληνες, που ήσαν φτωχοί εργάτες αλλά συνειδητοποιημένοι. Από τις οργανώσεις της Αμερικής η πλουσιότερη ήταν της Νέας Υόρκης, που ενίσχυε οικονομικά τις οργανώσεις της Ευρώπης. Ο ταμίας του ΠΑΚ της Στοκχόλμης Μανώλης Πονηρίδης συχνά κατέφευγε και ζητούσε την οικονομική βοήθεια του ΠΑΚ της Νέας Υόρκης.

Από τους ανθρώπους που ακολουθούσαν το ΠΑΚ άλλοι ήσαν οργανωμένοι και άλλοι, οι περισσότεροι, φίλοι του ΠΑΚ. Το ΠΑΚ ήταν οργανωμένο σε δύο τμήματα, το πολιτικό και το στρατιωτικό. Ο Κώστας Τσίμας ανέλαβε αρχικά να οργανώσει το πολιτικό σκέλος του ΠΑΚ της Νέας Υόρκης. Αντικαταστάθηκε, όμως, σύντομα από το Θεόδωρο Στάθη, ο οποίος και οργάνωσε σπουδαίες εκδηλώσεις στη Νέα Υόρκη. Ο Κώστας Τσίμας κλήθηκε από τον Ανδρέα, ο οποίος και του ανέθεσε νέα καθήκοντα, τον διόρισε συντονιστή στο στρατιωτικό κομμάτι του ΠΑΚ, υπεύθυνο στην Αμερική, Καναδά και ΗΠΑ²¹. Στην Ευρώπη πέρασαν ως συντονιστές στο

20. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 55-58.

21. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 67 και 109.

Ο Κώστας Τσίμας με τον Ανδρέα Παπανδρέου στα πρώτα χρόνια της γνωριμίας τους.

στρατιωτικό τμήμα του ΠΑΚ πρώτα ο Αντώνης Τρίτσης, ύστερα ο Κώστας Σημίτης και τελευταία ο Γιάννης Τσεκούρας²².

Η μεγάλη προσφορά του Κώστα Τσίμα γρήγορα εκτιμήθηκε από τον Ανδρέα Παπανδρέου, γι' αυτό και τον κατέστησε μέλος του Εθνικού Συμβουλίου. Το Εθνικό Συμβούλιο ήταν ένα είδος εξόριστης κυβέρνησης. Συμμετείχαν αρχικά ο Αντώνης Τρίτσης, ο Νίκος Σκουλάς, ο Γεράσιμος Καββαδίας και μερικοί άλλοι. Αργότερα μέλη του Εθνικού Συμβουλίου έγιναν και ο Κώστας Σημίτης, ο Άκης Τσοχατζόπουλος και ο Γιάννης Τσεκούρας. Η προσωπικότητα του Ανδρέα Παπανδρέου μαγνήτιζε τον Κώστα Τσίμα, επηρέασε τη σκέψη και το χαρακτήρα του και του άλλαξε τις παλιές σταλινικές ιδέες του. Ο ίδιος αναφέρει χαρακτηριστικά: «Τότε ήμουν φανατικός σταλινικός, δεν μπορούσα να ακούσω τίποτα άλλο κι ο Ανδρέας με έκανε να δω την πολιτική από μια άλλη οπτική γωνία. Μου είπε ότι για μας πρωτεύοντα ρόλο παίζει ο άνθρωπος, δεν μπορεί να διαδραματίσει κανένα ρόλο το πολιτικό κοινωνικό σύστημα, αν δεν βασισθεί στον άνθρωπο, που θα πρέπει να είναι ελεύθερος, παραγωγικός»²³.

Ο Κώστας Τσίμας όσο ζούσε τον Ανδρέα Παπανδρέου, τόσο δενόταν μαζί του.

22. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 109.

23. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 61-62.

Το ζεύγος Κ. Τσίμα με τον Ανδρέα Παπανδρέου.

Κατέστη ένθερμος υποστηρικτής του και πιστός ακόλουθός του. Γνώριζε ο Ανδρέας ότι ο Κώστας Τσίμας θα θυσιάζοταν σε κάθε περίπτωση γι' αυτόν. Γι' αυτό και όταν θέλησε να διευρύνει το ΠΑΚ, να δώσει στην οργάνωσή του την αίγλη ενός απελευθερωτικού κινήματος, στον Κώστα Τσίμα απευθύνθηκε, σ' αυτόν ανέθεσε τα στρατιωτικά καθήκοντα του ΠΑΚ λέγοντάς του: «Να γίνουμε γνωστοί στον κόσμο. Θέλουμε και πρέπει το ΠΑΚ να αποκτήσει τις σχέσεις που του πρέπει. Εσύ, τώρα, ν' ασχοληθείς μ' αυτόν τον τομέα. Αναλαμβάνεις να δημιουργήσεις επαφές, να στηθεί το παράνομο κομμάτι του ΠΑΚ, το στρατιωτικό, να έχει συνδέσμους, να συνδεθούμε με τους φυσικούς μας συμμάχους, μ' όλα τα αντίστοιχα κινήματα»²⁴. Από δω και πέρα πλέον αρχίζει η πραγματική δράση του Κώστα Τσίμα με τις μυστικές αποστολές που τον έφεραν σ' επαφή με τις οργανώσεις των άλλων απελευθερωτικών κινήσεων, με ανθρώπους λαών που αγωνίζονταν για ελευθερία και δημοκρατία. Ο αγώνας του αυτός τον ταύτισε με την τρομοκρατία, μ' αποτέλεσμα οι πολιτικοί αντίπαλοί του να του αποδώσουν μετέπειτα την κατηγορία του τρομοκράτη.

Ο Κώστας Τσίμας είχε ακατάβλητη θέληση. Λόγω φτώχειας δεν μπόρεσε να φοιτήσει σε ημερήσιο γυμνάσιο. Άλλωστε γυμνάσιο υπήρχε τότε μόνο στην Καβάλα και

24. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 63.

Το ζεύγος Κ. Τσίμα με τη Μαργαρίτα Παπανδρέου.

η μετακίνησή του από Θάσο στην Καβάλα, καθώς και η παραμονή του στην πόλη αυτή ήταν αδύνατη, σχεδόν ακατόρθωτη. Δεν ξέρω αν γράφτηκε ή φοίτησε σε εσπερινό σχολείο της Θεσσαλονίκης. Βέβαιο είναι ότι τέλειωσε το νυχτερινό γυμνάσιο της Νέας Υόρκης, αφού συγχωριανοί του αναφέρουν ότι τον έβλεπαν που φοιτούσε τα βράδια στο νυχτερινό αυτό γυμνάσιο²⁵. Μετά την αποφοίτησή του γράφτηκε σ' ελεύθερο πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης, όπου σπούδασε Πολιτικές Επιστήμες και Δημόσια Διοίκηση. Είχε, όμως, υποχρεώσεις, γιατί αναγκαζόταν την ημέρα να εργάζεται στις επιχειρήσεις του, να έχει τη στρατιωτική ευθύνη του ΠΑΚ και τα βράδια να φοιτά στο σχολείο και αργότερα στο πανεπιστήμιο. Μετά το 1969-1970 άρχισε να εγκαταλείπει τις επιχειρήσεις του, όταν ο Ανδρέας του είπε: «Πρέπει να σοβαρευτούμε, να κάνουμε κάτι περισσότερο προωθημένο, να αναπτύξουμε επαφές, σχέσεις, συνεργασίες με άλλα κόμματα και με τους φυσικούς μας συμμάχους, τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα»²⁶.

Η σταδιακή εγκατάλειψη των επιχειρήσεών του τον έφερε σε προστριβές με πρόσωπα του οικείου περιβάλλοντός του. Δε δίστασε, όμως, να θυσιάσει τα οικονομι-

25. Προφορικές μαρτυρίες Δ. Μαλλιαρού και Αθαν. Μαυρογιάννη.

26. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 69.

κά συμφέροντά του προκειμένου να επιτευχθεί η διεύρυνση του ΠΑΚ και η σύνδεσή του με τις εθνικοαπελευθερωτικές οργανώσεις άλλων λαών. Και άρχισε τα συχνά και επικίνδυνα ταξίδια του για την επίτευξη του στόχου αυτού. Άρχισε πρώτα από τους Παλαιστίνιους. Είχε γνωρίσει τον Παλαιστίνιο ποιητή Ρασέτ Χουσεΐν, ο οποίος εργαζόταν στον ΟΗΕ και κατήγγειλε με ραδιοφωνικές εκπομπές του τη γενοκτονία του παλαιστινιακού λαού από Αμερικανούς και Εβραίους. Του είχε δώσει μερικά τηλέφωνα Παλαιστινίων φίλων του σε περίπτωση που επιχειρούσε ταξίδι στο Λίβανο για να 'ρθει σε επαφή με την Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (ΟΑΠ). Το πρώτο ταξίδι, όμως, του Κώστα Τσίμα στο Λίβανο δεν απέδωσε. Συνάντησε βέβαια τον Αμπού Τζιχάντ και συζήτησε μαζί του, αλλά ο Αμπού Τζιχάντ ήταν αρνητικός στον Ανδρέα Παπανδρέου. Μετέφερε το αρνητικό αυτό κλίμα στον Ανδρέα Παπανδρέου. Του υπέδειξε μάλιστα ν' απευθυνθεί στο Βάσο Λυσσαρίδη, που έχαιρε μεγάλης εκτίμησης στον αραβικό κόσμο και ήταν της απόλυτης εμπιστοσύνης τους. Μ' επιστολή του ο Ανδρέας ζήτησε από το Βάσο Λυσσαρίδη τη μεσολάβησή του. Την επιστολή τη μετέφερε ο ίδιος ο Κώστας Τσίμας στο Βάσο Λυσσαρίδη, ο οποίος και έδωσε ως συνοδό στον Κώστα Τσίμα τον Βία Λειβαδά, έναν αγωνιστή της ΕΟΚΑ, για να τον παρουσιάσει στον Αμπού Τζιχάντ. Η μεσολάβηση αυτή είχε ως αποτέλεσμα ν' αλλάξει η συμπεριφορά του Αμπού Τζιχάντ. Η πειθώ του Βία Λειβαδά και οι δεσμοί του Ανδρέα Παπανδρέου με το Βάσο Λυσσαρίδη μεταμόρφωσαν στην κυριολεξία τον Αμπού Τζιχάντ. Οι πόρτες πλέον της ΟΑΠ άνοιξαν στο ΠΑΚ. Μ' εντολή του Αμπού Τζιχάντ ο Αμπού Σάμι ήρθε σ' επαφή με τον Κώστα Τσίμα²⁷. Αποτέλεσμα της επαφής αυτής ήταν η υπογραφή του πρώτου συμφώνου συνεργασίας μεταξύ ΟΑΠ και ΠΑΚ. Από μέρους του ΠΑΚ υπέγραψε το σύμφωνο αυτό ο Κώστας Τσίμας, ενώ από μέρους της ΟΑΠ ο Αμπού Σάμι²⁸.

Συχνές επαφές είχε ο Κώστας Τσίμας και μ' άλλους Παλαιστίνιους αξιωματούχους. Ένας απ' αυτούς ήταν και ο Μπασάμ Τοουφίκ Αμπού Σαρίφ, που είχε στρατολογήσει τον Ίλιτς Ραμίρεζ Σάντσες, το γνωστό με το ψευδώνυμο «Κάρλος». Η Μοσάντ τον θεωρούσε πολύ επικίνδυνο, γι' αυτό και προσπάθησε το 1972 να τον δολοφονήσει. Αργότερα, όταν ο Κώστας Τσίμας ήταν ευρωβουλευτής, συναντήθηκαν σε ξενοδοχείο του Λονδίνου για να θυμηθούν τους παλιούς αγώνες τους²⁹.

Το ΠΑΚ ανέπτυξε σχέσεις με τον Ι.Ρ.Α., με την Κούβα, με Ισπανούς και Πορτογάλους, που είχαν κι αυτοί χούντα, με πολλά λατινοαμερικάνικα κινήματα, τους τουπαμάρος κ.ά. Η στενή σχέση του ΠΑΚ με την ΟΑΠ συνέβαλε στο να αποκτήσει το ΠΑΚ διεθνή φήμη. Και τούτο οφείλεται στον Κώστα Τσίμα, που συνεχώς ταξίδευε σ' Ευρώπη και Μέση Ανατολή, με δική του οικονομική επιβάρυνση και με κίν-

27. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 70-71.

28. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 76-77.

29. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 81-82.

δυνο της ζωής του. Πράκτορες της Αιγύπτου κυνήγησαν τον Κώστα Τσίμα με το συνοδό του στο Κάιρο και για να γλιτώσουν αναγκάστηκαν να κοιμηθούν σε νεκροταφείο³⁰. Άλλοι πράκτορες άρχισαν να πυροβολούν το ταξί που μετέφερε τον Κώστα Τσίμα με τον Αμπού Σάμι στο αεροδρόμιο της Βηρυτού, γεγονός που τους ανάγκασε να ανταποδώσουν τους πυροβολισμούς³¹. Σ' ένα άλλο ταξίδι του, πολύ αργότερα, με τον ίδιο Παλαιστίνιο φίλο του Αμπού Σάμι διέμεναν στο ίδιο δωμάτιο του ξενοδοχείου «Κένεντυ» της Κύπρου, γιατί δεν υπήρχαν άλλα δωμάτια. Χώρισαν βέβαια τη δεύτερη ημέρα και την τρίτη ο Κώστας Τσίμας αναχώρησε για την Ιταλία. Παρέμεινε, όμως, ο Αμπού Σάμι για 2-3 ημέρες ακόμα, αλλά δολοφονήθηκε από τη Μοσάντ στο δωμάτιο που είχε κοιμηθεί με τον Κώστα Τσίμα. Είχαν βάλει στη λάμπα του ένα ειδικό εκρηκτικό υλικό σε υγρή μορφή, που ανατινάχθηκε στον αέρα, όταν πήγε να ανάψει το φως³².

Ο Κώστας Τσίμας αγάπησε τον παλαιστινιακό λαό. Έζησε τους πόθους και τα βάσανά τους για μια ελεύθερη πατρίδα. Οικοδόμησε σχέσεις, με τη βοήθεια των Κυπρίων, που ωφέλησαν την Ελλάδα. Ο ίδιος ο Κώστας Τσίμας αναφέρει: «*Η χώρα μας δεν έγινε ποτέ στόχος ή χώρος σύγκρουσης και τρομοκρατικών επιθέσεων. Οι Παλαιστίνιοι διαφύλαξαν πάντα τη φίλη Ελλάδα. Ποτέ δεν μας εξέθεσαν σε κίνδυνο. Μπορώ ν' αποκαλύψω ότι ανέστειλαν επιχειρήσεις τους από μόνοι τους, μόνον και μόνον για να μη θιγεί η φίλη Ελλάδα. Χάρη στην αδελφική σχέση με την ΟΑΠ δεν γίναμε ποτέ στόχος κι αποφύγαμε πάντα περιπέτειες*»³³.

Ο Κώστας Τσίμας εκπαιδεύτηκε σε παλαιστινιακά στρατόπεδα. Η εκπαίδευσή του, όμως, δεν είχε σχέση με τη χρήση ή την τοποθέτηση εκρηκτικών. Η εκπαίδευσή του απέβλεπε στην προστασία της οργάνωσης από τη διάβρωση ανθρώπων που ανήκαν σε μυστικές υπηρεσίες. Πέρασε από μια δύσκολη εκπαίδευση σε στρατόπεδο του Λιβάνου, που άντεξε όλες τις δοκιμασίες και τις δύο φορές που συμμετείχε στην εκπαίδευση. Η μία κράτησε ένα μήνα και η άλλη είκοσι μέρες. Και τα έκανε όλα αυτά ο Τσίμας για να δείξει στους Παλαιστίνιους ότι είναι μαζί τους, ότι ένιωθε το δίκαιο αγώνα τους³⁴.

Στα αλλεπάλληλα ταξίδια του γνώρισε και συνεργάστηκε με πολλούς ανθρώπους. Στην Αγγλία γνώρισε τον Κίμωνα Κουλούρη, στη Ρώμη το Βασίλη Τσαγκρή, στη Γερμανία το Δημήτρη Κολοβό, το Διονύση Καρυπίδη, στην Ιταλία τον Πάνο Βουρνά, το Μανώλη Καρακωνσταντάκη, το Χρήστο Στρεμμένο, τον Κώστα Παπακυρίτση, το Γιάννη Στάμο, το Γιώργο Κίσσονα, το Δημήτρη Μανωλιτσάκη, στη Σουηδία το Μιχάλη Ζιάγκα κ. ά. Συχνές ήταν οι επαφές του και με τους συντονιστές

30. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 85-87.

31. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 83-84.

32. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 73.

33. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 104.

34. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 97.

Το ζεύγος Κ. Τσίμα στη Νέα Υόρκη.

του στρατιωτικού σκέλους του ΠΑΚ Ευρώπης, που ονομαζόταν «Σπίθα». Στην Ευρώπη οι συντονιστές άλλαξαν τρεις φορές, ενώ στην Αμερική παρέμεινε πάντα ο Κώστας Τσίμας. Αυτός φρόντιζε για τον εξοπλισμό του ΠΑΚ³⁵, αυτός συμμετείχε στις διάφορες επικίνδυνες επιχειρήσεις, όπως στην απαγωγή Μποργκέζε, που τελικά ματαιώθηκε λόγω της απόδρασης του Σήφη Βαλυράκη από τις φυλακές της Κέρκυρας³⁶, αυτός φρόντιζε για τις συσκέψεις των στελεχών, αυτός συνόδευε τον Ανδρέα Παπανδρέου στις διάφορες μετακινήσεις του και τον προστάτευε από κάθε απόπειρα εναντίον της ζωής του. Πήρε τα μέτρα του στη Νέα Υόρκη για ν' αποφύγει τυχόν δολοφονία του Ανδρέα Παπανδρέου³⁷, έλαβε επίσης μέτρα ασφαλείας για τη μεγάλη σύσκεψη της Μάσα Καράρα στην Ιταλία³⁸, φρόντιζε ακόμα και για τον ύπνο του αρχηγού του.

Όλοι οι αγωνιστές στο ΠΑΚ έφεραν ψευδώνυμα. Ο Ανδρέας Παπανδρέου ονομαζόταν Αγησίλαος, ο Κώστας Τσίμας Μάρκος, ο Κώστας Σημίτης Λάσκαρης, ο Αντώνης Τρίτσης Βίκτορας, η Αγγέλα Κοκκόλα Βάσος, ο Γιώργος Κίσσονας Καλλίας κ.ο.κ. Ο Ανδρέας Παπανδρέου χαρακτήριζε το ΠΑΚ χαριτολογώντας ως κίνημα χωρισμένων. Πολλές γυναίκες δεν μπορούσαν να αντέξουν το μακροχρόνιο

35. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 120.

36. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 125-126.

37. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 62-63.

38. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 139-142.

Ο Κώστας Τσίμας με ένα φίλο του διασκεδάει χορεύοντας.

ΑΓΑΠΗΤΕ ΜΑΡΚΟ,

Ο ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ ΜΟΥ ΕΙΠΕ ΟΤΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΕΔΩ ΤΑ ΕΧΕΙ ΠΛΗΣΙΑΣΕΙ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΤΟΥ ΟΠΟΙΟΥ ΤΗΝ ΚΑΡΤΑ ΕΞΩΚΛΕΙΩ. ΕΙΝΑΙ ΓΟΥΝΑΡΑΣ, ΠΟΛΥΤΑΞΙΔΕΜΕΝΟΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΑΟΥΔΙΚΗΣ ΑΡΑΒΙΑΣ ΚΛΠ., ΕΧΕΙ ΤΕΛΕΣ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΚΑΙ ΛΕΕΙ ΟΤΙ ΕΧΕΙ ΤΑ ΜΕΣΑ ΝΑ ΜΑΣ ΑΝΟΙΞΕΙ ΟΠΟΙΑ ΠΟΡΤΑ ΘΕΛΟΜΕ ΣΤΟΝ ΑΡΑΒΙΚΟ ΧΩΡΟ. ΑΥΤΟ ΜΑΣ ΕΧΕΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕΙ ΥΠΟΨΙΣ. ΓΙΑ ΝΑ ΠΡΟΧΩΡΗΣΟΥΜΕ ΣΕ ΟΤΙΔΗΠΟΤΕ ΠΡΠΕΙ ΝΑ ΕΛΕΓΧΘΕΙ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΤΟΥ ΘΕΑΓΕΝΗ. ΣΕ ΠΑΡΑΚΑΛΕΙ Ο ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΑΥΤΟ ΟΣΟ ΠΙΟ ΓΡΗΓΟΡΑ ΜΠΟΡΕΙΣ.

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΑ

Βάσος

ΒΑΣΟΣ

Ο Βάσος (Αγγέλα Κοκκόλα) σε συνεννόηση με τον Αγησίλαο (Ανδρέας Παπανδρέου) απευθύνεται στο Μάρκο (Κώστας Τσίμας) για ζητήματα της οργάνωσης.

αυτό χωρισμό με τους άνδρες τους. Οι μόνες που άντεξαν ήταν οι γυναίκες του Κώστα Σημίτη και του Κώστα Τσίμα.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η πτώση της Χούντας και η ορκωμοσία της κυβέρνησης του Κων/νου Καραμανλή προβλημάτισε πολλά στελέχη του ΠΑΚ, αν έπρεπε να επιστρέψουν στην Ελλάδα. Τελικά επικράτησε η λογική και η άποψη των ψυχραιμότερων ότι δεν έπρεπε να λείψουν από τους νέους αγώνες που άρχιζαν κάτω από νέες συνθήκες. Επέστρεψε ο Ανδρέας Παπανδρέου και λίγες μέρες αργότερα ο Κώστας Τσίμας. Η καθυστέρηση του Κώστα Τσίμα οφειλόταν από τη μια σ' εντολή του Ανδρέα μήπως γίνει κανένα νέο πραξικόπημα, από την άλλη να τακτοποιήσει μερικές προσωπικές υποχρεώσεις του. Όταν ήλθε, επειδή δεν είχε σπίτι για να καθήσει, διέμενε στο Καστρί μαζί με τον Άκη Τσοχατζόπουλο και το Γιάννη Τσεκούρα. Γι' αυτό και η ταυτότητά του φέρει τη διεύθυνση: Ρωμυλίας Ι. Καστρί³⁹.

Ο Ανδρέας Παπανδρέου, μετά την άφιξή του στην Ελλάδα, δημιούργησε ένα νέο κόμμα, προσωπικά δικό του, το ΠΑΣΟΚ. Από τους ιδρυτές του ΠΑΣΟΚ ήταν και ο Κώστας Τσίμας. Μετά τη διακήρυξη της 3ης Σεπτεμβρίου 1974, η χώρα οδηγείται σ' εκλογές. Μ' εντολή του Ανδρέα ο Κώστας Τσίμας με τον Ανδρέα Φραγκιά αναλαμβάνουν την οργάνωση του ΠΑΣΟΚ στη Μακεδονία. Στη Θεσσαλονίκη λαχτάρησαν, όταν άκουσαν τα τανκς να κατεβαίνουν χαράματα στην πόλη. Ο νους τους πήγε στο πραξικόπημα. Ήταν, όμως, παραμονές της 28ης Οκτωβρίου και τα τανκς κατέβαιναν για να λάβουν μέρος σε δοκιμαστική παρέλαση. Η πορεία τους για την οργάνωση του ΠΑΣΟΚ συνεχίστηκε και στις υπόλοιπες μακεδονικές πόλεις. Στην Κάβαλα τα μέλη του νέου κόμματος συγκεντρώθηκαν για να συζητήσουν στο γραφείο του δικηγόρου Δημοσθένη Δημοσθενόπουλου, μετέπειτα υφυπουργού Οικονομικών, ενώ στην Αλεξανδρούπολη έγινε η πρώτη οργάνωση και καταγραφή του κινήματος⁴⁰.

Οι εκλογές του 1974 δεν έφεραν τα αποτελέσματα που ανέμεναν τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ. Γενική απογοήτευση επικράτησε τις πρώτες εκείνες ημέρες σε τέτοιο σημείο που υποστήριξαν μερικοί ότι ο Ανδρέας ήθελε να φύγει. Παρέμεινε, όμως, και στις εκλογές του 1977 διπλασιάζει τα ποσοστά του και γίνεται αξιωματική αντιπολίτευση με 92 βουλευτές. Από δω και πέρα αρχίζει η ανοδική πορεία του ΠΑΣΟΚ, που θα το οδηγήσει από την αντιπολίτευση στην εξουσία.

Ο Κώστας Τσίμας από το 1974 που ήλθε στην Ελλάδα έφερε και την οικογένειά του, την οποία εγκατέστησε στις Συκιές Θεσσαλονίκης. Ξανάφυγε, όμως, το 1977,

39. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 164.

40. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 169-170.

λόγω υποχρεώσεων στη Νέα Υόρκη, όπου λειτουργούσαν οι επιχειρήσεις του. Επανήλθε στην Ελλάδα το 1980, ύστερα από πρόσκληση του Ανδρέα, για να τον βοηθήσει στις επικείμενες βουλευτικές εκλογές. Τον Ιούλιο του 1981 δημοσιοποιείται το συμβόλαιο με το λαό του Ανδρέα Παπανδρέου. Τούτο αποτέλεσε και το πλαίσιο της κυβερνητικής πολιτικής που προβλήθηκε κατά την προεκλογική αυτή περίοδο με σύνθημα και στόχο την αλλαγή. Ο Κώστας Τσίμας ακολουθούσε πάντα τον αρχηγό του κατά τις προεκλογικές εκστρατείες. Στην Έδεσσα, όταν ο Γ. Μαύρος τηλεφώνησε στον Ανδρέα για να τον συμπεριλάβει στο ψηφοδέλτιό του, ο Κώστας Τσίμας αντέδρασε και στενοχώρησε τότε τον Ανδρέα, γιατί οι άλλοι τον ήθελαν. Επικράτησε, τελικά, η άποψη του Κώστα Λαλιώτη⁴¹. Στην Καβάλα, όταν διέμεναν στο ξενοδοχείο «Εγνατία», που το βάφτισαν «Το Καστρί της Καβάλας», πριν κατεβούν για την προεκλογική ομιλία, ο Ανδρέας Παπανδρέου απευθυνόμενος στον Κώστα Τσίμα του είπε χαριτολογώντας: «*Κώστα, ιδού το δοβλέτι σου*». Άκουσε τούτο ο Βασίλης Βασιλικός και αστεειευόμενος είπε: «*Πρόεδρε, αφού θα δώσεις τη Θάσο στον Κώστα, δε δίνεις σε μένα τη Θασοπούλα;*». Το καλαμπούρι του αυτό το τήρησε ο Ανδρέας, όταν έγινε κυβέρνηση. Δε γινόταν τίποτα που να αφορούσε τη Θάσο, χωρίς να ενημερωθεί ο Κώστας Τσίμας. Ο Αντώνης Λιβάνης είχε πάρει ρητή εντολή από τον Ανδρέα να ενημερώνει για όλα τον Τσίμα και να γίνεται ό,τι ζητήσει⁴². Με παρέμβαση του Κώστα Τσίμα έγινε μάλιστα το ΕΣΥ Θάσου από το Γιώργο Γεννηματά, που είχε προγραμματίσει να πηγαίνουν οι Θάσιοι στο Κέντρο Υγείας Χρυσούπολης. Με άλλη παρέμβασή του εξασφαλίστηκαν κονδύλια από τον Τάκη Ρουμελιώτη για να γίνει μαρίνα και στη Θάσο από το Γενικό Γραμματέα του ΕΟΤ Νίκο Σκουλά⁴³.

Οι εκλογές τον Οκτώβριο του 1981 έφεραν το ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση με μεγάλη πλειοψηφία. Σχηματίστηκε η κυβέρνηση και συμπληρώθηκαν όλα τα κυβερνητικά πόστα. Ο Κώστας Τσίμας ξεχάστηκε. Πικραμένος πήγε να αποχαιρετήσει τον αρχηγό του για να επιστρέψει στις επιχειρήσεις του, που τις είχε εγκαταλείψει στην Αμερική. Ο Ανδρέας στενοχωρήθηκε, δεν ήθελε να τον χάσει και άρχισε τα τηλεφωνήματα στους υπουργούς για να βρεθεί κάποια κυβερνητική θέση. Απευθύνθηκε στο Γεώργιο Γεννηματά και στο Μένιο Κουτσόγιωργα, αλλά οι υπουργοί του για διάφορους λόγους δεν ανταποκρίθηκαν στο αίτημά του. Εκείνη την ώρα που αναζητούσε ο Ανδρέας θέση για τον Κώστα Τσίμα, χτύπησε το τηλέφωνο. Ήταν ο υφυπουργός Συγκοινωνιών Σήφης Βαλυράκης, ο οποίος ζητούσε από τον πρόεδρο ένα γενικό διευθυντή για τα ταχυδρομεία. Έτσι ο Κώστας Τσίμας τοποθετήθηκε το 1981 στα ΕΛΤΑ⁴⁴.

41. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 174.

42. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 172-173.

43. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 173.

44. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 176. Βλ. ακόμα στον *ιδίου*, Από το Π.Α.Κ. μέχρι σήμερα, Καβάλα 1997, σ. 23.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΩΝ ΕΛΤΑ

Όταν ανέλαβε τη γενική διεύθυνση των ταχυδρομείων ο Κώστας Τσίμας αντιμετώπισε μια άσχημη κατάσταση. Η υπηρεσία αυτή βρισκόταν σε πλήρη διάλυση. Υψηλόβαθμα διευθυντικά στελέχη, κατάλοιπα της χουντικής περιόδου, παρέλυναν κάθε προσπάθεια βελτίωσης και αλλαγής πάνω στον τρόπο λειτουργίας της υπηρεσίας αυτής. Η δυναμικότητα, όμως, του Κώστα Τσίμα διέλυσε το ισχυρό αυτό κατεστημένο. Απομάκρυνε μ' αποσπάσεις από την κεντρική υπηρεσία όλα τα υπηρεσιακά στελέχη που έπαιζαν αρνητικό ρόλο με τη στάση τους στο έργο της εξυπηρέτησης των πολιτών. Κάλυψε τους δέκα διευθυντές, που είχαν απομείνει, να μελετήσουν τον τρόπο της ταχείας μεταφοράς της αλληλογραφίας, αλλά από τους δέκα μόνο 2-3 παρουσιάστηκαν, ενώ οι υπόλοιποι τον κατήγγειλαν και υπέβαλαν μάλιστα αίτηση για λήψη ασφαλιστικών μέτρων με την αιτιολογία ότι διώκονται πολιτικά με την ασκούμενη πίεσή του να υποδείξουν τρόπους βελτίωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η αίτηση βέβαια των ασφαλιστικών μέτρων απορρίφθηκε και αναγκάστηκαν οι διευθυντές να παραιτηθούν, εκτός από έναν που δέχθηκε μετάθεση στη Θεσσαλονίκη⁴⁵.

Μετά την αποχώρηση των διευθυντών άρχισαν να διαπιστώνονται οι αδυναμίες της καθυστέρησης της αλληλογραφίας και να λαμβάνονται μέτρα θεραπείας. Με τη βοήθεια των φίλων του Γιάννη Ζαφειράκη και Τάσου Τάντζη, που προσέλαβε ως συμβούλους του, κατήγγειλε το ΚΔΑ (Κέντρο Διαλογής Αθηνών), που συντελούσε στη μεγάλη καθυστέρηση, γιατί η όλη αλληλογραφία της χώρας έπρεπε να περάσει από την Αθήνα, να διανεμηθεί και ύστερα να σταλεί στους διάφορους νομούς. Με την ίδρυση των κομβικών κέντρων σε κάθε πρωτεύουσα νομού συντομευόταν ο χρόνος λήψης μιας επιστολής, γιατί η επιστολή έφευγε απευθείας από το ένα κομβικό κέντρο και πήγαινε στο άλλο, χωρίς να περνά πλέον από την Αθήνα, που προξενούσε μεγάλη καθυστέρηση. Η καθιέρωση των κομβικών κωδίκων συντόμευσε ακόμα περισσότερο τη διακίνηση της αλληλογραφίας⁴⁶.

Το 1984 τα ελληνικά ταχυδρομεία παρουσιάζονται με σύγχρονες προδιαγραφές. Συμμετέχουν στο συνέδριο της Παγκόσμιας Ταχυδρομικής Ένωσης στο Αμβούργο και η υποψηφιότητα του Κώστα Τσίμα για την προεδρία της Ένωσης αυτής έρχεται δεύτερη. Η πρότασή του μάλιστα για διαγραφή της Νότιας Αφρικής λόγω του Απαρτχάιντ από την Ένωση αυτή έγινε αποδεκτή. Θέτει σε κυκλοφορία μια σειρά γραμματοσήμων με παραστάσεις από το ελληνικό αντάρτικο. Τούτο προκάλεσε αντιδράσεις, ιδιαίτερα της κ. Στράτου, που ήταν ισόβιο μέλος στο τμήμα φιλοτελισμού. Μεγαλύτερες αντιδράσεις προέβαλε η κ. Στράτου στο γραμματόσημο που έφερε το στρατηγό Ν. Πλαστήρα, ο οποίος είχε εκτελέσει τον πεθερό της. Η κυ-

45. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, Από το Π.Α.Κ. μέχρι σήμερα, Καβάλα 1997, σ. 24-26.

46. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 26-28.

κλοφορία και του γραμματοσήμου αυτού είχε ως αποτέλεσμα να παραιτηθεί η κ. Στράτου⁴⁷.

Ο Κώστας Τσίμας παρέλαβε μια διαλυμένη υπηρεσία και την κατέστησε την πιο οργανωμένη και κερδοφόρα δημόσια επιχείρηση. Με τις προσφορές που έπαιρνε μείωσε το κόστος παραγωγής των γραμματοσήμων στη μισή τιμή, ενώ η πώληση των περισσευμάτων μόνο για το 1984 απέφερε κέρδος 80 εκατομμυρίων⁴⁸. Με δικές του ενέργειες έγιναν και τα κτίρια που στεγάζονται σήμερα τα ταχυδρομεία της Καβάλας, της Ελευθερούπολης και της Κεραμωτής. Γενικά, αφού ξεκαθάρισε την υπηρεσία αυτή από τα χουντικά κατάλοιπα και φρόντισε η αλληλογραφία να διαβιβάζεται σ' ελάχιστο χρόνο με τα επαρχιακά κομβικά κέντρα που δημιούργησε, έκανε και άλλες προτάσεις για τους τρέχοντες λογαριασμούς, τη μεταφορά του επαρχιακού τύπου και τη διακίνηση της δωρεάν αλληλογραφίας του στρατού και των δημοσίων υπηρεσιών. Αν οι τελευταίες αυτές προτάσεις του γίνονταν αποδεκτές, τότε τα ΕΛΤΑ θα έπαιρναν άλλη μορφή, θα απέβαιναν ο πιο κερδοφόρος ελληνικός οργανισμός. Γενικά, το θετικό έργο του Κώστα Τσίμα στα ΕΛΤΑ αναγνωρίστηκε και από το Γεώργιο Γενηματά, ο οποίος έδωσε τα συγχαρητήριά του⁴⁹ και είπε στον Ανδρέα Παπανδρέου «*ότι ο μόνος απ' όλους τους οργανισμούς που πέτυχε, είναι ο οργανισμός του Τσίμα*»⁵⁰.

ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΣΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ

Μ' εντολή του Ανδρέα Παπανδρέου ο Κώστας Τσίμας παραιτείται από τα ΕΛΤΑ και αναλαμβάνει καθήκοντα γενικού γραμματέα στο υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Του επέτρεψε μάλιστα να επιλέξει και τον αντικαταστάτη του στα ΕΛΤΑ, που ήταν ο Πάνος Βουρνάς. Στη νέα του θέση αντιμετώπισε πολλές δυσκολίες, γιατί δέχτηκε όλα τα πυρά των πολιτικών αντιπάλων του. Ο ίδιος ο Κων/νος Μητσοτάκης παρεμβαίνοντας ζήτησε από τον Ανδρέα Παπανδρέου την απομάκρυνση του Κώστα Τσίμα από τη νευραλγική αυτή θέση. Δεν μπορεί, ανέφερε μέσα στη βουλή, ένας τρομοκράτης να είναι ο διώκτης της τρομοκρατίας. Η δράση του κατά την περίοδο της Χούντας και οι σχέσεις του με τις οργανώσεις των άλλων εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων τον είχαν συνδέσει με την τρομοκρατία. Χαρακτηριστική, όμως, ήταν και η απάντηση του Ανδρέα Παπανδρέου: «*Ο Τσίμας δεν είναι τρομοκράτης, είναι αγωνιστής της ελευθερίας και της δημοκρατίας, αγωνίστηκε για τη δημοκρατία και γι' αυτό θα παραμείνει στη θέση του*»⁵¹. Και παρέμεινε στη θέση του

47. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 29-34.

48. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, Από το Π.Α.Κ. μέχρι σήμερα, Καβάλα 1997, σ. 36.

49. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 29.

50. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, Σελίδες ζωής, σ. 176.

51. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, Από το Π.Α.Κ. μέχρι σήμερα, Καβάλα 1997, σ. 45.

Με την ηγεσία της Αστυνομίας το 1985.

για να προσφέρει κι εκεί θετικό έργο, όπως και στα ΕΛΤΑ.

Κατά το διάστημα της θητείας του στο υπουργείο Δημόσιας Τάξης ο Κώστας Τσίμας πέτυχε να ξεριζώσει τα κυκλώματα των χαφιέδων που χρόνια λειτουργούσαν στις υπηρεσίες της αστυνομίας. Κατάφερε να συμφιλιώσει αστυνομία και λαό, όπως ο ίδιος πιστεύει, ώστε οι αστυνομικοί ν' ασχολούνται μόνο με τα καθήκοντά τους, έξω από φανατισμούς και ακρότητες που δηλητηριάζουν τις σχέσεις λαού και αστυνομίας⁵². Στις μέρες του καθιερώθηκε το εφτάωρο και η πενήνήμερη εργασία στην αστυνομία, ενώ μέχρι τότε η υπηρεσία αυτή λειτουργούσε με ένα συνεχόμενο εξαντλητικό ωράριο. Σε συνεργασία με τον υπουργό Γιάννη Σκουλαρίκη επέτρεψαν το συνδικαλισμό στην αστυνομία, δικαίωμα που απολάμβαναν όλοι οι άλλοι δημόσιοι υπάλληλοι. Απέδωσε ακόμη και την ελληνική ιθαγένεια σε πολλούς αγωνιστές της εθνικής αντίστασης, που τους είχαν φορτώσει διάφορα εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου. Χαρακτηριστική ήταν η περίπτωση του συντοπίτη του Σαράντη

52. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 49.

Σπίντζου, γνωστού ως καπετάν Φουρτούνα, ο οποίος είχε υποβάλει 5-6 αιτήσεις για επανάκτηση της ελληνικής ιθαγένειάς του, που του είχε στερηθεί. Όλες του, όμως, οι αιτήσεις είχαν απορριφθεί. Ο Κώστας Τσίμας γνώριζε τον καπετάν Φουρτούνα, ο οποίος είχε οργανώσει το Ε.Λ.Α.Ν. Χαλκιδικής - Καβάλας και προέβαλε σθεναρή αντίσταση κατά των κατακτητών, γι' αυτό και έδωσε την εντολή της απόδοσης της ιθαγένειας σαν ένα είδος αναγνώρισης των αγώνων του κατά του ναζισμού και του φασισμού. Με δική του εντολή επίσης εξετάστηκαν και οι άλλες περιπτώσεις, που απέδωσαν την ελληνική ιθαγένεια σ' όλους τους αγωνιστές της εθνικής αντίστασης. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν και ο συγχωριανός του Νίκος Μανωλίτσος⁵³.

Ο Κώστας Τσίμας, όταν πήγε στη θέση του γενικού γραμματέα του υπουργείου Δημόσιας Τάξης, βρέθηκε σ' ένα περιβάλλον που του έφερνε μνήμες δυσάρεστες από την παιδική του ηλικία. Δεν μπορούσε να ξεχάσει τις διώξεις που υπέστη αυτός και η οικογένειά του για τα πολιτικά τους φρονήματα. Δεν μπορούσε να συγχωρήσει την άρνηση της Χούντας να 'ρθει στην Ελλάδα για να παραστεί στην κηδεία της μητέρας του. Παρ' όλα αυτά εργάστηκε με πείσμα και υποστήριξε τα συμφέροντα των αστυνομικών. Με τη συναίνεση του υπουργού Γιάννη Σκουλαρίκη επιτεύχθηκε η ενοποίηση των δύο αστυνομιών, της χωροφυλακής και της αστυνομίας πόλεων, μειώθηκε το ωράριό τους, δόθηκαν επιδόματα υψηλής ευθύνης, ανθυγιεινής εργασίας, υψηλού κινδύνου κ.ά. Επεδίωξε το νέο σώμα που δημιουργήθηκε, η Ε.Λ.Α.Σ., να εμφανισθεί με διαφορετικό προφίλ, κάτι σαν καινούριο, ώστε να πάψει η παλιά φοβία του πολίτη και ν' αρχίσει να βλέπει τον αστυνομικό σαν φίλο και προστάτη και όχι σαν διώκτη και καταπιεστή του⁵⁴. Στο υπουργείο Δημόσιας Τάξης είχε άριστη συνεργασία με όλους. Γνώρισε αξιόλογους αξιωματικούς όπως ήταν ο Στέλιος Τζανάκης, ο Μανόλης Μποσινάκης, ο Γιώργος Ραφτόπουλος, ο Μανόλης Γρυλλάκης, ο Νίκος Κοκκινάκης, ο Κώστας Τασάκος, ο Φώτης Νασιάκος, ο Στρατής Πολυδώρου κ.ά. Όλοι αυτοί βοήθησαν και διευκόλυναν το έργο του.

Ο Κώστας Τσίμας ήταν ο έμπιστος του Ανδρέα Παπανδρέου, ο πιο στενός συνεργάτης του. Σ' αυτόν ανέθετε την εκτέλεση διάφορων δύσκολων αποστολών. Μ' εντολή του Ανδρέα συνόδεψε αποστολή 86 ατόμων στη Βόρειο Κορέα, όταν οι Σοβιετικοί κατέρριψαν το κατασκοπευτικό κορεάτικο τζάμπο, πράγμα που προκάλεσε την οργή των Αμερικανών. Έβρισε τον Άλλεν Μπερλίν, πρώτο γραμματέα της αμερικανικής πρεσβείας στην Ελλάδα, όταν διαμαρτυρήθηκε για την είσοδο του Φίλιπ Αίητζι στη χώρα μας. Ο τελευταίος ήταν προσκεκλημένος του Μιχάλη Ράπτη (Πάμπλο), αλλά οι αστυνομικές αρχές δεν επέτρεψαν την είσοδό του στη χώρα μας, γιατί υπήρχε η απαγόρευση της εισόδου του στις χώρες του ΝΑΤΟ. Ο Μιχάλης Ράπτης, όμως, τηλεφώνησε στον Ανδρέα και ο Ανδρέας στον Κώστα Τσίμα, ο οποίος και έδωσε εντολή για την είσοδο του Φίλιπ Αίητζι στη χώρα μας. Ο Αίητζι πα-

54. Βλ. *Κώστα Τσίμας*, ό.π., σ. 40. Βλ. ακόμα του ιδίου, *Σελίδες ζωής*, σ. 221.

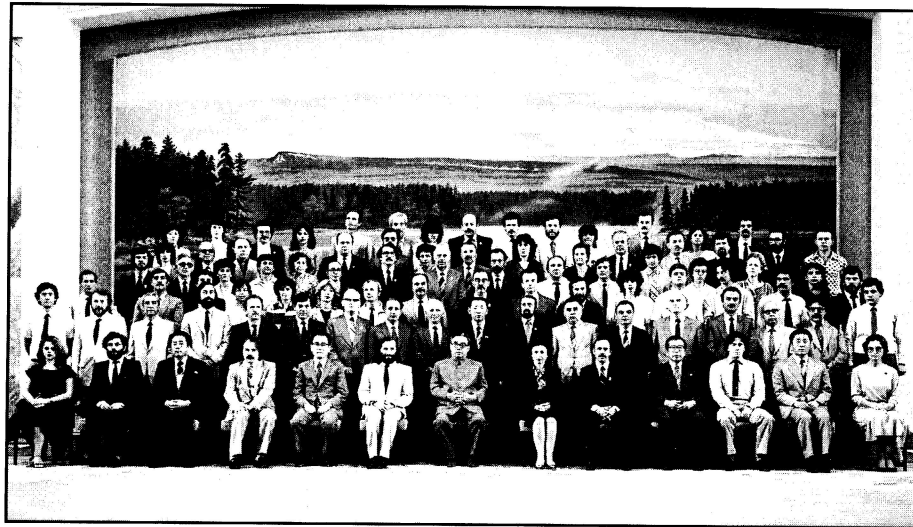

Ο υπουργός Θανάσης Τσούρας και ο γεν. γραμματέας Κώστας Τσίμας στην ηγεσία του υπουργείου Δημόσιας Τάξης.

ντρεύτηκε Ελληνίδα δημοσιογράφο κι εγκαταστάθηκε έκτοτε στην Ελλάδα, όπου και αρθρογραφούσε υποστηρίζοντας διεθνώς τις ελληνικές θέσεις⁵⁵.

Ο Κώστας Τσίμας αναμφισβήτητα έπαιξε υπεύθυνο ρόλο σε πολλές δύσκολες και επικίνδυνες αποστολές. Του ανατέθηκε από τον Α. Παπανδρέου η ευθύνη της φύλαξης και προστασίας του Λίβου ηγέτη Καντάφι, όταν ήρθε στην Ελούντα της Κρήτης για να συζητήσει με το Γάλλο πρόεδρο Μιττεράν το θέμα του Τσαντ. Ο Καντάφι την εποχή εκείνη ήταν ο πιο καταζητούμενος αρχηγός κράτους από πολλές χώρες. Κάθε τόσο γινόταν και μια απόπειρα κατά της ζωής του. Αυτόν ανέλαβε να προστατέψει ο Κώστας Τσίμας. Με τη συνεργασία του Στέλιου Τζανάκη, διευθυντή Ασφάλειας, ετοιμάστηκε μια δύναμη 30-35 αστυνομικών, που με αρχηγό το Νίκο Κοκκινάκη κατέφθασε στην Κρήτη για να προετοιμάσει το έδαφος της συνάντησης των δύο ηγετών. Ήταν Νοέμβριος του 1984 και το ξενοδοχείο ήταν κλειστό. Αμέσως ανοίχτηκε και καθαρίστηκε για να φιλοξενήσει τους δύο θανάσιμους εχθρούς, που ήταν έτοιμοι να συγκρουσθούν για το Τσαντ. Ο μεσολαβητικός ρόλος του Ανδρέα Παπανδρέου συνέβαλε στο να καταλήξουν οι δυο ηγέτες σε συμφωνία. Ούτε ο Καντάφι θα βοηθούσε τους επαναστάτες, ούτε ο Μιττεράν το στρατιωτικό καθεστώς. Θα άφηναν τις δύο παρατάξεις να έλυναν μόνες τους τις διαφορές τους. Ο

55. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, Σελίδες ζωής, σ. 194-195.

Ο Κώστας Τσίμας με τη δήμαρχο Ζωγράφου Φωτεινή Σακελλαρίδου στη Βόρεια Κορέα και αριστερά της ο Κιμ Ιλ Σονγκ.

Κώστας Τσίμας με τον Ανδρέα Παπανδρέου πάνω από τριάντα φορές πήγαν και ήλθαν στις σουΐτες των δύο ηγετών, που διέμεναν στις άκρες του ίδιου ορόφου, για να μεταφέρουν τους ισχυρισμούς και τις θέσεις του ενός και του άλλου ηγέτη. Τα κατάφεραν, όμως, στις διαπραγματεύσεις. Οι πρώην εχθροί αντάλλαξαν χαμόγελα, έδωσαν τα χέρια και φωτογραφήθηκαν. Πρώτος αναχώρησε από την Ελούντα ο Μιττεράν. Την ώρα που αναχωρούσε άρχισε να πέφτει καταρακτώδης βροχή. Τότε ο Κώστας Τσίμας έτρεξε στον Καντάφι και του υπέδειξε να φύγει αμέσως, γιατί ο καιρός ήταν κατάλληλος και δε θα σκεφτόταν κανένας να του στήσει παγίδα κατά την επιστροφή. Ο Καντάφι ευχαρίστησε τον Κώστα Τσίμα και του είπε: «Έκανες πολύ καλή δουλειά. Δεν υπάρχει καλύτερη επιλογή. Τώρα κανείς δεν μπορεί να μας περιμένει με τέτοιο καιρό για να μας στήσει παγίδα». Επέστρεψε ο Κώστας Τσίμας μούσκεμα στο εστιατόριο που ήταν ο Ανδρέας και μουςκεμένος καθώς ήταν άρχισε να χορεύει το «νίχτωσε χωρίς φεγγάρι», ενώ ο Ανδρέας χτυπούσε παλαμάκια κι έλεγε ότι ο Κώστας είναι ενθουσιασμένος, γιατί όλα πήγαν καλά⁵⁶.

Στην εκλογή του Σαρτζετάκη ως προέδρου της Δημοκρατίας ο Κώστας Τσίμας έπαιξε βασικό ρόλο. Ασπασθηκε την πρόταση του Μένιου Κουτσόγιωργα για την υποψηφιότητα Σαρτζετάκη, όταν ο Ανδρέας Παπανδρέου ήταν εξορισμένος κατά του Κων/νου Καραμανλή με τον ισχυρισμό ότι δεν είχε τηρήσει την υπόσχεσή του για κήρυξη πρόωγων εκλογών. Τα βασικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ είχαν χωρισθεί τό-

56. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 196-203.

Από την άφιξη του Καντάφι στην Ελούντα της Κρήτης. Προηγείται ο Κώστας Τσίμας, ακολουθεί ο Καντάφι και δίπλα του ο Α. Παπανδρέου το 1984.

τε στα δύο. Άλλοι ήθελαν τον Καραμανλή και άλλοι τον Σαρτζετάκη. Ο Κώστας Τσίμας αγωνίσθηκε για την επικράτηση της υποψηφιότητας του Σαρτζετάκη, παρά την αντίθετη γνώμη του Γιάννη Αλευρά και μερικών άλλων πρωτοκλασάτων στελεχών του ΠΑΣΟΚ. Ο ίδιος ο Γιάννης Αλευράς ενημέρωσε τον Ανδρέα ότι ο Σαρτζετάκης θα δημιουργούσε προβλήματα, γιατί τον είχε γνωρίσει στη φυλακή και τον ήξερε. Η αρνητική αυτή στάση του Γιάννη Αλευρά δημιουργούσε υποψίες στον Κώστα Τσίμα ότι ενδιαφερόταν για το προεδρικό αξίωμα, γι' αυτό και αντιδρούσε. Αποδείχτηκε, όμως, ότι είχε δίκιο ο Γιάννης Αλευράς, πράγμα που ομολογείται και από τον ίδιο τον Κώστα Τσίμα⁵⁷.

Κατά τις εκλογές του 1985 δημιουργήθηκε πόλωση και η κατάσταση οξύνθηκε. Καθημερινά περιστατικά αποδείκνυαν ότι ο τόπος περνούσε μια δύσκολη εκλογική περίοδο. Στη Θεσσαλονίκη μάλιστα είχε αναβιώσει το παρακράτος και ταραχοποιά στοιχεία τρομοκρατούσαν την πόλη. Η αστυνομία της Θεσ/νίκης δεν τολμούσε να τους αντιμετωπίσει. Αναγκάστηκε ο Κώστας Τσίμας να κατεβάσει στη Θεσ/νίκη τις παλιές δυνάμεις του ΠΑΚ, που τριγυρνούσαν στην πόλη κι έκαναν πράξη τη ρήση του Γεωργίου Παπανδρέου «τρομοκρατήστε τους τρομοκράτες». Και, πράγματι, οι

57. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 190-194.

Καθισμένοι Α. Παπανδρέου και Καντάφι. Όρθιοι Κ. Τσίμας, Κάρολος Παπούλιας κ.ά.

τρομοκράτες τρομοκρατήθηκαν κι επικράτησε ηρεμία στις εκλογές της Θεσσαλονίκης⁵⁸.

Ο Κώστας Τσίμας ήταν σκληρός διαπραγματευτής. Δεν υποχωρούσε και κατάφευγε να φέρνει σε πέρας τις αποστολές που του ανέθεταν. Με διπλωματικότητα χειρίστηκε την υπόθεση της αεροπειρατείας που στοίχισε στην Ελλάδα την περίφημη ταξιδιωτική οδηγία του Ρήγκαν ως χώρας υψηλού κινδύνου. Στη σύσκεψη υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που έγινε στη Ρώμη για θέματα ασφάλειας, τρομοκρατίας και διακίνησης όπλων, συμμετείχε και ο Κώστας Τσίμας ως εκπρόσωπος του υπουργού Δημόσιας Τάξης Θανάση Τσούρα και πέτυχε να πείσει τους υπουργούς ότι η Ελλάδα δεν έφερε καμιά ευθύνη, αφού τα όπλα των αεροπειρατών πέρασαν από εξονυχιστικό έλεγχο που έκανε αμερικάνικη εταιρεία με δικά της μηχανήματα και προσωπικό. Επειδή υπήρχε ο κίνδυνος κλεισίματος του αεροδρομίου του Ελληνικού, γι' αυτό ο Κώστας Τσίμας εκτόξευσε και την απειλή του μπούκοτς των ευρωπαϊκών προϊόντων, πράγμα που έπιασε. Οι Ευρωπαίοι πήραν κάποια μέτρα εκείνη τη χρονιά με την υπόσχεση ότι θα διορθωθούν κάποια άλλα. Βέβαια το κλίμα δεν είχε αλλάξει και η ζημιά είχε γίνει για τον ελληνικό τουρισμό.

58. Βλ. *Κώστα Τσίμας*, ό.π., σ. 178-179.

Ο Κώστας Τσίμας με τον Α. Παπανδρέου και τον υπουργό Δημόσιας Τάξης Γιάννη Σκουλαρίκη.

Ο Κώστας Τσίμας μερίμνησε στη συνέχεια, ύστερα από ένα ταξίδι φιλοξενίας στα ελληνικά νησιά, να είναι ευνοϊκή και η έκθεση του προέδρου της ΙΑΤΑ για την ασφάλεια του ελληνικού αεροδρομίου της Αθήνας. Πέτυχε ακόμα να αλλάξει και την ταξιδιωτική οδηγία των ΗΠΑ κατά της Ελλάδας, ύστερα από ένα ταξίδι που πραγματοποίησε με 15 αξιωματικούς της αστυνομίας στην Αμερική. Η σταθερή στάση του με τον Αμερικανό υπεύθυνο Οάκλεϊ και η έντονη συζήτηση που είχε μαζί του είχαν ως αποτέλεσμα να αποσύρουν και οι ΗΠΑ την ταξιδιωτική οδηγία τους για την Ελλάδα. Οι Αμερικανοί δεν απέδωσαν ευθύνη ούτε για τη βόμβα που έσπασε μετέπειτα στο αεροπλάνο που πετούσε από Ρώμη για Αθήνα⁵⁹. Αντίθετα, κάλεσε την Αστυνομική Ακαδημία της Ουάσιγκτον στην Αθήνα και αντί να δώσουν μαθήματα οι Αμερικανοί αστυνομικοί, πήραν μαθήματα από την ελληνική αστυνομία⁶⁰. Ο Κώστας Τσίμας βρήκε την ευκαιρία να αποδείξει στους Αμερικανούς ότι οι αγωνιστές της ελευθερίας και της δημοκρατίας δεν ήταν τρομοκράτες ούτε είχαν σχέση με την τρομοκρατία όσοι συνδέθηκαν με τα απελευθερωτικά κινήματα των άλλων λαών.

59. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 179-187.

60. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 207-209.

Κώστας Τσίμας και Α. Παπανδρέου με την πρέσβειρα της Κούβας.

Ο Κώστας Τσίμας είχε μια δική του γλώσσα επικοινωνίας με τους άλλους. Ύψωνε το ανάστημά του και ξεσπούσε σε βρισιές. Στον Αμερικανό Μπερλίν, όταν διαμαρτυρήθηκε και απείλησε ότι θ' αλλάξει τακτική απέναντί του, γιατί έδωσε εντολή οι πληροφορίες των ξένων από την υπηρεσία του θα δίνονται μόνο μέσω του Τσίμα, του απάντησε με ελληνική έκφραση σε αμερικάνικη αργκό, πράγμα που έφερε σε δύσκολη θέση τον Αμερικάνο. Αρχικά θύμωσε, ύστερα γέλασε και στο τέλος χαλάρωσε⁶¹. Έμαθαν οι Αμερικάνοι χρόνια στη δουλοπρέπεια των άλλων και δεν ανέμεναν τέτοια συμπεριφορά. Σιγά σιγά άρχισαν να προσαρμόζονται στη νέα κατάσταση.

Όταν ήταν γενικός γραμματέας Δημόσιας Τάξης ο Κώστας Τσίμας διαπίστωσε ότι δεν υπήρχε συνεργασία ανάμεσα στην ΚΥΠ και την αστυνομία. Επειδή η κρατική ασφάλεια εξυπηρετούσε τους ίδιους στόχους με την ΚΥΠ, προσπάθησε να λύσει το μυστήριο και τους λόγους που δεν συνεργάζονταν οι δύο κρατικές υπηρεσίες. Χαρακτηριστική περίπτωση ήταν ο Κρυστάλλης, ο οποίος αρχικά συνεργαζόταν με την αστυνομία. Όταν τον απέλυσαν, τον παρέλαβε η ΚΥΠ. Η αστυνομία, όμως, τον

61. Βλ. *Κώστα Τσίμας*, ό.π., σ. 214-215.

συνέλαβε για παράνομες δραστηριότητες. Αυτός επικαλέστηκε ότι εκτελούσε διαταγές της ΚΥΠ και του Αλεξάκη. Η δικαιοσύνη δεν μπόρεσε να ερευνήσει το θέμα και μερικοί υπέθεσαν ότι ο Τσίμας συνέλαβε τον Κρυστάλλη για να μην πιάσει την 17η Νοέμβρη. Αργότερα, όταν ο Κώστας Τσίμας ανέλαβε την αρχηγία της ΕΥΠ, αποκαταστάθηκε η συνεργασία και η εμπιστοσύνη των δύο υπηρεσιών πάνω σε θέματα κρατικής ασφάλειας που σχετίζονταν με τη διεθνή τρομοκρατία⁶².

ΣΤΗΝ ΕΥΠ

Το 1986 δολοφονείται από τη 17η Νοέμβρη ο Αγγελόπουλος και ο Ανδρέας Παπανδρέου εξοργισμένος προβαίνει σε μια δήλωση από την Κίνα, όπου βρισκόταν σε επίσημη επίσκεψη. Στη δήλωσή του αυτή αναφέρει ότι έπρεπε να ψάξουν να βρουν τους τρομοκράτες μέσα στον πνευματικό κόσμο. Η προσοχή, όμως, στράφηκε τότε στο ΠΑΣΟΚ και ειδικά στους παλιούς αγωνιστές του ΠΑΚ. Φωτογραφίζεται ο Γιάννης Τσεκούρας, ο οποίος και παρακολουθείται στενά από την αστυνομία. Οι ηγεσίες του υπουργείου Δημόσιας Τάξης και της ΚΥΠ ξηλώνονται. Τον υπουργό Θανάση Τσουζα αντικαθιστά στο υπουργείο Δημόσιας Τάξης ο Αντώνης Δροσογιάννης, ενώ αρχηγός στην ΚΥΠ γίνεται ο Φίλιππος Μακέδος. Ο Κώστας Τσίμας παραιτείται, γιατί ο Αντώνης Δροσογιάννης είναι στρατιωτικός, έχει άλλη νοοτροπία, διαφορετικές απόψεις και δεν ήθελε να έρθει σε σύγκρουση μαζί του, αν και ήταν φίλος του. Η παραίτησή του διευκόλυνε το νέο υπουργό, ο οποίος και αντικατέστησε τον Κώστα Τσίμα μ' ένα δικό του άνθρωπο. Ο Κώστας Τσίμας εγκατέλειψε το υπουργείο Δημόσιας Τάξης τον Απρίλιο του 1986 και τον Οκτώβρη του ίδιου έτους ανέλαβε καθήκοντα υποδιοικητή στην ΚΥΠ με αρχηγό το Φίλιππο Μακέδο. Παρέμεινε ως υπαρχηγός στην υπηρεσία αυτή από τον Οκτώβρη του 1986 έως το Μάιο⁶³ του 1987.

Η εξάμηνη απουσία του Κώστα Τσίμα από τη δημόσια ζωή εκφράζεται μ' ένα έμμεσο παράπονό του: «Άλλοι γνώριζαν Δευτέρα τον Ανδρέα και την Τρίτη του ζητούσαν το ένα και το άλλο»⁶⁴. Πάντως η επαφή με το φίλο και αρχηγό του Ανδρέα, τον οποίο υπεραγαπούσε, δε διακόπηκε. Έβγαιναν συχνά μαζί και έτρωγαν. Σε μια

62. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 215-217.

63. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, Σελίδες ζωής, ό.π., σ. 239, όπου αναφέρεται ότι καθήκοντα διοικητή στην ΕΥΠ ανέλαβε το Μάη του 1987. Λανθασμένα, επομένως, αναφέρεται από τον ίδιο στη σελ. 223 ότι υπαρχηγός ήταν μέχρι το Μάρτιο του 1987, ενώ το ορθό είναι ότι εξακολούθησε να είναι υπαρχηγός ως το Μάη του 1987.

64. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 224. Στην ίδια σελίδα αναφέρεται ακόμα «ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου δεν πρόσχε πολύ τους δικούς του, τους καταδικούς του ανθρώπους, ενώ απ' την άλλη είχε κάποιους φίλους, που δεν άξιζαν πολύ, κι όμως τους προωθούσε. Κάτι εντελώς αντίθετο απ' αυτό που έκανε ο φίλος μου Γιώργος Γεννηματάς».

τέτοια έξοδό τους ο Ανδρέας του ζήτησε ν' αναλάβει καθήκοντα Α' υποδιοικητή της ΚΥΠ με διοικητή το Φίλιππο Μακέδο. Στόχος του Ανδρέα Παπανδρέου ήταν η πολιτικοποίηση της υπηρεσίας αυτής. Ήθελε να δημιουργήσει μια ελληνοποιημένη εθνική υπηρεσία πληροφοριών. Επιθυμούσε η πολιτικοποίηση να προχωρήσει χωρίς τριβές με τους στρατιωτικούς που ήθελαν να διατηρήσουν την ηγεσία της υπηρεσίας αυτής. Δεν ξεχνούσε, όμως, ο Ανδρέας ότι η σκευωρία του ΑΣΠΙΔΑ ξεπήδησε μέσα από την ΚΥΠ, γι' αυτό και σχημάτισε συγκεκριμένη πολιτική άποψη για τη λειτουργία της μυστικής αυτής υπηρεσίας από τότε που ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας του.

Υπηρετούσε ακόμα στα ΕΛΤΑ ο Κώστας Τσίμας, όταν του ζήτησε τηλεφωνικά ο Ανδρέας Παπανδρέου να συμμετέχει στις συσκέψεις που είχαν ως αντικείμενο την προετοιμασία της πολιτικοποίησης της ΚΥΠ. Στις συσκέψεις αυτές συμμετείχαν μερικές φορές και ο Αντώνης Λιβάνης, ο Γιάννης Καψής, ο Γιάννης Σκουλαρίκης και ο Αντώνης Δροσογιάννης. Αρχηγός της ΚΥΠ ήταν τότε ο Γεώργιος Πολίτης και υπαρχηγός ο Βασίλης Τσαγκρής. Στη σύνταξη του νομοσχεδίου βοηθούσαν ακόμα με τις νομικές τους γνώσεις και συμβουλές ο Γεώργιος Κασσιμάτης και ο Σωτήρης Λύτρας. Το νομοσχέδιο, όμως, για την ΕΥΠ δεν είχε ολοκληρωθεί ως τον Οκτώβριο του 1986. Γι' αυτό και συνεχίστηκαν οι συνεδριάσεις, όταν ο Κώστας Τσίμας πήγε ως Α' επιχειρησιακός υποδιοικητής στην ΚΥΠ. Η παρουσία του Κώστα Τσίμα επιτάχυνε τις εργασίες για την ολοκλήρωση και την ψήφιση του υπ' αριθ. 1645/1985 νόμου που πολιτικοποιούσε την ΚΥΠ. Ο αρχηγός Φίλιππος Μακέδος δεν έφερε μεγάλες αντιρρήσεις και στήριξε τις αλλαγές που επέφερε ο νέος νόμος, ενώ ο Κώστας Τσίμας ήλθε σε σύγκρουση με ορισμένους στρατιωτικούς για την επίσπευση της ψήφισης του νόμου και την επικράτηση των απόψεών του⁶⁵.

Ο στόχος του Ανδρέα Παπανδρέου επιτεύχθηκε. Η ΚΥΠ άλλαξε μορφή, μετονομάστηκε σε ΕΥΠ, στην οποία προΐσταται ο διοικητής με δύο υποδιοικητές, που έχουν ο πρώτος επιχειρησιακές αρμοδιότητες και ο δεύτερος διοικητικές αρμοδιότητες. Πρώτος διοικητής της πολιτικοποιημένης πια ΕΥΠ ορίζεται με εντολή του Ανδρέα Παπανδρέου ο Κώστας Τσίμας. Ο Φίλιππος Μακέδος, με τον οποίο είχε άριστη συνεργασία ο Κώστας Τσίμας, απομακρύνεται βέβαια από την ηγεσία της ΕΥΠ, αλλά ταυτόχρονα αναβαθμίζεται στις ένοπλες δυνάμεις. Το Μάρτη του 1987, ενώ ο Κώστας Τσίμας είναι ακόμα υποδιοικητής, ξέσπασε η μεγάλη κρίση με την Τουρκία. Ο Ανδρέας Παπανδρέου θέλει να εξασφαλίσει κάποιες συμμαχίες. Γι' αυτό στέλνει τον υπουργό Εξωτερικών Κάρλο Παπούλια στη Βουλγαρία, καθώς και τον Κώστα Τσίμα στην Ιορδανία, Συρία και στο Ιράκ για να επιδιώξουν βοήθεια σε περίπτωση σύγκρουσης με τους Τούρκους.

Η αποστολή του Κώστα Τσίμα στις αραβικές χώρες έφερε θετικά αποτελέσμα-

65. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 223-225.

Επίσημη υποδοχή του Κώστα Τσίμα στο Ιράκ το 1987.

τα. Η αντίστοιχη υπηρεσία της Συρίας, γνωρίζοντας τις σχέσεις που αναπτύσσονταν ανάμεσα στην Τουρκία και στο Ισραήλ, διαβεβαίωσε τον Κώστα Τσίμα ότι η χώρα τους ήταν διατεθειμένη να φθάσει και σε πόλεμο, αν η Ελλάδα δεν επέτρεπε στο NATO να επέμβει στη Συρία. Παρόμοια διαβεβαίωση είχε και από το Ιράκ, το οποίο, αν και βρισκόταν σε πόλεμο με το Ιράν, υποσχέθηκε να κάνει τις απαραίτητες κινήσεις στα σύνορά του με την Τουρκία, ώστε να υποχρεωθούν οι Τούρκοι να κρατήσουν μεγάλο αριθμό στρατευμάτων στο μέρος τους για να μη χρησιμοποιηθούν εναντίον της χώρας μας. Η κρίση εκτονώθηκε, όταν οι Τούρκοι δεν προχώρησαν σε γεώτρηση στο Αιγαίο. Ο ίδιος ο Οζάλ ανέφερε αργότερα στη Βουλιαγμένη: «Ευτυχώς που επικράτησε η λογική και από τις δύο πλευρές και αποφύγαμε τον πόλεμο»⁶⁶.

Ο Κώστας Τσίμας, όταν ανέλαβε την ηγεσία της ΕΥΠ, δε διόρισε Α' υποδιοικητή, γιατί ήθελε κατά την πρώτη φάση της υλοποίησης του νέου νόμου να έχει τον έλεγχο των ενεργειών της υπηρεσίας αυτής. Ακολούθησε το ιταλικό σύστημα που στηριζόταν στην πολυφωνία και στον πολυκομματισμό. Πίστευε ότι οι διαφορετικές πολιτικές θέσεις και απόψεις συνέβαλλαν στην επιβίωση του πολιτικού συστήματος. Γι' αυτό και ζήτησε να γίνουν προσλήψεις και φρόντισε να προσληφθούν απ' όλα τα πολιτικά κόμματα. Για πρώτη φορά προσλήφθηκαν και πολλοί αριστε-

66. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 239-243.

Από την επίσκεψη του Κώστα Τσίμα στο Ιράκ.

ροί. Από το νέο προσωπικό που προσλήφθηκε άλλοι ήσαν τελειόφοιτοι Λυκείου και άλλοι πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών. Οι νέοι επιστήμονες ανέλυναν τις πληροφορίες που συνέλεγε η υπηρεσία τους και με την κατάλληλη επεξεργασία κατέληγαν σε συμπεράσματα, τα οποία κοινοποιούσαν στα αρμόδια υπουργεία για τη σχετική ενημέρωσή τους.

Με υπόμνημα μιάμισης σελίδας ο Κώστας Τσίμας ενημέρωνε τον Ανδρέα Παπανδρέου για τους αγνοούμενους, όταν πήγαινε στο Νταβός για να συναντήσει τον Οζάλ. Υποστήριζε ο Κώστας Τσίμας, ύστερα από έρευνες της υπηρεσίας του, ότι δεν υπήρχε στην Τουρκία κανένας κρατούμενος από τους αγνοούμενους της Κύπρου, γεγονός που το ομολόγησε και ο ίδιος ο Οζάλ⁶⁷. Μ' άλλο υπόμνημά του, που στηριζόταν σε πρόβλεψη των νέων επιστημόνων που προσλήφθηκαν στην ΕΥΠ, ο Κώστας Τσίμας υποστήριζε την πλήρη αποτυχία του Γκορμπατσόφ και τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης⁶⁸. Ο Ανδρέας Παπανδρέου, επειδή πίστευε στον Γκορμπατσόφ, απέδωσε την πρόβλεψη αυτή στις κομμουνιστικές καταβολές του Κώστα Τσίμα. Μια άλλη πρόβλεψη των υπαλλήλων αναλυτών της ΕΥΠ, που παρέδωσε ο Κώστας Τσίμας το 1987 στον Ανδρέα, ήταν αυτή που αναδείκνυε τον Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς ως μελλοντική προσωπικότητα των Βαλκανίων. Η πρόβλεψη αυτή προ-

67. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 228-230.

68. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 232.

Κατάθεση στεφάνου του Κ. Τσίμα στο Ιράκ ως επίσημου εκπροσώπου της ελληνικής κυβέρνησης

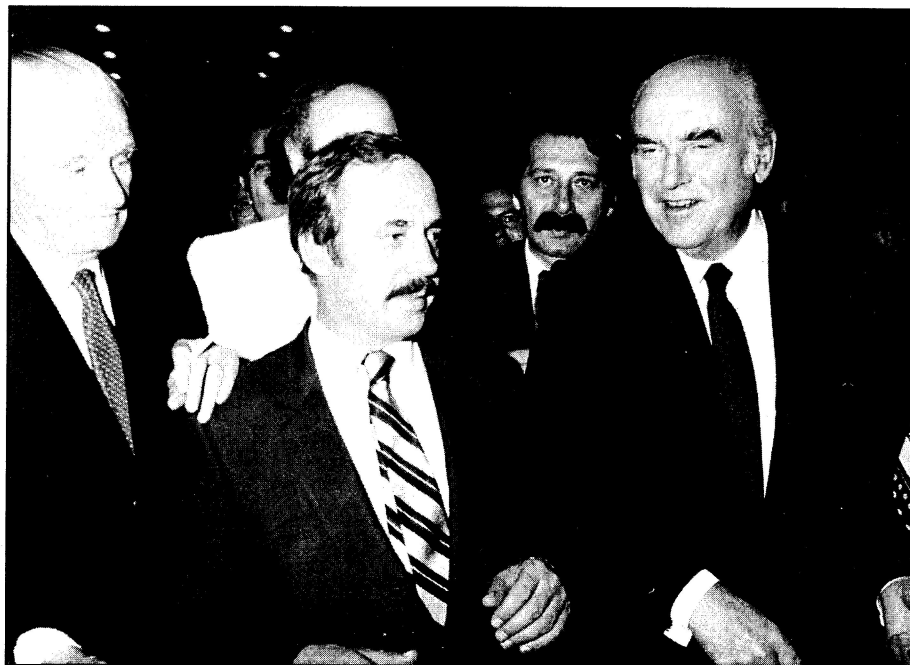
βλημάτισε λίγο τον Ανδρέα, γιατί ο Μιλόσεβιτς ήταν ακόμα άγνωστος και είχε τη φιλοδοξία να παίξει ο ίδιος αυτό τον ηγετικό ρόλο στα Βαλκάνια⁶⁹.

Από το Μάιο του 1987, που ανέλαβε την ηγεσία της ΕΥΠ ο Κώστας Τσίμας, έγιναν ουσιαστικές αλλαγές στη λειτουργία της υπηρεσίας αυτής. Επέβαλε οι ξένες υπηρεσίες, που είχαν νόμιμη εκπροσώπηση στην Ελλάδα, να πηγαίνουν στο Γραφείο Συνδέσμων και να θέτουν το ερώτημα το τι ήθελαν. Η ηγεσία θα γνώριζε τι ζητούσαν και θα έκρινε τι θα έδιναν. Παλιότερα οι μυστικές υπηρεσίες των συμμάχων επισκέπτονταν τις διευθύνσεις της ΕΥΠ κι έπαιρναν από τις πηγές ό,τι ήθελαν. Η ΚΥΠ, πράγματι, ήταν ένα ξέφραγο αμπέλι. Οι ξένες υπηρεσίες μπαϊνόβγαιναν όποτε ήθελαν⁷⁰. Γι' αυτό και ο φραγμός που έθεσε ο Κώστας Τσίμας προκάλεσε την οργή των Αμερικάνων και των άλλων συμμάχων, που άρχισαν ανοιχτά πλέον να τον κατηγορούν, επειδή δεν έπαιζε το παιχνίδι τους, για υπόθαλψη της τρομοκρατίας.

Από τα πρώτα μέτρα που έλαβε ο Κώστας Τσίμας, όταν πήγε στην ΚΥΠ, ήταν και η αποχουντοποίηση της υπηρεσίας αυτής. Μετατάχθηκαν 20-25 υπάλληλοι από την ΚΥΠ στο υπουργείο Εθνικής Άμυνας. Επανήλθαν, όμως, στην ΕΥΠ, όταν ανέλαβε η κυβέρνηση Κων/νου Μητσοτάκη. Από τους υπαλλήλους που μετατάχθηκαν

69. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 230-232.

70. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 225-226.

Ο Κώστας Τσίμας και ο Ανδρέας Παπανδρέου.

μερικοί είχαν χρησιμοποιηθεί και ως μάρτυρες στη σκευωρία του ΑΣΠΙΔΑ⁷¹.

Στην ΕΥΠ υπήρχε μια παγιωμένη αντίληψη ότι η υπηρεσία αυτή συνομιλούσε μόνο με Νατοϊκές υπηρεσίες. Ο Κώστας Τσίμας εγκαινίασε μια διαφορετική πολιτική. Δεν μπορούσε να εξηγήσει το γεγονός ότι η αμερικάνικη CIA μπορούσε να συνομιλεί με τη σοβιετική KGB, ενώ η Ελλάδα έπρεπε να συνομιλεί μόνο με τους συμμάχους της στο NATO. Απέφυγε, βέβαια, να έχει επαφές με τις χώρες του Συμφώνου Βαρσοβίας, άνοιξε, όμως, το δρόμο με τις αραβικές χώρες, τις οποίες συχνά επισκέπτονταν. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα να μην προσκαλείται στις συσκέψεις των Νατοϊκών μυστικών υπηρεσιών. Παρά το δυσμενές συμμαχικό κλίμα που αντιμετώπιζε, ο Κώστας Τσίμας για εθνικούς λόγους συνέχισε τις επαφές του μ' όλες τις αραβικές χώρες, γιατί εκεί υπήρχαν τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα της Ελλάδας. Για να ταξιδεύει μάλιστα στα Εμιράτα, επειδή δεν υπήρχε επίσημη ελληνική εκπροσώπηση, έπρεπε να περνά πρώτα από την Αίγυπτο ή τη Σαουδική Αραβία για να πάρει βίζα. Δυστυχώς, οι Έλληνες επιχειρηματίες, καίτοι ενημερώθηκαν από τον Κώστα Τσίμα, δεν εκμεταλλεύθηκαν τις οικονομικές αυτές ευκαιρίες που παρουσιάζονταν για να γίνει εισροή δισεκατομμυρίων δολαρίων στην Ελλάδα⁷².

71. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 228.

72. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 237-238.

Ο Κώστας Τσίμας θέλησε να αλλάξει τη νοοτροπία αυτών που υπηρετούσαν στην ΕΥΠ. Διαπίστωσε ότι υπήρχε διαχωρισμός σε ένστολους και μη ένστολους. Έβλεπε να εξευτελίζονται οι πτυχιούχοι από τους στρατιωτικούς, που είχαν την πρωτοκαθεδρία στις θέσεις του λεωφορείου. Έδωσε τότε εντολή να κάθεται ο καθένας όπου έβρισκε θέση, όπου υπήρχε ελεύθερη θέση. Έκτοτε σταμάτησε ο διαχωρισμός αυτός ανάμεσα σε πολιτικούς και στρατιωτικούς υπαλλήλους⁷³.

Αντιμετώπισε ακόμα τις επεμβάσεις των συμμάχων, που υποδαύλιζαν και ενεργούσαν αντίθετα με τα εθνικά μας συμφέροντα. Χρησιμοποιώντας οι σύμμαχοι το προξενείο τους έστελναν ανθρώπους τους για να επισκεφθούν συγκεκριμένες ευαίσθητες ελληνικές περιοχές. Οι διπλωματικοί αυτοί υπάλληλοι της συμμάχου χώρας δεν προέβαιναν σε καμιά ενημέρωση, όπως όφειλαν, για την πορεία των διαδρομών τους. Και τότε αποφασίστηκε να παρεμβάλλονται εμπόδια για να ματαιώνονται αυτές οι επισκέψεις τους. Έτσι, στην πορεία τους συναντούσαν κομμένους κορμούς δέντρων, ακινητοποιημένα φορτηγά, επισκευές δρόμων, παρακαμπτήρια αδιέξοδα κ.ο.κ. Αντιλήφθηκαν τότε και οι ίδιοι ότι πίσω από τα φυσικά αυτά εμπόδια κρυβόταν η ΕΥΠ. Και αναφέρει ο Κώστας Τσίμας: *«Τους εξήγησα πολύ απλά, όπως απαιτούσαν αυτοί από τους διπλωμάτες μας να είναι τυπικοί, να σέβονται τους νόμους και τη φιλοξενία της χώρας τους, έτσι κι εμείς απαιτούσαμε τον ίδιο σεβασμό. Δεν το χώνεψαν ποτέ, αλλά τα παιχνίδια τους, τέλος»*⁷⁴.

Το πέραςμα του Κώστα Τσίμα από την ΕΥΠ άφησε εποχή. Εγκαινίασε μια νέα περίοδο που επηρέασε με τις αλλαγές που έγιναν την εξελικτική πορεία της υπηρεσίας αυτής. Εχθρός όλων εκείνων που ήθελαν να ταπεινώσουν τη χώρα του και να μειώσουν την προσωπικότητά του ύψωνε το ανάστημά του σε όσους επιχειρούσαν να διαπραγματεύονται εθνικά θέματα από θέση ισχύος. Χαρακτηριστική είναι περίπτωση στελέχους μυστικής υπηρεσίας μεγάλης συμμαχικής ευρωπαϊκής χώρας. Ο ξένος εκπρόσωπος ζήτησε πληροφορίες για μια αραβική χώρα. Ο Τσίμας ζήτησε ως αντάλλαγμα πληροφορίες για τα κατεχόμενα εδάφη της Κύπρου. Ο ξένος αρνήθηκε και ο Κώστας Τσίμας απάντησε κι αυτός με άρνηση. Τότε ο ξένος είπε: *«Τέτοια κάνετε, δεν είστε συνεργάσιμοι και γι' αυτό σας κατηγορούν ότι καλύπτετε την τρομοκρατία»*. Τούτο εξόργισε τον Κώστα Τσίμα, ο οποίος έξαλλος του φώναξε: *«Έξω, αλήτη, από το γραφείο μου»*. Δημιουργήθηκε διπλωματικό επεισόδιο. Ο υπουργός Εξωτερικών της χώρας αυτής το ανέφερε στον Έλληνα υπουργό Εξωτερικών Κároλο Παπούλια, ο οποίος ενημέρωσε τον Ανδρέα Παπανδρέου. Ο Ανδρέας τηλεφώνησε στον Κώστα Τσίμα, ο οποίος του διηγήθηκε το περιστατικό και του είπε: *«Δε θέλω να δημιουργήσω προβλήματα στην κυβέρνηση, αν εσύ με την ιδιότητα του πρωθυπουργού κρίνεις ότι πρέπει να περάσει έτσι αυτό, δεν σε δυσκολεύω, εγώ παραιτούμαι. Βάλε κάποιον άλλον σ' αυτή την υπηρεσία»*. Ο Ανδρέας έσκασε

73. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 226.

74. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 238.

στα γέλια που μίλησε στο στέλεχος της ξένης μυστικής υπηρεσίας έτσι. Στη συνέχεια ο Κώστας Τσίμας ζήτησε από τον πρεσβευτή της ευρωπαϊκής αυτής χώρας το στέλεχος αυτό να εγκαταλείψει το ελληνικό έδαφος μέσα σε 48 ώρες, αίτημα που έγινε αποδεκτό⁷⁵.

Ο Κώστας Τσίμας συνέδεσε το όνομά του με την ΕΥΠ. Προσπάθησε να αλλάξει αρκετά πράγματα στη δομή και τη λειτουργία της υπηρεσίας αυτής. Για να επιτύχει τους στόχους του δημιούργησε σχολή στελεχών. Μέχρι τότε τα στελέχη της υπηρεσίας αυτής εκπαιδεύονταν από ξένες υπηρεσίες. Ανακάλεσε όλους τους υπαλλήλους που ήταν αποσπασμένοι στο εξωτερικό, γιατί δεν είχαν τις γνώσεις που έπρεπε. Πολλοί μάλιστα δε γνώριζαν ούτε τη γλώσσα της χώρας που υπηρετούσαν. Με την επαγγελματική σχολή που ίδρυσε ο Κώστας Τσίμας, άρχισε να προετοιμάζει στελέχη που να μπορούν να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της υπηρεσίας. Δυστυχώς, η αλλαγή της κυβέρνησης το 1989 είχε ως αποτέλεσμα να κλείσει η σχολή, να επανέλθει η ΕΥΠ σε παλιές νοοτροπίες. Ο ίδιος ο Κώστας Τσίμας, κατηγορούμενος πια για τηλεφωνικές υποκλοπές, κινδύνευε να παραπεμφθεί, αλλά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν έκανε αποδεκτό το ελληνικό αίτημα για άρση της βουλευτικής ασυλίας του.

Χωρίς αμφιβολία ο Κώστας Τσίμας ήταν το πιο πολυσυζητημένο πρόσωπο που πέρασε από την ΕΥΠ. Οι δημοσιογράφοι αργότερα τον κυνηγούσαν για να πάρουν μια συνέντευξή του, γιατί προκαλούσε πάντα το ενδιαφέρον του κοινού. Γνωστές είναι και οι τηλεοπτικές εμφανίσεις του, όταν δημιουργούνταν κρίσιμα εθνικά θέματα και καλούνταν να εκφέρει τη γνώμη του. Η δημοσιογράφος Λίνα Στεφάνου αναφέρει ότι ήταν «αμφιλεγόμενο πρόσωπο για πολλούς, επίφοβος για κάποιους άλλους, ο Κώστας Τσίμας, αν και προσπάθησε να αλλάξει ορισμένα πράγματα στη δομή και τη λειτουργία της ΕΥΠ, δεν κατάφερε ωστόσο να αλλάξει την κακή της φήμη».

Στην ερώτηση της δημοσιογράφου αν η ΕΥΠ είναι μια υπηρεσία συλλογής πληροφοριών, που επιτελεί εθνική αποστολή, ή ένα εκτροφείο σκανδάλων και αντιδημοκρατικών μεθοδεύσεων, ο Κώστας Τσίμας απάντησε με το τι είναι η ΕΥΠ και πώς γεννήθηκε: «*Η ΚΥΠ, η προκάτοχός της, ήταν πιστή αντιγραφή της CIA. Τη δημιούργησαν οι Αμερικανοί, 1951-53, με στόχο πάντοτε την αντιμετώπιση του κομμουνισμού. Όπως καταλαβαίνετε, μια υπηρεσία ενταγμένη σε τέτοια συντηρητικά πλαίσια δεν εξυπηρετούσε το εθνικό συμφέρον, αλλά μόνο τα συμφέροντα της Δύσης και του NATO. Το εθνικό συμφέρον μεταφραζόταν από τους τότε ιθύνοντες ως συμφέρον του NATO, γιατί, κατά την κρίση τους, η συμμαχία εξασφάλιζε στην Ελλάδα την ασφάλειά της... Παρόλα αυτά, θα πρέπει να σας πω το εξής: Επειδή είχα την τύχη να ζήσω για λίγο στην παρανομία, κι επειδή διάβασα κι ασχολήθηκα πολύ μ'*

75. Βλ. Κώστα Τσίμα, Σελίδες ζωής, ό.π., σ. 234-237.

Ο Κώστας Τσίμας σ' επίσημη εκδήλωση με τον Ανδρέα Παπανδρέου.

αυτά τα θέματα, έχω κάνει μια πικρή διαπίστωση. Καμιά χώρα, κανένα οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό σύστημα δεν μπορεί να σταθεί, αν δεν έχει σωστές πληροφορίες, αν δεν έχει μια καλή υπηρεσία πληροφοριών. Βεβαίως το ερώτημα που τίθεται είναι πώς θα χρησιμοποιηθεί αυτή η υπηρεσία. Εγώ είχα προτείνει από τότε να περάσει η ΕΥΠ σε κοινοβουλευτικό έλεγχο, ο οποίος θα χάραζε την πολιτική της».

Σ' άλλη ερώτηση της ίδιας δημοσιογράφου ο Κώστας Τσίμας απάντησε: «Το ΠΑΣΟΚ είχε το θάρρος να αποστρατικοποιήσει την ΚΥΠ και να δημιουργήσει την ΕΥΠ. Και δεν το έκανε για να εκδιώξει τους στρατιωτικούς. Σαν αρχηγός της ΕΥΠ αλλά και πιο πριν, σαν γενικός γραμματέας Δημόσιας Τάξης, είχα την ευκαιρία να συνεργαστώ πολλές φορές αρμονικά με έντιμους και γενναίους αξιωματικούς. Έπρεπε, όμως, η Υπηρεσία να αποκτήσει κάποτε έναν επαγγελματισμό. Να αποκτήσει επαγγελματικά στελέχη. Οι στρατιωτικοί ερχόντουσαν στην ΕΥΠ για 2-3 χρόνια και μετά αποχωρούσαν, επειδή ήθελαν να κάνουν καριέρα στις ένοπλες δυνάμεις. Αυτό δημιουργούσε πάντα ένα κενό στις Υπηρεσίες. Αντίθετα, ο επαγγελματίας υπάλληλος που θα περνούσε 20-30 χρόνια και θα έτρωγε τη ζωή του μέσα στην Υπηρεσία, δε θα ήταν διατεθειμένος να γίνει όργανο καμιάς κυβέρνησης και κανενός κόμματος. Μ' αυτή τη λογική προσπαθήσαμε να κάνουμε την ΕΥΠ πολιτική υπηρεσία». Και συνεχίζοντας απάντησε στην ερώτηση αν, τελικά, τα κατάφερε:

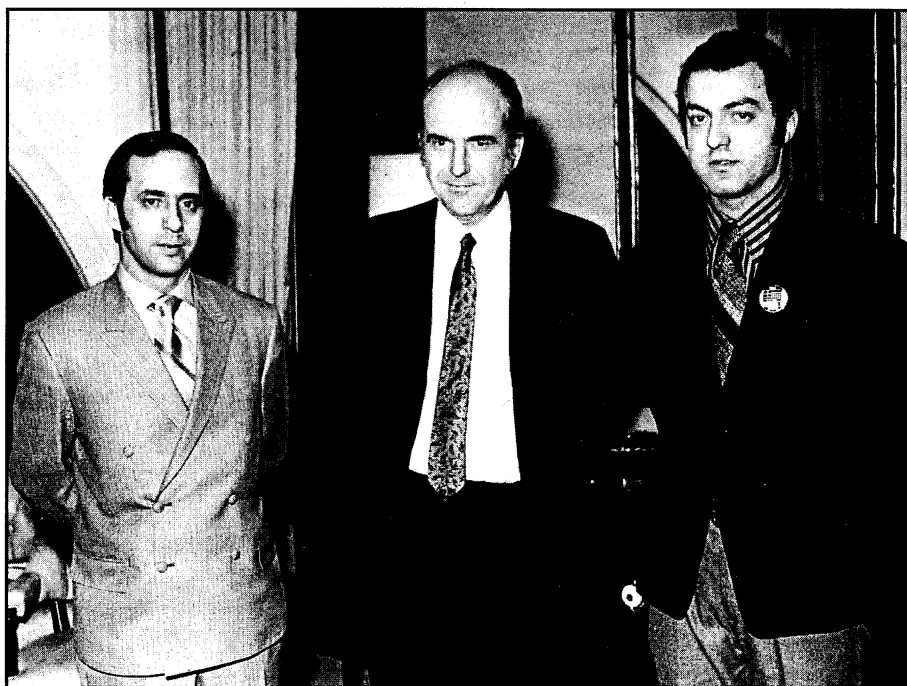

Ιστορική φωτογραφία του Ανδρέα με το σήμα της νίκης. Πίσω βρίσκεται ο Κ. Τσίμας. Από τις πρώτες φωτογραφίες με τον Ανδρέα.

«Ως ένα μεγάλο ποσοστό, ναι. Αλλά τα ανέτρεψε όλα η Ν.Δ. Έχω ακούσει ότι ο νυν αρχηγός της Υπηρεσίας, ο κ. Μπαλές, είναι έξυπνος άνθρωπος. Και διερωτώμαι, πώς είναι δυνατόν να στέλνει στο εξωτερικό ανθρώπους των οποίων οι γνώσεις και το διανοητικό επίπεδο είναι τέτοια, που δεν θα μπορούσαν να τα καταφέρουν ούτε σαν θυρωροί στην Κατεχάκη; Διερωτώμαι, επίσης, γιατί ξοδεύει χιλιάδες δολάρια σε μισθούς και οικοσκευές γι' αυτούς τους υπαλλήλους; Ποιον υπηρετούν; Την πατρίδα; Τα εθνικά συμφέροντα; Αυτοί δεν είναι σε θέση ούτε να πάνε στο περίπτερο... Είναι απαράδεκτα αυτά που γίνονται σήμερα, αλλά η Ν.Δ., στο βωμό του μονοκομματικού κράτους, διέλυσε τα πάντα. Ακόμα και τα γραφεία που ασχολούνταν με τα εθνικά μας θέματα. Δεν κινδυνολογώ. Δε θα πω τίποτα παραπάνω σ' αυτό, αλλά τους καλώ να προσέξουν. Τους καλώ, επίσης, να θέσουν πάλι σε λειτουργία τη σχολή που έβγαζε επαγγελματικά στελέχη και να επαναλειτουργήσουν τα γραφεία τα οποία παρακολουθούσαν τις δραστηριότητες των ξένων φίλων και συμμάχων...»⁷⁶.

Σ' άλλη του συνέντευξη στο δημοσιογράφο Γιώργο Πανταγιά ο Κώστας Τσίμας

76. Βλ. συνέντευξη του Κώστα Τσίμα στο περ. Flash, τεύχος 77, καθώς και Κώστα Τσίμα, Από το Π.Α.Κ. μέχρι σήμερα, σ. 83-92.

Ο Ανδρέας Παπανδρέου ανάμεσα στον Κ. Τσίμα και σ' ένα φίλο του το Μάρτη του 1968 στο Μόντρεαλ κατά την πρώτη ημέρα της συνάντησής τους.

με μια πειστική επιχειρηματολογία αποκρούει την κατηγορία των τηλεφωνικών υποκλοπών που του αποδίδεται και αναφέρει ότι στόχος των σκευωρών ήταν ο ίδιος ο Ανδρέας Παπανδρέου. Για την υλοποίηση του στόχου τους αυτού «τους βόλενε να αρχίσουν από τον αρχηγό της ΕΥΠ και να φθάσουν στον Ανδρέα Παπανδρέου». Και τελειώνει τη συνέντευξή του αυτή ο Κώστας Τσίμας με τα εξής: «Εγώ, αν και έχω κυνηγηθεί από την Κρατική Υπηρεσία Πληροφοριών, πιστεύω στην ανάγκη ύπαρξής της. Διότι δε νοείται κράτος χωρίς τέτοιες υπηρεσίες. Εξάλλου, δε ζούμε σε κοινωνίες αγέλων»⁷⁷.

Σε μία άλλη συνέντευξή του στη δημοσιογράφο Βασιλική Σιούτη ο Κώστας Τσίμας υποστήριξε: «Εγώ κατηγορήθηκα και από το ΠΑΣΟΚ ότι δεν παραμέρισα τους μη πασόκους, που ήταν ικανά στελέχη. Τους κράτησα στις θέσεις τους. Επί θητείας μου έγιναν τόσες επιχειρήσεις αντικατασκοπίας, που δεν έγιναν από την γέννησή της... Η Ελλάδα είναι μικρή χώρα. Δεν έχει ανάγκη από κατασκοπία. Δεν μπορεί να έχει κατασκοπία! Δεν έχει τις δυνατότητες ούτε τα χρήματα ούτε την πολυτέλεια να στέλνει στην Ιαπωνία, στην Κίνα, στην Αμερική κατασκόπους. Δεν χρειάζονται αυ-

77. Βλ. περ. ΕΝΑ, τεύχος 23, 2-6-1993, καθώς και Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 69-83.

τοί. Η Ελλάδα έχει ανάγκη από μια καλή υπηρεσία αντικατασκοπίας για να προστατεύσει τον εαυτό της... εγώ τότε έκτιζα σοσιαλισμό»⁷⁸.

ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΒΟΥΛΗ

Τον Ιούνιο του 1989 ο Κώστας Τσίμας εκλέγεται ευρωβουλευτής με τη λίστα του ΠΑΣΟΚ. Επικεφαλής της ομάδας των Ελλήνων σοσιαλιστών ήταν ο Χρήστος Παπουτσής. Στη σοσιαλιστική ομάδα ανήκουν και οι Εργατικοί της Αγγλίας, μεταξύ των οποίων υπήρχαν και μερικοί σκληροί σοσιαλιστές, με τους οποίους ταυτίστηκε ο Κώστας Τσίμας. Κατά την πενταετή θητεία του στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπέβαλε μόνος του ή σε συνεργασία μ' άλλους συναδέλφους του 95 συνολικά ερωτήσεις, εισηγήσεις, αναφορές ή εκθέσεις. Επέλεξε και συμμετείχε στην Επιτροπή Εξωτερικών Οικονομικών Σχέσεων, γιατί εκεί συζητούνταν θέματα οικονομικής βοήθειας ή οικονομικής και εμπορικής συνεργασίας με χώρες που δεν ήταν μέλη της ΕΟΚ. Οι εκθέσεις πρωτοβουλίας είναι αυτές που ανοίγουν το δρόμο για εμπορικές και οικονομικές σχέσεις της ΕΟΚ με τρίτες χώρες. Οι εκθέσεις αυτές συντάσσονται με πρωτοβουλία των ευρωβουλευτών. Επειδή τα βαλκανικά κράτη θα αποτελούσαν μελλοντικά μια συνέχεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γι' αυτό ο Κώστας Τσίμας ζήτησε να συντάξει την έκθεση για τις εμπορικές και οικονομικές σχέσεις της Βουλγαρίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Πίστευε ότι η Ελλάδα δεν έπρεπε να παραμείνει ξένη και αδιάφορη με τα προβλήματα των γειτονικών λαών. Σαν μέλος της ΕΟΚ και γείτονα η Ελλάδα θα έπρεπε να γίνει η γέφυρα που θα συνέδεε τη Βουλγαρία με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η πρώτη αυτή έκθεση του Κώστα Τσίμα συνάντησε αντιδράσεις από πολλούς βουλευτές των άλλων κομμάτων, επειδή καταπιέζονταν τα ανθρώπινα δικαιώματα και δεν υπήρχαν οι σχετικές ελευθερίες στη χώρα αυτή. Καίτοι οι Βούλγαροι είχαν αναγνωρίσει τη μουσουλμανική μειονότητα σαν τουρκική, ύστερα από πίεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι Ευρωπαίοι βουλευτές ήταν επιφυλακτικοί. Χρειάστηκε να επαναφέρει την έκθεσή του για τρίτη φορά προς συζήτηση. Στο διάλογο που ακολούθησε στην Επιτροπή Εξωτερικών και Οικονομικών Σχέσεων συζητήθηκε άρθρο προς άρθρο η έκθεση Τσίμα. Επετράπη μάλιστα να παρακολουθήσουν τη συζήτηση και Βούλγαροι εκπρόσωποι, που ενημέρωναν τη βουλγαρική τηλεόραση, η οποία ανέφερε: «Καλά μας τα λέει ο Έλληνας ευρωβουλευτής. Ήταν μεγάλο λάθος που αναγνωρίσαμε τη μουσουλμανική μειονότητα σαν τουρκική»⁷⁹. Ο Κώστας Τσίμας έπεισε, τελικά, τους συναδέλφους του να ψηφίσουν την έκθεσή του. Χαρακτηριστικά είναι τα όσα ανέφερε στο τέλος της εισήγησής του, για να παρακάμψει την επι-

78. Βλ. περ. Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας «Ε», τεύχος 304, 1997, καθώς και *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 115-128.

79. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, Από το Π.Α.Κ. μέχρι σήμερα, σ. 56-57.

Ο Κώστας Τσίμας στην Ευρωβουλή.

φυλακτικότητα των Ευρωπαίων συναδέλφων του, επειδή οι Βούλγαροι ανήκαν σε αντίπαλο στρατόπεδο: «Δεν πρέπει να ξεχνάμε και την ιστορία μας, όταν οι τρεις μεγάλοι Τσώρτσιλ, Στάλιν και Ρούζβελτ αποφάσισαν να χωρίσουν τον κόσμο στα δύο, και ιδιαίτερα την Ευρώπη σε Ανατολή και Δύση. Κανείς δε ρώτησε το λαό της Ελλάδας, της Βουλγαρίας ή όλων αυτών των χωρών που θέλουν να πάνε. Το αποφάσισαν οι τρεις μεγάλοι, κι επομένως δεν πρέπει να κατηγορούμε το λαό της Βουλγαρίας, επειδή βρίσκεται τώρα σε εκείνη την πλευρά και δε βρίσκεται στη δική μας, διότι η ιστορία και αυτοί που αποφάσιζαν για τις τύχες των ανθρώπων εκεί την κατέταξαν»⁸⁰. Ο επίλογός του εντυπωσίασε και καταχειροκροτήθηκε από όλους τους σοσιαλιστές που βρίσκονταν στο Κοινοβούλιο. Με την επιμονή του η εισήγησή του έγινε αποδεκτή και ήταν η πρώτη μεγάλη επιτυχία του Κώστα Τσίμα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Ακολούθησε η δεύτερη έκθεσή του που αφορούσε τις υποδομές για βιομηχανική και οικονομική ανάπτυξη της Πολωνίας. Σε σχετική έρευνά του κατέγραψε όλα τα προβλήματα και επεσήμανε τα οικονομικά αδιέξοδα που αντιμετώπιζε η χώρα αυτή προτείνοντας και τις ανάλογες λύσεις. Η έκθεση αυτή του Κώστα Τσίμα ψηφίστηκε εύκολα, γιατί η Πολωνία άρχισε να ακολουθεί δεξιά πολιτική και είχαν προηγηθεί οι κινητοποιήσεις του Βαλέσα. Άλλωστε η Πολωνία είχε και την υπο-

80. Βλ. Κώστα Τσίμα, Σελίδες ζωής, ό.π., σ. 250.

στήριξη του Πάπα⁸¹.

Η τρίτη έκθεση του Κώστα Τσίμα αναφερόταν στο Βιετνάμ. Η έκθεση, όμως, αυτή απορρίφθηκε από τη δεξιά πτέρυγα με το αιτιολογικό ότι το Βιετνάμ δεν ήταν χώρα της Κομεκόν. Για να περάσει μια έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έπρεπε να συγκεντρώσει απόλυτη πλειοψηφία. Οι σοσιαλιστές είχαν βέβαια πλειοψηφία, αλλά όχι απόλυτη. Γι' αυτό απέτυχε και η δεύτερη προσπάθειά του να το περάσει από την αρμόδια Επιτροπή, η οποία θα το προωθούσε για ψήφιση στο Κοινοβούλιο. Πέρασε, τελικά, την τρίτη φορά, αφού υποχώρησαν οι σοσιαλιστές και έγιναν πολλές προσθαιρέσεις στην έκθεση και με τον όρο ότι η κυβέρνηση του Βιετνάμ να δεχόταν την επιστροφή όλων των προσφύγων που είχαν φύγει από αυτή τη χώρα⁸².

Άλλη μια έκθεση του Κώστα Τσίμα αναφερόταν στην κατάργηση των εσωτερικών συνόρων της Κοινότητας. Κι ενώ η έκθεση ψηφίστηκε το Νοέμβριο του 1992 και είχε ως στόχο από το Γενάρη του 1993 να άρχιζε η υλοποίηση της ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων, προϊόντων και προσώπων, τελικά μόνο η διακίνηση των κεφαλαίων και προϊόντων υλοποιήθηκε.

Στην ίδια έκθεση ο Κώστας Τσίμας συμπεριέλαβε και το θέμα της ευρωπαϊκής ακτοφυλακής. Ανέφερε ότι θεωρούσε απαραίτητο να δημιουργηθεί ευρωπαϊκή ακτοφυλακή, που θα προστάτευε την Ευρώπη από παραβιάσεις άλλων χωρών, καθώς και από διακίνηση ναρκωτικών και όπλων, που θα γινόταν μέσα στον εναέριο, θαλάσσιο και χερσαίο χώρο της. Δυστυχώς, ενώ ψηφίστηκε ομόφωνα με την έκθεση της κατάργησης των εσωτερικών συνόρων, τελικά δεν εφαρμόστηκε⁸³.

Ο Κώστας Τσίμας εργάστηκε σκληρά στην Ευρωβουλή και δεν έλειψε ποτέ από καμιά συνεδρίαση των επιτροπών που συμμετείχε, από καμιά συνεδρίαση της ομάδας του, από καμιά συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁸⁴. Γι' αυτό και οι συνάδελφοί του τον εξέλεξαν ως αντιπρόεδρο σε πολλές επιτροπές. Εκλέχτηκε αρχικά αντιπρόεδρος της Επιτροπής Εξωτερικών και Οικονομικών Σχέσεων, γεγονός που χαροποίησε και τον ίδιο τον Ανδρέα Παπανδρέου. Με τη δημιουργία της Επιτροπής Πολιτικών Ελευθεριών εκλέχτηκε κατ' απαίτηση της ομάδας των σοσιαλιστών ως αντιπρόεδρος στη νέα αυτή επιτροπή, που είχε ως αντικείμενό της θέματα του υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης. Σ' αυτή την επιτροπή μάλιστα βρέθηκε και σε δύσκολη θέση, γιατί η Ελλάδα αντιμετώπισε κατηγορίες για καταπάτηση δικαιωμάτων των μαρτύρων του Ιεχωβά και των αντιρρησιών συνείδησης.

81. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, Σελίδες ζωής, ό.π., σ. 250, καθώς και του *ιδίου*, Από το Π.Α.Κ. μέχρι σήμερα, σ. 57-58.

82. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, Από το Π.Α.Κ. μέχρι σήμερα, σ. 58-60, καθώς και του *ιδίου*, Σελίδες ζωής, σ. 250.

83. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, Από το Π.Α.Κ. μέχρι σήμερα, σ. 60-62.

84. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 65, όπου τούτο επιβεβαιώνεται από δημοσίευμα της εφ. «Απογευματινή», που ήταν πάντα εχθρική απέναντί του.

*Από την επίσκεψη του Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου
στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.*

Συμμετείχε ακόμα στην Επιτροπή Μεταφορών και Τουρισμού, καθώς και στην Επιτροπή που είχε αρμοδιότητα για τριτοκοσμικές χώρες, όπως ήταν ο Ειρηνικός, η Καραϊβική κλπ. Εκλέχτηκε, επίσης, ως αντιπρόεδρος στην Επιτροπή των Σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τον Καναδά, καθώς και των Σχέσεων με τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.

Με τις αρμοδιότητες αυτές συμμετείχε σε επιτροπές παρατηρητών που παρακολουθούσαν τη διεξαγωγή των εκλογών σε χώρες που είχαν στερηθεί για χρόνια την ελευθερία τους. Εκπροσώπησε την Ευρωπαϊκή Ένωση στις πρώτες εκλογές που έγιναν στην Ουκρανία. Συμμετείχε στην αντιπροσωπεία που παρακολούθησε τις πρώτες εκλογές στη Νότια Αφρική και τόλμησε να επισκεφθεί και γκέτο των μαύρων. Παραβρέθηκε στο Πανευρωπαϊκό Συνέδριο των Τσιγγάνων και έλαβε μέρος στις συνεδριάσεις της σοσιαλιστικής ομάδας που πραγματοποιήθηκαν στο Ανατολικό και Δυτικό Βερολίνο. Υποστήριζε όλα τα απελευθερωτικά κινήματα μαζί με τους άλλους σοσιαλιστές της Ευρωβουλής και ένα μέρος από τους Άγγλους εργατικούς. Ο φίλος του Έντσο Ματίνα, μια αξιόλογη προσωπικότητα του ιταλικού σοσιαλιστικού κόμματος, ξεσήκωσε όλους τους Ιταλούς Ευρωβουλευτές για τη μη άρση της ασυλίας αυτού και του Τάκη Ρουμελιώτη, όταν το ζήτησε η Νέα Δημοκρατία, κατ' εντολή του Κων/νου Μητσοτάκη. Για τη μη άρση της ασυλίας του Κώστα Τσίμα ψήφισε ακόμα και ο ευρωβουλευτής της Νέας Δημοκρατίας Κώστας Σταύρου, καθώς και ο καθηγητής Δ. Νιάνιας, που είχε εκλεγεί με τη ΔΗΑΝΑ.

Η κομματική τοποθέτηση του Κώστα Τσίμα δεν τον εμπόδιζε να συνεργάζεται και με συναδέλφους του που ανήκαν σε άλλους κομματικούς χώρους. Είχε άριστη συνεργασία με τον Αλέκο Αλαβάνο, διατηρούσε φιλικές σχέσεις με το Βασίλη Ευφραιμίδη και συνεργαζόταν με τους ευρωβουλευτές της Νέας Δημοκρατίας Κων/νο Σταύρου και Παναγιώτη Λαμπριά πάνω σε εθνικά θέματα. Χαρακτηριστικά είναι τα όσα αναφέρει ο Κώστας Τσίμας: *«Τότε στην εξουσία ήταν η Νέα Δημοκρατία, αλλά δε στηρίζαμε τη Νέα Δημοκρατία, στηρίζαμε την Ελλάδα»⁸⁵.*

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Η θητεία του Κώστα Τσίμα στην Ερωβουλή έληξε τον Ιούνιο του 1994. Στο νέο ψηφοδέλτιο του ΠΑΣΟΚ για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν συμπεριλήφθηκε το όνομά του κατ' απαίτηση του νέου περιβάλλοντος του Ανδρέα Παπανδρέου. Άκουσε την είδηση της ανακοίνωσης της νέας λίστας των υποψηφίων του ΠΑΣΟΚ, όταν επέστρεφε ο Κώστας Τσίμας από την Ισπανία στις Βρυξέλλες. Κατάλαβε τι είχε συμβεί. Τον είχε κόψει η αυλή της Δήμητρας Λιάνη. Αυτή ήθελε να απομονώσει τον Ανδρέα Παπανδρέου, να τον απομακρύνει από το παλιό του περιβάλλον με τον ισχυρισμό ότι τάχα τον έβλαψε. Και ο Κώστας Τσίμας αναρωτιέται: *«Ποιο ήταν το παλιό περιβάλλον; Ο Λιβάνης, ο Χαραλαμπίδης, ο Ζιάγκας, η Αγγέλα. Εμείς τον βλάψαμε; Από τι; Αλλά έβρισκαν τη δικαιολογία, λόγω του σκανδάλου Κοσκωτά. Λες και κάποιος από εμάς είχε κάποια σχέση με τον απατεώνα. Μα οι περισσότεροι απ' αυτούς ήταν φίλοι του Κοσκωτά κι όχι το παλιό περιβάλλον του Ανδρέα, που δεν είχε σχέση με τον Κοσκωτά»⁸⁶.*

Η νέα αυλή που άρχισε να δημιουργείται στο περιβάλλον του Ανδρέα είχε ως στόχο να απομακρύνει τον Ανδρέα από όλα τα παλιά στελέχη του ΠΑΚ, πράγμα που το πέτυχε. Έπαψαν να επισκέπτονται τον Ανδρέα πια ο Μάκης Παπασταύρου, ο Γιώργος Κίτσοντας, ο Δημήτρης Κολοβός και πολλοί άλλοι. Ο Κώστας Τσίμας, καίτοι η Δήμητρα Λιάνη ήταν προσωπική επιλογή του Ανδρέα, ποτέ δεν συμβιβάστηκε ούτε προσκύνησε τη νέα αυτή οικοδόσποινα. Ήταν εναντίον αυτής της σχέσης, εναντίον αυτού του γάμου, γεγονός που ομολογείται και από την ίδια τη Λιάνη στο βιβλίο της που κυκλοφόρησε. Ο Κώστας Τσίμας διέβλεπε ότι η σχέση αυτή θα ήταν καταστροφική. Και εξηγεί το λόγο της απαισιόδοξης αυτής πρόβλεψής του αναφέροντας: *«Δεν είναι το γεγονός ότι ο Ανδρέας παντρεύτηκε τη Δήμητρα.. Αν η Δήμητρα είχε μια άλλη συμπεριφορά, καθόταν που λέμε στ' αυγά της και δε δημιουργούσε αυτή την αυλή που δημιούργησε γύρω της, τις χαρτορίχτρες, τις καφετζούδες, τους παπάδες και τις αδελφές, ένα περιβάλλον που έβλαπτε την προσωπι-*

85. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, Σελίδες ζωής, σ. 251-255. Βλ. ακόμα του ίδιου, Από το Π.Α.Κ. μέχρι σήμερα, σ. 65-68.

86. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, Σελίδες ζωής, σ. 274.

κότητα του Ανδρέα, ίσως νά 'ταν όλα διαφορετικά. Μετά το γάμο, δεν είχα πολλές επαφές με τον Ανδρέα. Τον έβλεπα μια δυο φορές το χρόνο»⁸⁷.

Η σύγκρουση του Κώστα Τσίμα με το περιβάλλον του Ανδρέα εκδηλώθηκε από το 1989, όταν ο Ανδρέας ήταν στο νοσοκομείο και πήγε να τον επισκεφθεί. Εκεί ο σύζυγος της Τουρλουμούση υπέδειξε στον Κώστα Τσίμα να μην εμφανισθεί στο δωμάτιό του, όπου ήταν συγκεντρωμένα και τα άλλα μέλη της οικογένειάς του, για να μην εκτεθεί ο Ανδρέας. Τρελάθηκε από την αγανάκτησή του ο Κώστας Τσίμας. Αναχώρησε αμέσως, γιατί δεν μπορούσε να ελέγξει τον εαυτό του και φοβόταν μήπως γίνουν και ρεζίλι μέσα στο νοσοκομείο. Ο ίδιος μάλιστα αναρωτιέται: «*Πώς κρατήθηκα και δεν τον έκανα τοιλοίμι στο ξύλο, δεν ξέρω*»⁸⁸. Γεννάται, όμως, το ερώτημα, πώς η Δήμητρα Λιάνη, που ήλεγχε τον Ανδρέα, επέτρεψε το 1989 να γίνει υποψήφιος ο Κώστας Τσίμας και να πάει στην Ευρωβουλή; Η αλήθεια αναδύεται από τα ίδια τα γεγονότα. Η Νέα Δημοκρατία κατηγορούσε τον Κώστα Τσίμα για τηλεφωνικές υποκλοπές. Τυχόν παραπομπή του Κώστα Τσίμα στη δικαιοσύνη, αυτόματα θα συμπαρέσυρε και τον πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου, στον οποίο υπαγόταν τότε η ΕΥΠ. Η ασυλία του Κώστα Τσίμα θα εμπόδιζε την παραπομπή τους. Γι' αυτό και η Δήμητρα Λιάνη θα συμβιβάστηκε με την εκλογή του Κώστα Τσίμα ως ευρωβουλευτή. Η κυβέρνηση βέβαια του Κων/νου Μητσοτάκη ζήτησε την άρση της ασυλίας του, αλλά το αίτημα τούτο απορρίφθηκε από την Ευρωβουλή. Όταν εξέλιπε πια ο κίνδυνος της παραπομπής τους, τότε ο Κώστας Τσίμας, το 1994, διαγράφηκε από τους νέους υποψηφίους της λίστας του ΠΑΣΟΚ με παρέμβαση της Δήμητρας Λιάνη. Τούτο δυσαρέστησε τον Κώστα Τσίμα, ο οποίος με πίκρα αναφέρει: «*Οφείλω δε να ομολογήσω ότι εγώ ποτέ δεν εγκατέλειψα τον Ανδρέα. Αυτός με εγκατέλειψε. Με την έννοια ότι κατέβαλα προσπάθεια, παρόλο που δε μ' άρεσε αυτό το περιβάλλον, να το ανεχθώ*». Σε τηλεφώνημα του Ανδρέα Παπανδρέου να τον επισκεφθεί και να μη ξεχάσει να φέρει και κανένα δωράκι στη Δήμητρα που γιόρταζε, ο Κώστας Τσίμας με ειλικρίνεια ομολογεί: «*Τι να κάνω κι εγώ; Να δυσαρεστήσω τον αρχηγό; Πηγαίνω κι αγοράζω ένα κόσμημα, ακριβό για το πορτοφόλι μου, είν' αλήθεια. Τον επισκέφθηκα, πήγα και το δώρο, το δέχτηκε με χαρά η Δήμητρα, της ευχήθηκα «χρόνια πολλά». Καθήσαμε και κουβεντιάσαμε λίγο, αλλά εκεί κατάλαβα, ξανά, τη μεγάλη εξάρτηση που είχε ο Ανδρέας απ' αυτήν τη γυναίκα. Εκεί κατάλαβα αυτό το μήνυμά του: αν θέλεις να με βλέπεις, πρέπει να τ'α 'χεις καλά μ' αυτήν*»⁸⁹.

Από τον Ιούνιο του 1994, που έληξε η θητεία του ως ευρωβουλευτή, ο Κώστας Τσίμας παρέμεινε στην Αθήνα. Το Μάρτη του 1995 του τηλεφώνησε ο Ανδρέας και του ζήτησε να διαλέξει μια Περιφέρεια για να τον τοποθετήσει ως γενικό γραμμα-

87. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 273.

88. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 274.

89. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 273.

Ο Κώστας Τσίμας διασκεδάζοντας με τη Σωτηρία Μπέλου.

τέα. Ο Κώστας Τσίμας προτίμησε την Κεντρικής Μακεδονίας, και γιατί ήταν η μεγαλύτερη Περιφέρεια σε έκταση, περιελάμβανε επτά νομούς, και γιατί εξυπηρετούσε τις ανάγκες αυτού και της οικογένειάς του. Απέφυγε την Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, γιατί ήταν η εκλογική περιφέρειά του και σκέπτονταν σοβαρά πλέον να δοκιμάσει να πολιτευθεί σε μια μελλοντική εκλογική αναμέτρηση.

Το Μάρτη του 1995 ανέλαβε καθήκοντα περιφερειάρχη στη Θεσσαλονίκη. Μια από τις πρώτες συνεντεύξεις που έδωσε στη νέα του θέση ήταν στη δημοσιογράφο Αθανασία Μπαξεβάνη, που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Θεσσαλονίκη» με τίτλο: «Θα γίνω αντιπαθής»⁹⁰. Κι έγινε αντιπαθής, όχι βέβαια στο λαό της περιφέρειάς του, αλλά στους εργολάβους που καθυστέρούσαν να αποπερατώσουν και να παραδώσουν τα εκτελούμενα δημόσια έργα. Έγινε αντιπαθής, όταν έκανε την καταγγελία για το νοσοκομείο Παπαγεωργίου, όταν έλεγε όσα έπρεπε να πει για το αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης, το λιμάνι της, τα οδικά δίκτυα, το χρηματιστηριακό κέντρο της κ.ο.κ. Έγινε αντιπαθής, όταν διαπίστωσε ως περιφερειάρχης το αθηνοκεντρικό κράτος που υπήρχε και ότι τίποτε δεν μπορούσε να γίνει στην επαρχία χωρίς την έγκριση των αρμοδίων υπουργείων. Όλες οι αποφάσεις παίρνονταν στην Αθήνα και εγκρίνονταν από την Αθήνα. Η συνέντευξή του στους δημοσιογράφους

90. Βλ. εφ. «Θεσσαλονίκη», φ. 23-5-1995.

Αθήνα 28 Φεβρουαρίου 1995

Β Ε Β Α Ι Ω Σ Η

Ο υπογράφων Ανδρέας Γεωργίου Παπανδρέου, Πρόεδρος του ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ, βεβαιώνω ότι ο Κώστας Τσίμας του Δημητρίου και της Παναγιώτας υπήρξε στενός μου συνεργάτης κατά την διάρκεια της δικτατορίας του 1967, στο εξωτερικό ως μέλος του Εθνικού Συμβουλίου του Πανελληνίου Απελευθερωτικού Κινήματος (Π.Α.Κ.).

Το δικτατορικό καθεστώς συνεπεία της δραστηριότητάς του τον εδίωξε και του στέρησε την ελληνική ιθαγένεια και απαγόρευσε την είσοδό του στην Ελλάδα. Ο Κώστας Τσίμας επέστρεψε στην Ελλάδα μαζί μου μετά την πτώση της δικτατορίας τον Αύγουστο 1974.

Ο βεβαιών

ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Σπίργο Ζουγκρή και Καλή Δάφνη, που δημοσιεύτηκε στο περ. «Τουριστική Αγορά» με τίτλο: «Β. Ελλάδα, όψεις και απόψεις»⁹¹, είχε ως στόχο να χτυπήσει αυτή την αδυναμία της περιφέρειας.

Η σχέση του πλέον με τον Ανδρέα Παπανδρέου έχει αλλάξει. Από εκεί που κοι-

91. Βλ. «Τουριστική Αγορά», τεύχος 9, Αύγουστος 1996.

μόταν στο ίδιο δωμάτιο μαζί του, έφθασε να επικοινωνεί πλέον μόνο με αλληλογραφία. Ο νέος κύκλος που δημιουργήθηκε περιχαράκωσε τον Ανδρέα με συρματοπλέγμα για να διακοπεί κάθε επικοινωνία με τους ανεπιθύμητους. Ένας από τους ανεπιθύμητους στη Δήμητρα Λιάνη ήταν και ο Κώστας Τσίμας, την οποία ούτε και χαιρέτησε, όταν ως περιφερειάρχης υποδέχθηκε το πρωθυπουργικό ζεύγος στην Έκθεση της Θεσσαλονίκης⁹².

Ο Κώστας Τσίμας πιστεύει ότι μπορεί να αναπτυχθεί η Β. Ελλάδα, μπορεί η Θεσσαλονίκη να γίνει το εμπορικό, οικονομικό και πολιτιστικό κέντρο των Βαλκανίων. Σε συνέντευξή του στο δημοσιογράφο Γιώργο Φωτιάδη υποστηρίζει ότι μια ολοκληρωμένη αποκέντρωση μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη. Χαρακτηριστικά είναι τα όσα αναφέρει: «Πιστεύω πως η Περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη, όχι μόνο της περιοχής, αλλά και γενικότερα της Ελλάδας, αφού δοθούν στην περιφέρεια οι δυνατότητες και οι αρμοδιότητες για μια πλήρη αποκέντρωση για την ανάπτυξη του τόπου. Το ελληνικό κράτος, όπως είναι δομημένο, είναι ανίκανο να βοηθήσει προς μία ταχύρρυθμη ανάπτυξη. Οι χώρες που είναι αναπτυγμένες, είναι αυτές που έχουν ολοκληρωμένη αποκέντρωση και αυξημένο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Εγώ θα καταβάλω κάθε προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση, για μια ολοκληρωμένη αποκέντρωση, στα πλαίσια της οποίας η περιφέρεια θα αποφασίζει το καθετί που αφορά δικά της ζητήματα και προβληματισμούς, με εξαίρεση την εθνική άμυνα, την εξωτερική πολιτική και κάποιους άλλους τομείς. Εγώ, σαν Μακεδόνας, θα διαθέσω όλες τις φυσικές και πνευματικές μου δυνάμεις για την ανάπτυξη της περιοχής»⁹³.

Σ' άλλη συνέντευξή του στο δημοσιογράφο Δημήτρη Ζαννίδη τονίζει ότι η Θεσσαλονίκη μπορεί να γίνει το οικονομικό κέντρο των Βαλκανίων. Αναφέρεται στη νέα αγορά που δημιουργείται, στα κοινοτικά προγράμματα και στα έργα που γίνονται στην Κεντρική Μακεδονία, στην Εγνατία οδό και στον κίνδυνο Παραεγνατίας, στην ανάπτυξη του λιμανιού και στην ανάγκη δημιουργίας ενός νέου αεροδρομίου⁹⁴. Με δικές του ενέργειες διατέθηκε ένα ποσό από την Ευρωπαϊκή Ένωση για να δημιουργηθεί το Χρηματιστηριακό Κέντρο Θεσσαλονίκης, που στεγάσθηκε σε κτίριο που αγοράστηκε από την Τράπεζα Μακεδονίας και Θράκης. Μ' άλλες ενέργειές του εξασφαλίστηκαν κονδύλια για να στεγασθεί η Σχολή Δικαστών στη Θεσσαλονίκη.

Για το αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης, προκειμένου να αντιμετωπισθεί η αυξημένη κίνησή του, αποφασίστηκε να γίνει μια επέκταση του αεροδρομίου. Τότε ο Κώστας Τσίμας πήρε ανοιχτή θέση κατά της απόφασης αυτής και υποστήριξε ότι «τα έργα που γίνονται στο αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης είναι μπαλώματα και δεν εξυ-

92. Βλ. *Κώστα Τσίμας*, ό.π., σ. 273-274.

93. Βλ. εφ. «Μακεδονία», φ. 23-7-1995.

94. Βλ. «Απογευματινή της Κυριακής», φ. 8-10-1995.

Ο Κώστας Τσίμας με τον πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας Κώστα Καραμανλή.

πηρετούν τις ανάγκες του αύριο παρά μόνο του σήμερα. Ότι σε λίγα χρόνια δε θα μας εξυπηρετεί αυτό το αεροδρόμιο, δεν θα αντέξει στην κίνηση». Τη θέση αυτή του Κώστα Τσίμα επικαλέσθηκε και ο τότε βουλευτής και σημερινός πρωθυπουργός της Νέας Δημοκρατίας Κώστας Καραμανλής⁹⁵. Ο Κώστας Τσίμας, καίτοι υπηρετούσε τότε την κυβέρνηση, είχε το θάρρος να κριτικάρει ορισμένες εσφαλμένες αποφάσεις της.

Η κόντρα του με το ίδρυμα αδελφών Παπαγεωργίου στη Θεσσαλονίκη πήρε πανελλήνιες διαστάσεις. Σε συνέντευξή του στη δημοσιογράφο Αθανασία Μπαξεβανάκη κατήγγειλε τους αδελφούς Παπαγεωργίου ότι, ενώ είχαν εισπράξει 11 δισεκατομμύρια από το Δημόσιο για την κατασκευή του νοσοκομείου της Θεσσαλονίκης, οι ίδιοι, από τα 7 δισεκατομμύρια που υποσχέθηκαν να βάλουν, δεν έβαλαν δραχμή. Το άρθρο δημοσιεύτηκε με τίτλο: «Δωρητές χωρίς δωρεά». Ο Κώστας Τσίμας κατήγγειλε ακόμα και την ίδια τη σύμβαση, την οποία θεωρούσε αποικιακού χαρακτήρα, γιατί από τα 30 δισεκατομμύρια που θα στοίχιζε το έργο, αυτοί θα έβαζαν μόνο 7, ενώ διατηρούσαν το δικαίωμα να έχουν την πλειοψηφία του Δ.Σ., να μισθοδοτούνται, ως πρόεδρος και αντιπρόεδρος, να λαμβάνουν έξοδα παραστάσεως,

95. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 259.

Ο Κώστας Τσίμας με τον πρωθυπουργό Κώστα Σημίτη, τον Άκη Τσοχατζόπουλο και το νομάρχη Θεσσαλονίκης Παπαδόπουλο στη Θεσσαλονίκη.

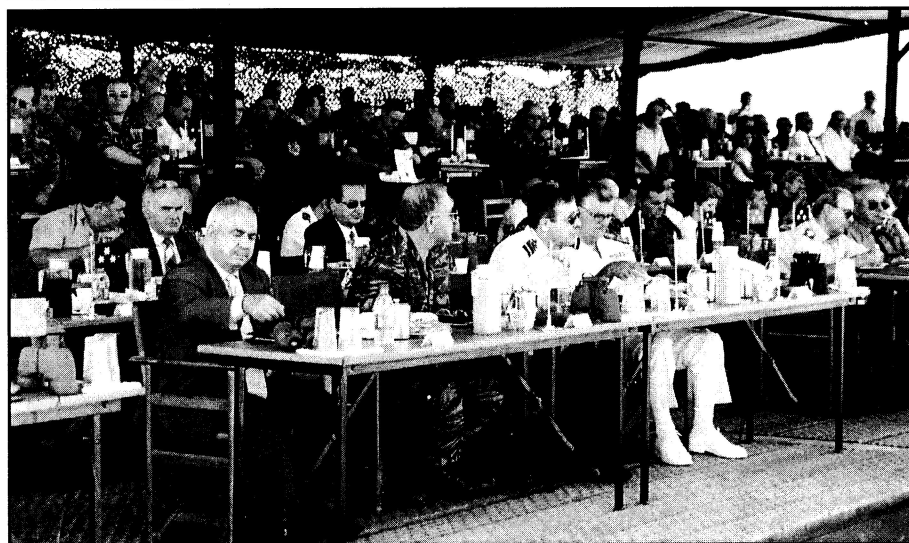
να αποφασίζουν για τον εξοπλισμό, να προσλαμβάνουν και να απολύουν όποιον ήθελαν με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου και να προβαίνουν σ' όποιες προμήθειες επιθυμούσαν. Οι αδελφοί Παπαγεωργίου υπέβαλαν μήνυση για συκοφαντική δυσφήμιση. Ο Κώστας Τσίμας αναγκάστηκε να προβεί σε διορθωτική δήλωση και η μήνυση αποσύρθηκε. Εντύπωση, πάντως, προκάλεσε το γεγονός ότι κανένας από τους βουλευτές της Θεσσαλονίκης δε στήριξε τον Κώστα Τσίμα. Μόνο ο υπουργός Υγείας Σάκης Πεπονής στάθηκε στο πλευρό του και τον υποστήριξε⁹⁶.

Η υπόθεση Παπαγεωργίου προκάλεσε το ενδιαφέρον του δημοσιογράφου Κυριάκου Διακογιάννη, ο οποίος ασχολήθηκε με το θέμα και έγραψε σε σχετική εργασία του: «Τόσο χονδροειδείς ταχυδακτυλουργίες δεν ξεγέλανε ούτε νήπια! Εικάζω ότι ο κ. Κώστας Τσίμας απέφυγε να φθάσει ως την ακροαματική διαδικασία, όχι επειδή φοβήθηκε, στη ζωή του έχει αποδείξει ότι και τολμηρός είναι και τέτοιες κακοτοπιές δεν τον τρομάζουν! Τον κ. Κώστα Τσίμα δεν επέσε η μήνυση να προβεί σε δήλωση διορθωτική, τον εξανάγκασε η κομματική του συνέπεια»⁹⁷.

Μετά το θάνατο του Ανδρέα Παπανδρέου αντιλαμβάνεται πλέον ότι η θέση του ως περιφερειάρχη είναι επισφαλής. Και τότε πήρε τη μεγάλη απόφαση να πολιτευθεί. Σαββατοκύριακα κατέφθανε στην Καβάλα για να επισκεφθεί τα χωριά της και

96. Βλ. Κώστα Τσίμας, ό.π., σ. 259-263.

97. Βλ. Κυριάκου Διακογιάννη, Ίδρυμα Παπαγεωργίου: Το χρονικό της μεγάλης απάτης, έκδ. Λογοθέτης, Αθήνα 1997, σ. 143.

Ο Κώστας Τσίμας ως περιφερειάρχης σε στρατιωτική άσκηση.

να γνωρισθεί με τους κατοίκους της. Ανεβαίνοντας για τη Λεκάνη, ένα Σάββατο βράδι, μου ανακοίνωσε την πρόθεσή του να στηρίξει στο Συνέδριο τον Κώστα Σημίτη. Χαρακτηριστικά μου ανέφερε ότι ο Άκης Τσοχατζόπουλος ήταν ακούραστος δουλευτής, αλλά ο Σημίτης ήταν μυαλό και θα βοηθούσε να πάει μπροστά η χώρα μας. Επιθυμεί να είναι υποψήφιος στις εκλογές που προκηρύχτηκαν το Σεπτέμβριο

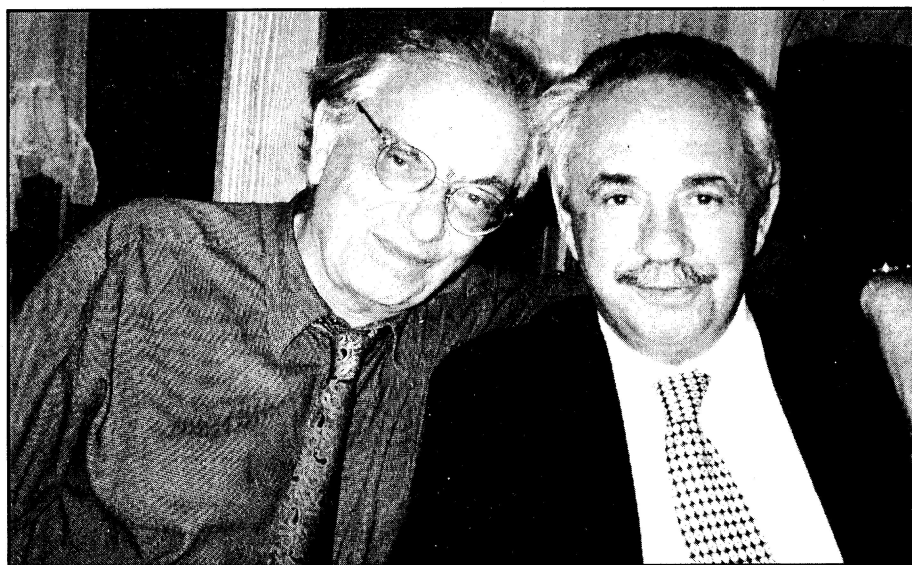

Το ζεύγος Κώστα Τσίμα στην Έκθεση Θεσσαλονίκης με τον Ανδρέα Παπανδρέου.

του 1996 και παίρνει μέρος στις εσωκομματικές διαδικασίες για την ανάδειξη των υποψηφίων βουλευτών. Συνυποψήφιοί του, όμως, θεωρούν επικίνδυνη την πολιτική παρουσία του και φροντίζουν να την εξουδετερώσουν με την προώθηση άλλου υποψηφίου, ακίνδυνου για τη δική τους εκλογή. Αρχίζει πλέον να γίνεται γνώστης των πολιτικών παιχνιδιών που παίζονται. Η πολιτική ευθιξία του τον οδήγησε να αποσύρει την υποψηφιότητά του, καίτοι είχε τη διαβεβαίωση της Αθήνας ότι θα ήταν υποψήφιος. Σε λίγους μήνες απομακρύνεται και από τη θέση του περιφερειάρχη Κεντρικής Μακεδονίας, που ήταν και η τελευταία κυβερνητική θέση που είχε υπηρετήσει.

ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΘΑΣΟΥ

Από το καλοκαίρι του 1997 Θάσιοι παρακινούσαν τον Κώστα Τσίμα να τεθεί επικεφαλής ψηφοδελτίου για τη διεκδίκηση του νέου δήμου της Θάσου, που δημιουργήθηκε με τον «Καποδίστρια». Όταν η απαίτηση των Θασίων γενικεύτηκε, τότε άρχισε να το σκέφτεται. Το Γενάρη του 1998 με ειδοποίησε να παρουσιάσω την υποψηφιότητά του στα Λιμενάκια της Θάσου. Διάχυτος ήταν ο ενθουσιασμός στον κόσμο που συγκεντρώθηκε για να υποστηρίξει την υποψηφιότητά του. Στην παρου-

Ο Κώστας Τσίμας με το Βασίλη Βασιλικό διασκεδάζουν στο κέντρο «Αύγουστος» του Θεολόγου. Και οι δύο ήταν σύνεδροι στο 2ο Συμπόσιο «Θασιακών Μελετών» το Σεπτέμβριο του 1995.

σίασή του ανέφερα: «Το σχέδιο «Καποδίστριας», που ψηφίστηκε πρόσφατα, άνοιξε νέους δρόμους και διαδικασίες για την εκλογή της νέας δημοτικής αρχής. Η αναγκαστική συνένωση των κοινοτήτων της Θάσου οδήγησε στη δημιουργία ενός δήμου, γεγονός αντίθετο με τη δική μας θέση... Σήμερα με την καθιέρωση του ενός δή-

Από την ομιλία του ως υποψήφιος δήμαρχος στα Κόινυρα.

(Από το αρχείο του Σωτήρη Γερακοΐδη)

μου δημιουργούνται νέες συνθήκες και προϋποθέσεις, που απαιτούν μια ισχυρή προσωπικότητα, η οποία θα μπορέσει ν' αντιμετωπίσει όλα τα προβλήματα που θα προκύψουν από το νέο θεσμό. Τέτοια προσωπικότητα αναμφισβήτητα αποτελεί ο Κώστας Τσίμας... Από τους οργανωτές του ΠΑΚ και από τους ιδρυτές του ΠΑΣΟΚ υπήρξε ο στενότερος φίλος και συνεργάτης του Ανδρέα Παπανδρέου, τον οποίο και βοήθησε σ' όλες τις κρίσιμες στιγμές του πολιτικού βίου του. Πέρασε από δύσκολα κυβερνητικά πόστα και άφησε έργο ανεκτίμητο... Από τις υψηλόβαθμες αυτές κυβερνητικές θέσεις ποτέ δεν ξέχασε τη γενέτειρά του τη Θάσο... Ο νέος θεσμός που δημιουργείται με την ίδρυση του ενός δήμου έχει πολλά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Από τους ανθρώπους που θ' αναλάβουν το νέο δήμο θα εξαρτηθεί η επιτυχία ή η αποτυχία του νέου θεσμού. Γι' αυτό χρειάζεται ν' αναλάβει το νέο δήμο άνθρωπος με κύρος και μεγάλη πείρα. Ο πιο κατάλληλος αυτή τη στιγμή θεωρώ ότι είναι ο Κώστας Τσίμας. Η πείρα του από την 15ετή άσκηση κυβερνητικών καθηκόντων εγγυάται την επιτυχία για το έργο που θα πραγματοποιηθεί στο νέο δήμο. Με γνώμονα το συμφέρον του τόπου μας και διεκδικώντας τα αισθήματα της πλειοψηφίας του θασιακού λαού, προτείνω με πολλούς άλλους Θασίους την υποψηφιότητα του

Ο Κώστας Τσίμας, ως υποψήφιος δήμαρχος Θάσου με συνεργάτες του συνδικασμού του, στα εγκαίνια του προεκλογικού του κέντρου. (Από το αρχείο του Σωτήρη Γερακούδη)

Κώστα Τσίμα με τη θερμή παράκληση να αποδεχθεί την πρότασή μας και να θέσει σήμερα την υποψηφιότητά του...». Ο Κώστας Τσίμας αποδέχτηκε την πρότασή μας και ευχαρίστησε όλους τους παριστάμενους για την ενθουσιώδη υποστήριξή τους.

Ο αρχικός ενθουσιασμός πολλών Θασίων για την κάθοδο του Τσίμα στις δημοτικές εκλογές άρχισε με την πάροδο του χρόνου να εξανεμίζεται. Η πρόωγη αναγγελία της καθόδου του στις δημοτικές εκλογές προκάλεσε συναγερμό στην αντίπαλη παράταξη μ' αποτέλεσμα, ενώ ήταν αρχικά διασπασμένη, γιατί μερικοί πρώην κοινοτάρχες είχαν τις φιλοδοξίες τους, αναγκάστηκαν τελικώς να ενωθούν για να αντιμετωπίσουν την υποψηφιότητα του Κώστα Τσίμα. Το αντίπαλο ψηφοδέλτιο, που σχηματίστηκε με το Λευτέρη Μερέση, περιελάμβανε πέντε κοινοτάρχες, που εργάστηκαν με πείσμα στα χωριά τους. Οι κοινοτάρχες αυτοί ήσαν ο Κ. Τσουλκάνης, ο Θ. Χατζηανδρέου, ο Σ. Ιατρού, ο Ν. Ιωάννου και ο Σ. Μαλλιαρός.

Η αρχική αισιοδοξία του Κ. Τσίμα άρχισε να μεταβάλλεται σε αγωνία όσο πλησίαζαν οι εκλογές. Οι δυσκολίες εμφανίστηκαν κατά την κατάρτιση του ψηφοδελτίου του. Εκπρόσωπος του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ, ενώ υποδείκνυε αρχικά να πείσουμε τον Κώστα Τσίμα να κατέβει στις εκλογές, τελικά, προχώρησε σε κατάρτιση ξεχωριστού ψηφοδελτίου. Από την Παναγία πάλι αρνήθηκαν γνωστά στελέχη του ΠΑΣΟΚ να πλαισιώσουν το ψηφοδέλτιό του. Υπήρχε ακόμα και ο εσωκομματικός

Η πρώτη παρουσίαση της υποψηφιότητας του Κ. Τσίμα στο ξενοδοχείο «Ωκεανίς» της Καβάλας ως υποψήφιος βουλευτής το 2000. Στη φωτογραφία διακρίνονται από αριστερά: Θ. Καραμανώλης, Γ. Νικηφορίδης, Ηλ. Σακούλης και Κ. Χιόνης.

αντίπαλός του Σταύρος Μπαρούτης, ο οποίος άρχισε να καταρτίζει ψηφοδέλτιο, αλλά παραιτήθηκε, γιατί δεν μπόρεσε να το συμπληρώσει, και αρκετοί από τους οπαδούς του προσχώρησαν στο ψηφοδέλτιο του Λευτέρη Μερέση.

Σοβαρός λόγος αποδυνάμωσης του ψηφοδελτίου του Κ. Τσίμα ήταν και η δυσaréσκεια γνωστών του, που δεν πραγματοποιήθηκαν οι εξυπηρετήσεις που ζήτησαν. Άλλος ήθελε να διαγράψει τη φυλάκιση του γιου του που υπηρετούσε στο στρατό, άλλος ήθελε να τακτοποιήσει και το δεύτερο παιδί του σ' εργασία, άλλος να προστατέψει το παιδί του που κινδύνευε, άλλη γιατί της υπέδειξε να τηρήσει τη συμφωνία που έκανε και να παραιτηθεί από το αξίωμά της κ.ο.κ. Αλλά και ο ίδιος δε βοήθησε στη βελτίωση της κατάστασης. Είχε μάθει να εκτελεί εντολές του Ανδρέα ή να δίνει εντολές για εκτέλεση στους υφισταμένους του. Απέφευγε να χαιρετά όσους δεν ήξερε, ή να παπαρίζει όσους ήξερε. Δεν υποσχόταν, δεν ελίσσόταν, δεν παρακαλούσε, δεν πήγαινε σε σπίτια, όπως έκαναν οι πολιτικοί αντίπαλοί του. Δεν ήταν πολιτικάντης ούτε εκμεταλλευόταν τις ανθρώπινες αδυναμίες για να κερδίσει πόντους στην πολιτική. Αν και γνώριζε τη νοοτροπία και το χαρακτήρα των συγχωριανών του, δεν προσπάθησε να προσαρμοστεί, γιατί ήθελε να τον ψηφίσουν γι' αυτό που ήταν, για το έργο που πρόσφερε. Έτσι στον πρώτο γύρο των εκλογών έμεινε πίσω κατά 7%, ενώ στο δεύτερο γύρο, όταν λίγο κινητοποιήθηκε, έχασε για ελάχιστους ψήφους.

Ο Κώστας Τσίμας ως υποψήφιος βουλευτής ομιλεί στα Λιμενάρια.

(Από το αρχείο του Σωτήρη Γερασιώδη)

ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΚΑΒΑΛΑΣ

Η ήττα στις δημοτικές εκλογές αποτέλεσε βαρύ πλήγμα για τον Κώστα Τσίμα. Όλοι πίστευαν ότι θα τα βροντούσε και θα έφευγε από τη Θάσο. Κι όμως, παρέμεινε ως αρχηγός της αντιπολίτευσης και πήγαινε τακτικά στις συνεδριάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου. Μετά από ένα χρονικό διάστημα παραιτήθηκε, οργάνωσε πολιτικό γραφείο και ανέβαινε συχνά στην Καβάλα, όπου παρέμενε τις περισσότερες μέρες, για να έρχεται σ' επαφή με τον κόσμο και να επισκέπτεται τα διάφορα χωριά. Η δουλειά του αυτή φάνηκε πολύ γρήγορα, όταν τον Απρίλιο του 2000 προκηρύχθηκαν οι βουλευτικές εκλογές. Στις εκλογές αυτές εργάστηκε με σύστημα. Έριξε όλο το βάρος του μέσα στην πόλη της Καβάλας, την οποία θεωρούσε ως τη μεγαλύτερη δεξαμενή ψήφων. Δούλεψε και στις επαρχίες της Χρυσούπολης και του Παγγαίου. Έτσι το αποτέλεσμα δικαίωσε το συνεχή και αδιάκοπο αγώνα του. Ήλθε δεύτερος στο ψηφοδέλτιο του ΠΑΣΟΚ συγκεντρώνοντας 10.440 ψήφους και εκλέχτηκε βουλευτής Καβάλας. Έζησε πραγματικές στιγμές δικαίωσης και αποθέωσης. Ήταν κάτι που δεν ανέμενε, όταν τις επόμενες μέρες επισκέφθηκε τη Θάσο. Μια πολυάριθμη σειρά αυτοκινήτων περίμενε το βουλευτή τους στην προβλήτα του Πρί-

Ο Κώστας Τσίμιας μετά την ομιλία του στα Λιμενάρια χαιρετίζει τον κόσμο.

(Από το αρχείο του Σωτήρη Γερασιόδη)

νου, που τον συνόδευσε ως το Θεολόγο ξεσηκώνοντας τα χωριά που περνούσαν με τα κλάξον τους. Το βράδι στήθηκε ένα τρικούβερτο γλέντι, όπου παρέστη πλήθος κόσμου για να γιορτάσει την εκλογή του.

Δεν πρόλαβε να χαρεί τη νίκη του και κατά της εκλογής του υποβλήθηκε ένσταση από το συνυποψήφιό του Νίκο Στρατηλάτη στο Εκλογοδικείο. Είχε προηγηθεί μια νέα καταμέτρηση στο Πρωτοδικείο, που είχε ζητήσει ο Νίκος Στρατηλάτης, αλλά η διαφορά που υπήρχε ανάμεσα στους δύο υποψηφίους αντί να μειωθεί αυξήθηκε σε 140 ψήφους. Αφού έσβησε η ελπίδα του Ν. Στρατηλάτη για κατάληψη της βουλευτικής έδρας, τότε κατέφυγε σε μια διάταξη που αναφέρει ότι «δεν λαμβάνεται υπόψη σταυρός προτίμησης, εάν ο πρόεδρος της Εφορευτικής Επιτροπής ή ο διευθύνων τις εργασίες της δεν έχει μονογράψει στο ψηφοδέλτιο παραπλεύρως του σταυρού και δεν έχει αναγράψει στο ψηφοδέλτιο ολογράφως το συνολικό αριθμό σταυρών προτίμησης, που σημειώθηκαν σ' αυτό». Έκανε χρήση της διάταξης αυτής μόνο όταν σιγουρεύτηκε ότι οι δικοί του σταυροί προτίμησης, που έφεραν την υπογραφή του δικαστικού αντιπροσώπου, ήταν λιγότεροι από τους σταυρούς προτίμησης του Κώστα Τσίμια. Η διάταξη, όμως, αυτή αναμφίβολα είναι αντισυνταγματική, αφού το άρθρο 52 εδ. α' του Συντάγματος επιτάσσει όλους τους λειτουργούς της πολιτείας να προστατεύουν την ελεύθερη και ανόθευτη εκδήλωση της λαϊκής θέλησης που εκφράζεται με τη λαϊκή κυριαρχία. Από τη συνταγματική αυτή επιταγή

Συγγινητική στιγμή του Κώστα Τσίμα με την Ελένη Βλατσιώτου, την οποία ασπάζεται μετά την ομιλία του στα Λιμενάρια.

(Από το αρχείο του Σωτήρη Γερακούδη)

δεν εξαιρείται βέβαια ούτε και ο νομοθέτης, ο οποίος οφείλει κατά τη θέσπιση των διατυπώσεων να διασφαλίζει τη γνησιότητα της λαϊκής ψήφου και όχι να την οδηγεί σε φαλκίδευση, με αποτέλεσμα να δημιουργείται σοβαρός κίνδυνος ακούσιας ή εκούσιας νόθευσής της κατά παράβαση της θεμελιώδους αυτής συνταγματικής επιταγής. Γιατί στην περίπτωση του Κώστα Τσίμα η γνησιότητα του σταυρού προτίμησης προέκυπτε από άλλες διατυπώσεις, καθεαυτές επαρκείς, που ο ίδιος ο νομοθέτης επέβαλε, όπως είναι οι πίνακες διαλογής, τα πρακτικά της Εφορευτικής Επιτροπής, τα τηλεγραφήματα προς τη Νομαρχία κ.ά. Έτσι η σχετική διάταξη που επικαλέστηκε ο Ν. Στρατηλάτης και που θεσπίστηκε για τη διασφάλιση της γνησιότητας της λαϊκής ψήφου, λειτούργησε πλέον για εξουδετέρωση της λαϊκής ψήφου, που ήταν αναμφίβολης γνησιότητας. Και η εφαρμογή της διάταξης αυτής, πράγματι, εξουδετερώνει τη λαϊκή κυριαρχία και νοθεύει τη βούληση του λαού. Επομένως η εκλογή των βουλευτών θα εξαρτάται εν μέρει και από τους δικαστικούς αντιπροσώπους, που μερικές φορές θα ενεργούν και ηθελημένα για τη μη εκλογή ανεπιθύμητων σ' αυτούς υποψηφίων. Αλλά η δικαστική αρχή είναι ενιαία και αποτελεί ειρωνεία η ίδια η δικαστική αρχή να δικάζει παραλείψεις των εκπροσώπων της, για τις οποίες δε φέρει καμιά ευθύνη ο υποψήφιος. Και αποτελεί ακόμη μεγαλύτερη ειρωνεία, όταν η γνησιότητα του σταυρού προτίμησης, αν και θεωρείται αναμφισβήτητη, αν και εξακριβώνεται από άλλα έγγραφα που υπογράφονται από τους ίδιους

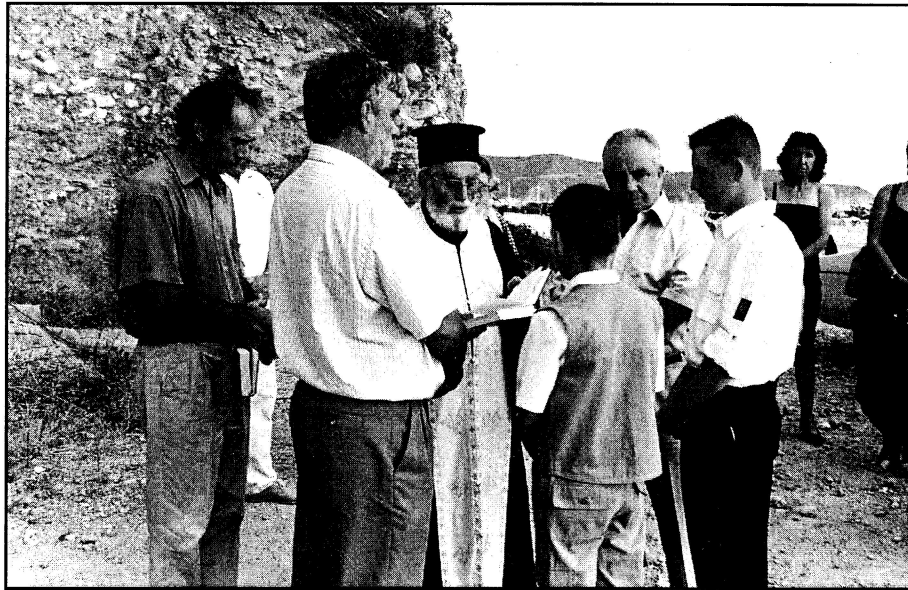

Ο πρόεδρος Χρήστος Στρεμμένος, αγωνιστής του ΠΑΚ Ιταλίας, ανάμεσα στο ζεύγος Τσίμα.

τους δικαστικούς αντιπροσώπους, να αμφισβητείται από το Εκλογοδικείο, παρά την αντίθετη γνώμη του εισηγητή της υπόθεσης κ. Ν. Δαμάσκου. Το Δικαστήριο όφειλε να αποδώσει δικαιοσύνη με την απόρριψη της ένστασης ξεπερνώντας κάθε εμπόδιο που επιβάλλουν αντισυνταγματικές διατάξεις και που φιλόδοξοι ενιστάμενοι επικαλούνται, προκειμένου να παρακάμψουν τη λαϊκή βούληση με την επίκληση παραλείψεων των δικαστικών αντιπροσώπων.

Το καλοκαίρι του 2001 ο Κώστας Τσίμας, ύστερα από 15 μήνες, έχασε τη βουλευτική έδρα του. Κάλεσε τους δημοσιογράφους και έδωσε συνέντευξη στο ξενοδοχείο «Εγνατία». Χαρακτήρισε τη βουλευτική ιδιότητα του Ν. Στρατηλάτη ως παιδί του σωλήνα και στη συνέχεια απάντησε στις ερωτήσεις των δημοσιογράφων. Δήλωσε ότι θα κρατήσει το πολιτικό του γραφείο στην Καβάλα, θα παραμείνει στην ενεργό πολιτική ζωή και θα αναμένει τις επόμενες βουλευτικές εκλογές.

Στις διάφορες εκδηλώσεις που τον καλούσαν, τον προσφωνούσαν ως βουλευτή. Δεν πήγαινε σ' εκδηλώσεις όπου παρίστατο ο Νίκος Στρατηλάτης, ενώ αποχωρούσε όταν ήταν κι εκείνος προσκεκλημένος. Ενοικίασε διαμέρισμα στην Καβάλα, όπου διέμενε με την παντρεμένη κόρη του Παναγιώτα. Είχε πλέον το χρόνο να έρχεται σ' επαφή με τον κόσμο και να επισκέπτεται τα διάφορα χωριά με τον αχώριστο συνεργάτη του, τον αστυνομικό Νώντα. Παρενέβαινε σε θέματα που απασχολούσαν την Καβάλα και τους κατοίκους της με ανακοινώσεις του που δημοσιεύονταν στον το-

Ο Κώστας Τσίμας βαπτίζει δύο αδέρφια αλβανικής υπηκοότητας.

πικό τύπο. Είχε το χρόνο να μεταβαίνει πιο συχνά στην αγαπημένη του Θάσο, όπου και περνούσε όλα του τα καλοκαίρια στην ιδιόκτητη οικία του στη Θυμωνιά.

Το Μάρτιο του 2004 προκηρύχθηκαν εκλογές. Υπήρχε μεγάλη φθορά στο ΠΑΣΟΚ και παρά την αλλαγή ηγεσίας έγινε ολοφάνερο ότι η ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ θα τις κέρδιζε. Οι συνθήκες που δημιουργήθηκαν ήταν δυσμενείς για τον Κώστα Τσίμα. Ο Νίκος Στρατηλάτης, που τον ήθελε στο ψηφοδέλτιο, για να δώσει τον αγώνα εναντίον του, μ' απόφαση του νέου προέδρου του ΠΑΣΟΚ Γεωργίου Παπανδρέου αποκλείστηκε εξαιτίας της υπόθεσης Πάχτα. Νέοι συνυποψήφιοί του ήταν η Πόπη Γερακούδη και ο Αθανάσιος Μαργαρισιώτης. Και οι δύο, όμως, θα αφαιρούσαν ψήφους από τον Κώστα Τσίμα. Γιατί η Πόπη Γερακούδη καταγόταν από την ίδια επαρχία, τη Θάσο, ενώ ο Αθανάσιος Μαργαρισιώτης τον είχε στηρίξει με πολλούς ψήφους κατά τις εκλογές του 2000 από την επαρχία της Χρυσούπολης. Παρόλες τις δυσμενείς συγκυρίες ο Κώστας Τσίμας εκλέχτηκε πάλι βουλευτής Καβάλας, δεύτερος από το ψηφοδέλτιο του ΠΑΣΟΚ.

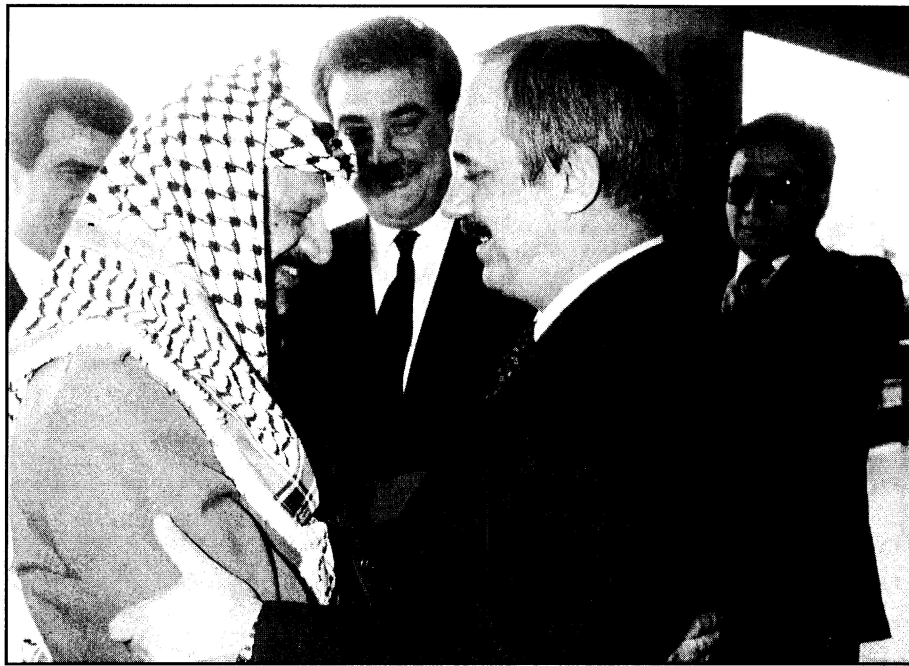
Από δω και πέρα, όμως, αρχίζουν και τα συμπτώματα της ασθένειάς του. Τα ανθρακωρυχεία του Βελγίου άφησαν τα σημάδια τους, που άρχισαν να εμφανίζονται πλέον αυτή την περίοδο. Πάσχει από ίνωση του πνεύμονα, που είναι η χαρακτηριστική αρρώστια των ανθρακωρύχων. Εκδηλώνεται κατά τη διάρκεια της τελευταίας προεκλογικής εκστρατείας του. Μετά την κεντρική ομιλία του στο ξενοδοχείο «Ωκεανίς» της Καβάλας, όπου παρέστη πλήθος κόσμου, μεταφέρεται εσπευσμένα

Ο εγκάρδιος χαιρετισμός του Αραφάτ με τον Κ. Τσίμα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

στο πάνω νοσοκομείο, όπου του παράσχονται οι πρώτες βοήθειες. Βελτιώνεται η κατάστασή του και επείγεται να εξέλθει του νοσοκομείου, και για να εμφανισθεί ενώπιον του κοινού, επειδή είχε διαδοθεί ότι ήταν ετοιμοθάνατος, και για να ψηφίσει. Εξήλθε και διέψευσε τις φήμες που κυκλοφόρησαν, αλλά η υγεία του πλέον ήταν κλονισμένη. Η μόνη θεραπεία που θεωρήθηκε ενδεδειγμένη ήταν η αντικατάσταση του πνεύμονα. Το καλοκαίρι του 2004 παραθέρισε στη Θάσο, αλλά δεν περπατούσε για πολύ, επειδή κουραζόταν. Στις 8-10-2004 παρέστη στην εκδήλωση της παρουσίασης του 11ου τόμου των «Θασιακών», όπου έλαβε μέρος με τον Απόστολο Κακλαμάνη, Βασίλη Βασιλικό, Γιώργο Παπάζογλου και Χρήστο Τσολάκη στο Αμφιθέατρο του Διοικητηρίου Καβάλας. Επανήλθε για τελευταία φορά στην Καβάλα τα Χριστούγεννα του 2004. Από το νέο έτος καθηλώθηκε στην Αθήνα, όπου παρέμεινε για ένα εξάμηνο στο κρεβάτι. Πέθανε ξαφνικά από ανακοπή στις 29-11-2005, ενώ ανέμενε να βρεθεί συμβατό μόσχευμα για μεταμόσχευση. Τον πρόδωσε η καρδιά του, για την οποία υπερφηανεύοταν.

Η κηδεία του έγινε στην Αθήνα. Παρέστη ένα μεγάλο μέρος της πολιτικής ηγεσίας, οι Αρχές της Καβάλας και πλήθος κόσμου, που συνέρρευσε από Καβάλα, Θάσο και Αθήνα και κατέκλυσε όλους τους χώρους της εκκλησίας, μέσα και έξω, για να τιμήσει το μεγάλο αγωνιστή και πατριώτη Κώστα Τσίμα. Πολλές οι νεκρολογίες

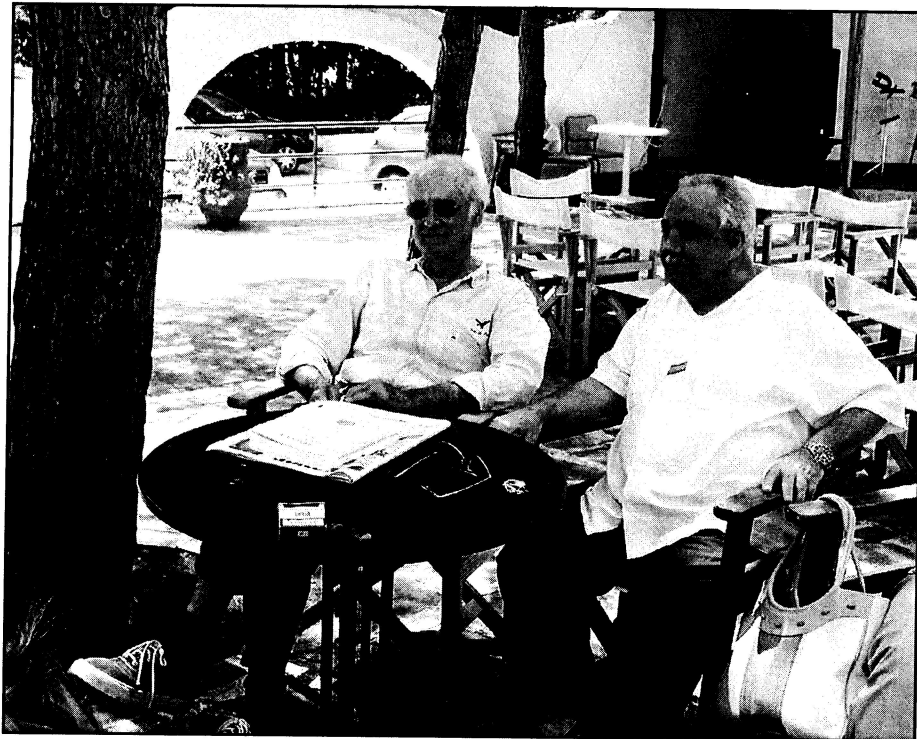

Άλλη μια αναμνηστική φωτογραφία του Αραφάτ με τον Κώστα Τσίμα.

που αναφέρθηκαν στη ζωή και στο έργο του εκλιπόντα βουλευτή Καβάλας. Εξύμνησαν τη δράση του και την προσφορά του ο βουλευτής Αθηνών και πρώην πρόεδρος της Βουλής Απόστολος Κακλαμάνης, η γεν. γραμματέας του ΠΑΣΟΚ κ. Μαριλίζα Ξενογιαννακοπούλου, ο γεν. γραμματέας της Νομαρχιακής Επιτροπής ΠΑΣΟΚ Καβάλας κ. Αθ. Μπαμπαλίδης, ο γράφων ως εκπρόσωπος της Θασιακής Ένωσης Καβάλας, ο δήμαρχος της Πεντέλης, ένας αγωνιστής του ΠΑΚ και ένας ιερέας από μέρους του πνευματικού πατέρα της οικογένειάς του. Η μπάντα του δήμου Πεντέλης συνόδευσε την εκφορά του εκλιπόντα από την εκκλησία έως το νεκροταφείο, όπου έγινε και η ταφή του αγωνιστή του ΠΑΚ, που ήταν γνωστός με το ψευδώνυμο «Μάρκος» ή «Θεαγένης».

Χωρίς αμφιβολία ο Κώστας Τσίμας υπήρξε σ' όλη του τη ζωή ένας αγωνιστής για το δίκαιο, την ελευθερία και τη Δημοκρατία. Από μικρό παιδί γνώρισε την πείνα και τη φτώχεια. Αυτή η φτώχεια του στέρησε τη μόρφωση, που τόσο ποθούσε. Διέθετε, όμως, ακατάβλητο ψυχικό σθένος για να συνεχίσει τη μόρφωση που στερήθηκε, όταν μεγάλωσε, όταν οι επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις του τον υποχρέωναν να εργάζεται πέρα από τα όρια της ανθρώπινης αντοχής. Όλη μέρα δούλευε και το βράδι φοιτούσε σε νυχτερινή σχολή για να συνεχίσει σε ανοιχτό πανεπιστήμιο.

Ο Κώστας Τσίμας γαλουχήθηκε μ' αριστερές ιδέες, γιατί μεγάλωσε μέσα σ' ένα

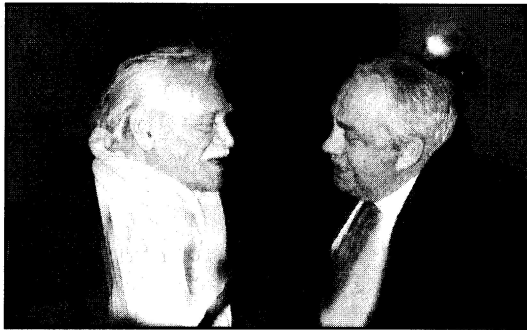

Ο Κώστας Τσίμας με τον Απόστολο Κακλαμάνη στο ξενοδοχείο «ALEXANDRA» στον Ποτό το καλοκαίρι του 2004.
(Από το αρχείο του Σωτήρη Γερακοϊδή)

αριστερό περιβάλλον. Δεν παρεξέκλινε ποτέ από τις αριστερές αντιλήψεις του. Σεβόταν, όμως, τους πολιτικούς αντιπάλους του. Σεβόταν το γέρο Καραμανλή, που ήταν ο κύριος πολιτικός αντίπαλός του. Χαρακτηριστικά αναφέρει: «Δεν είχα καμιά ιδιαίτερη συμπάθεια για τον Καραμανλή, διότι υπέφερα κι εγώ από την πολιτική του, απ' το δικό του παρακράτος. Οφείλω, όμως, να ομολογήσω ότι μετά τη μεταπολίτευση είχα αποκτήσει μια διαφορετική άποψη για τον Καραμανλή και τον εκτιμούσα, διότι ήταν σταθερός και υπεύθυνος άνθρωπος»⁹⁸. Γι' αυτό και υπέδειξε στον Ανδρέα να συζητήσει μαζί του το 1985 το θέμα της προεδρίας, αλλά ο Ανδρέας ήταν εξοργισμένος και δε θέλησε καν να συζητήσει μαζί του. Ο σεβασμός του Κώστα Τσίμα για τον Καραμανλή αποδεικνύεται και από μια άλλη αναφορά του: «Ο Καραμανλής θεωρούσε τον εαυτό του εθνάρχη. Και μετά τη μεταπολίτευση έπαιξε έναν πολύ θετικό και σημαντικό ρόλο στα πράγματα της Ελλάδας. Αυτό οφείλω να του το αναγνωρίσω, παρόλο που ποτέ δεν υπήρξα καραμανλικός»⁹⁹.

98. Βλ. Κώστα Τσίμας, ό.π., σ. 191.

99. Βλ. Κώστα Τσίμας, ό.π., σ. 188.

Ο Κώστας Τσίμας με το Μανώλη Γλέζο σε μια επίσκεψη του δεύτερου στη Θάσο.

(Από το αρχείο του Σωτήρη Γερακούδη)

Σε εθνικά θέματα είχε άριστη σχέση με βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας. Για τον Κώστα Σταύρου αναφέρει: «Κοιταζόμασταν στα μάτια, αυτός απ' την έδρα κι εγώ από τα έδρανα, κι όπου υπήρχαν θέματα για την Τουρκία ψηφίζαμε μαζί. Υπήρχε αυτή η συνεργασία», ενώ για τον Παναγιώτη Λαμπρία σημειώνει: «Όταν ήμουν αντιπρόεδρος της Επιτροπής Πολιτικών Ελευθεριών, ο Παναγιώτης Λαμπρίας ήταν μέλος αυτής της επιτροπής. Κι εκεί σε κάθε θέμα που έθιγε την πατρίδα μας, το αντιμετωπίζαμε μαζί. Σημειωτέον δε ότι τότε στην εξουσία ήταν η Νέα Δημοκρατία. Αλλά δε στηρίζαμε τη Νέα Δημοκρατία, στηρίζαμε την Ελλάδα»¹⁰⁰.

Στην επιλογή των συνεργατών του δεν ενεργούσε πάντα με κομματικά κριτήρια. Αναγνώριζε την αξία και τα προσόντα των υφισταμένων του και ανάλογα ενεργούσε. Σ' ένα ταξίδι του στην Αμερική είχε πάρει μαζί του και αξιωματικούς που θεωρούνταν δεξιοί, τον Τασάκο και τον Νασιάκο. Δικαιολογεί, όμως, την ενέργειά του αυτή και αναφέρει: «Παρότι και οι δύο ήταν δεξιοί, ήταν σωστοί, υπεύθυνοι και πραγματικοί επαγγελματίες. Σε ό,τι αφορά τον Τασάκο, στο πρόσωπό του είδα ένα σωστό επαγγελματία και για μένα η λέξη αξιοκρατία αφορούσε προπαντός την πράξη. Όταν ήρθε ο καιρός για την προαγωγή του, ορισμένοι σύμβουλοί μου μου έλεγαν να τον αποστρατεύσω. Εγώ τον έκανα διευθυντή και υπεύθυνο των MAT στην Αθήνα. Πάγωσαν όλοι όσοι δήλωναν ότι ήταν δημοκράτες. Μου έλεγαν όλοι: μα ο Τασάκος στα MAT; Και πράγματι αυτή είναι μια ευαίσθητη υπηρεσία, γιατί αν σου σπάσουν μερικά κεφάλια σε μια διαδήλωση, πέφτει η κυβέρνηση. Όσο καιρό ήταν ο Τασάκος στα MAT δεν άνοιξε ούτε μύτη.

Σε ό,τι αφορά το Νασιάκο, όταν ο κύριος Χρυσοχοϊδης τον επέλεξε για αρχηγό της ελληνικής αστυνομίας, χάρηκα πάρα πολύ, διότι είναι ένας έντιμος, σοβαρός και υπεύθυνος αξιωματικός. Καλύτερη επιλογή δεν μπορούσε να γίνει»¹⁰¹.

Χωρίς καμιά διάκριση αντιμετώπισε όλους τους Θάσιους που κατέφυγαν σ' αυτόν και ζητούσαν τη βοήθειά του. Διόρισε σε δημόσιες θέσεις πολλούς συμπατριώτες του χωρίς να εξετάζει κομματικές ταυτότητες, πράγμα που προξενούσε μερικές

100. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 254-255.

101. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. σ. 205.

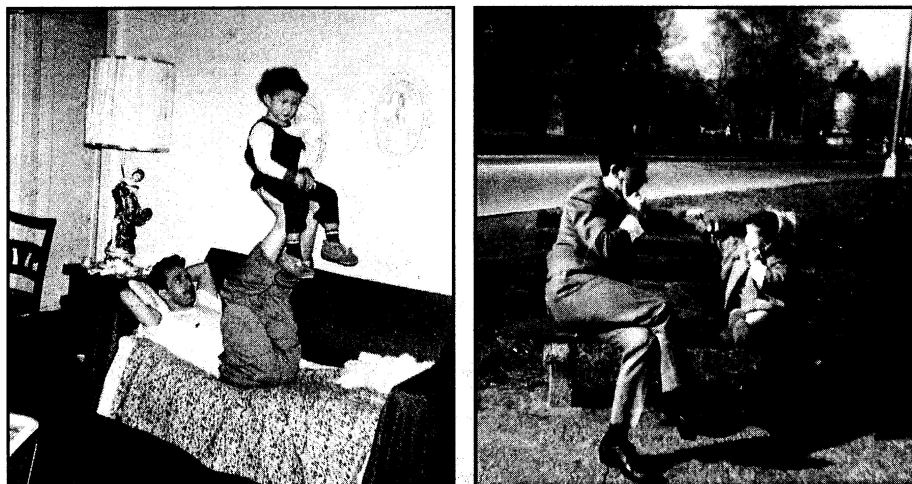
φορές τη δυσφορία και τα παράπονα κοιματικών παραγόντων. Αργότερα γνώρισε και την αχαριστία πολλών απ' αυτούς που διόρισε, όταν ζήτησε την πολιτική υποστήριξή τους. Μερικοί μάλιστα έκαναν και φανερό αγώνα εναντίον του για να μην εκλεγεί δήμαρχος ή βουλευτής. Στον καιρό της παντοδυναμίας του όλοι τον ακολουθούσαν, ενώ, όταν κινδύνευε να παραπεμφθεί για τηλεφωνικές υποκλοπές, πολλοί τον απέφευγαν. Αυτή την αχαριστία των ανθρώπων την καυτηριάζει και στην περίπτωση του Μένιου Κουτσόγιωργα. Επισημαίνει το γεγονός της απουσίας των υποτιθέμενων φίλων και υποστηρικτών του από την κηδεία του. Ούτε ένα στεφάνι έστειλαν για να μην εκτεθούν. Και συνεχίζοντας αναφέρει: «*Είναι όλοι τους γνωστοί, απ' αυτούς που προσκολλάνε στην εκάστοτε ισχυρή προσωπικότητα εξουσίας και περνάνε ως ειδήμονες και εξειδικευμένοι τεχνοκράτες*»¹⁰².

Είχε το θάρρος ο Κώστας Τσίμας να ομολογεί την αλήθεια. Ήταν εχθρός της Δήμητρας Λιάνη. Σαν περιφερειάρχης Θεσσαλονίκης, ενώ χαιρέτισε τον Ανδρέα, απέφυγε να την χαιρέτισει ως σύζυγο πρωθυπουργού. Ο ίδιος θεωρεί την ενέργειά του άπρεπη, ενάντια στο πρωτόκολλο. Δε διστάζει, όμως, να διακηρύξει την αλήθεια ότι μετά την εγχείριση του Ανδρέα η Δήμητρα του συμπαραστάθηκε. Χαρακτηριστικά είναι τα όσα αναφέρει: «*Να είμαστε ειλικρινείς και προς τη Δήμητρα και προς την ιστορία. Όλο αυτό το διάστημα του στάθηκε, ήταν πάντα μαζί του. Για δικούς της λόγους, για δικό της συμφέρον. Αλλά του στάθηκε. Δεν έφυγε από το πλευρό του*»¹⁰³. Σ' άλλα σημεία της αφήγησής του την μαστιγώνει βέβαια, γιατί απομάκρυνε τους πραγματικούς του φίλους, έστησε ένα δικό της περιβάλλον και δεν άφησε τον Ανδρέα να μεταπηδήσει στην προεδρία για να ηρεμήσει, προκειμένου να νέμεται την εξουσία αυτή και η παρέα της.

Ο Κώστας Τσίμας ήταν, πράγματι, ο μεγάλος παρεξηγημένος από τον ελληνικό τύπο. Δεχόταν άδικες επιθέσεις, ιδιαίτερα από τον τύπο της δεξιάς, που τον είχε ταυτίσει με την τρομοκρατία, γιατί ως υπεύθυνος του ΠΑΚ είχε αναπτύξει στενές σχέσεις με τα άλλα απελευθερωτικά κινήματα της εποχής εκείνης. Ο ίδιος νιώθει περήφανος που εκπαιδεύτηκε στη μεγαλύτερη επαναστατική οργάνωση του πλανήτη, την ΟΑΠ. Νιώθει, όμως, και πίκρα, που, ενώ οικοδόμησε αυτή τη σχέση με το παλαιστινιακό κίνημα, αντί να αποτελεί τιμή για την Ελλάδα, χρησιμοποιήθηκε για την κατασυκοφάντησή του και το χαρακτηρισμό του ως τρομοκράτη. Μεγάλη ήταν και η ευχαρίστησή του, όταν ο Αραφάτ έγινε δεκτός από τον ΟΗΕ, κι ως χαρακτηριστικόταν ως τρομοκράτης, όταν τον υποδεχόταν ως ηγέτη το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και με θέρμη ασπάστηκε τον Κώστα Τσίμα, που υπήρξε ο βασικότερος υποστηρικτής του παλαιστινιακού αγώνα. Η αναγνώριση αυτή ήταν η μεγαλύτερη δικαίωση του Κώστα Τσίμα, ο οποίος διακήρυσε ότι «*οι αγωνιστές της δημοκρατίας και*

102. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 268.

103. Βλ. *Κώστα Τσίμα*, ό.π., σ. 275.

Ο Κώστας Τσίμας ως πατέρας.

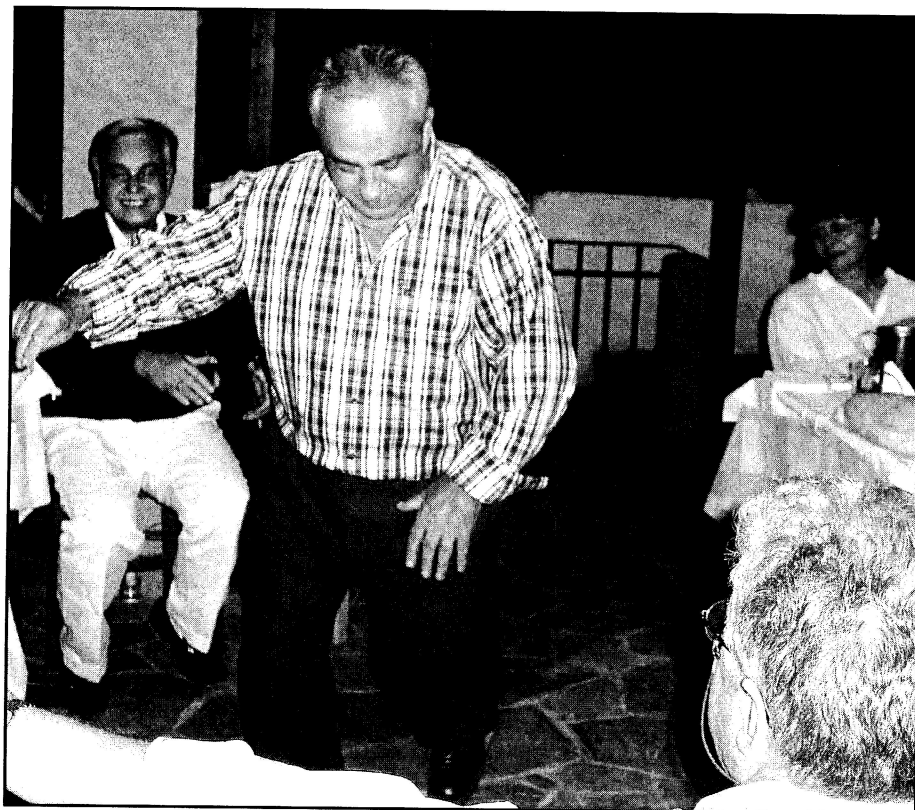
της ελευθερίας δεν είναι τρομοκράτες»¹⁰⁴. Η αναγνώριση αυτή επισφραγίστηκε και από το μεγάλο στεφάνι των Παλαιστινίων της Αθήνας που ξεχώριζε ανάμεσα στα άλλα κατά τη νεκρώσιμη ακολουθία του.

Ο Κώστας Τσίμας υπερηφανεύεται για τον αγώνα του στο ΠΑΚ. Αντιφερόντας μάλιστα τη μορφή του τρομοκράτη, που του απέδωσαν, αναφέρει: «Βρισκόμαστε σε μια χρονική περίοδο που γίνονται προσπάθειες ταύτισης εκείνου του αντιδικτατορικού - εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα με την τρομοκρατία, μια περιόδος ιστορικής άγνοιας για το ΠΑΚ και το ιδεολογικό του πρόγραμμα, που αποτέλεσε τη ζύμη για τη δημιουργία του ΠΑΣΟΚ και εισήγαγε νέες αντιλήψεις στο χώρο της αριστεράς στην πατρίδα μας»¹⁰⁵.

Ο Κώστας Τσίμας έχει μια αποκρυσταλλωμένη φιλοσοφημένη σκέψη και θέση πάνω στο θέμα της τρομοκρατίας. Η απάντησή του στους δημοσιογράφους, που προσπαθούσαν να του αποσπάσουν κάτι από την τρομοκρατία, γιατί νόμιζαν ότι κάτι ήξερε, αποδεικνύει και τη γενικότερη τοποθέτησή του. Τονίζει στους δημοσιογράφους: «Ακούστε, αυτό που συμβαίνει στην Ελλάδα είναι ένα γενικότερο φαινόμενο στην Ευρώπη και σ' όλο τον κόσμο. Η τρομοκρατία είναι συστατικό των ανεπτυγμένων χωρών και δεν μπορείς να το αποφύγεις. Καταπολέμηση της τρομοκρατίας μπορεί να γίνει μόνο με περισσότερες ελευθερίες στο λαό, με κοινωνική δικαιοσύνη, με στήριξη των περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων. Πρέπει ο πολίτης, όχι μόνο να αισθάνεται, αλλά και να έχει σιγουριά κι εμπιστοσύνη σε δημοκρατικούς θεσμούς ενός κράτους δικαίου. Η καταπίεση γεννάει την εξέγερση και την τρομοκρατία. Η βία

104. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 209.

105. Βλ. Κώστα Τσίμα, ό.π., σ. 282.

Ο Κώστας Τσίμας χορεύει στη συνεστιάση που έγινε στο Θεολόγο κατά τη διάρκεια των εργασιών του Δ' Συμποσίου Θασιακών Μελετών.

(Από το αρχείο του Σωτήρη Γερακούδη)

και η καταστολή παράγουν τρομοκρατία. Αυτή είναι η θέση μου στο θέμα. Όποιος έχει ξήσει κι έχει αναλύσει την ιστορική διαδρομή αυτού του φαινομένου, αν δεν είναι κατευθυνόμενος από συγκεκριμένα κέντρα, ξέρει ότι αυτά είναι δεδομένα»¹⁰⁶.

Ο ελληνικός τύπος αδίκησε τον Κώστα Τσίμα, διαστρέβλωσε την όλη εικόνα του στην κοινή γνώμη, αφού στάθηκε ιδιαίτερα αντιπολιτευτικός και σκληρός απέναντί του. Η θητεία του, άλλωστε, σε δύσκολα και νευραλγικά πόστα των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ, τον καθιστούσαν πάντα εύκολη λεία και οι εφημερίδες αναζητούσαν σκάνδαλα εκεί που δεν υπήρχαν. Γι' αυτό και ήταν αναγκασμένος να απαντά, να δίνει εξηγήσεις, να αιτιολογεί τις ενέργειές του για να μην παρεξηγείται, να μη διαστρεβλώνονται τα γεγονότα.

Ο Κώστας Τσίμας είχε κάποιες αρχές που ποτέ δεν παραβίαζε. Ήταν ακριβής

106. Βλ. Κώστα Τσίμας, ό.π., σ. σ. 208.

στα ραντεβού του, γι' αυτό απαιτούσε και οι άλλοι να προσέρχονται στην ώρα τους. Θα αναφέρω μια χαρακτηριστική περίπτωση που έζησα. Όταν ήταν υποψήφιος δήμαρχος Θάσου, είχε δώσει ραντεβού στις 7 το απόγευμα με το φίλο του Ηλία Σακούλη. Ανέμενε έως τις 7 και 5' και έφυγε, ήρθε στην παραλία Ποτού. Κατέφθασε ο Ηλίας και του υπενθύμισε το ραντεβού του, οπότε ο Κώστας Τσίμας τον ερώτησε: Πότε, Ηλία, είχαμε το ραντεβού; Απάντησε ο Ηλίας στις 7. Και ο Κώστας Τσίμας ανταπάντησε ότι τον ανέμενε έως και τις 7 και 5', αλλά ο Ηλίας πήγε στο ραντεβού του στις 7 και 10'.

Ήταν εργατικός, ευσυνείδητος, μελετηρός και πάντα προετοιμαζόταν για τα θέματα που είχε να συζητήσει. Εκτιμούσε ανθρώπους, κι ας ήταν πολιτικοί αντίπαλοί του. Εκτιμούσε το νομάρχη Θεόδωρο Καλλιοντζή, τον αντινομάρχη Γιώργο Τσαλουχίδη και μερικούς άλλους. Χαρακτήριζε τους δεξιούς ως φασίστες, αλλά δεν τον συνορίζονταν οι πολιτικοί αντίπαλοί του, όταν συζητούσε μαζί τους, γιατί ήξεραν ότι ήταν ένας τρόπος ζωής και δεν το έλεγε από κακία. Δε λογάριάζε το πολιτικό κόστος, όταν έπρεπε να υποστηρίξει το δίκιο. Είχε πολιτική ευθιξία, πράγμα που φάνηκε όταν απέσυρε την υποψηφιότητά του από τις βουλευτικές εκλογές του 1996. Σε τηλεοπτική εκπομπή του ο δημοσιογράφος Δημ. Τουλκίδης τον χαρακτήριζε ως άνθρωπο «μπεσαλή». Κι ήταν, πράγματι, «μπεσαλής» ο Κώστας Τσίμας στο λόγο του, τον οποίο τηρούσε πάντα και δεν ήθελε να κοροϊδέψει τους ανθρώπους. Παρίστανε το σκληρό κι απόπαιρνε καμιά φορά τους συνομιλητές του, ενώ ήταν συναισθηματικός, πραγματική ψυχούλα, πράγμα που το αναγνώριζαν όλοι όσοι τον γνώριζαν από κοντά.

Ο Κώστας Τσίμας ήταν ευθύς, δεν έκανε για πολιτικός· τούτο, άλλωστε, το ομολογούσε και ο ίδιος. Έχανε τους ψηφοφόρους του, γιατί τους έλεγε την αλήθεια, ότι δεν μπορούσε να κάνει τίποτα για το διορισμό τους λόγω ΑΣΕΠ, ή αυτό που ζητούσαν ήταν αντίθετο με την υπάρχουσα νομοθεσία. Με άρθρα του καυτηρίασε τις ακρότητες της δασικής αρχής, που αμφισβητούσε τις παλιές ιδιοκτησίες των Θασίων. Ήταν μελετηρός και διάβαζε πολύ την ιστορία που αγαπούσε. Ενδιαφερόταν για τις πολιτιστικές εκδηλώσεις που γίνονταν στη Θάσο και συμμετείχε στα Συμπόσια Θασιακών Μελετών με ενδιαφέρουσες ανακοινώσεις του. Αξιοπρόσεχτο ήταν το ότι παρακολουθούσε και άκουγε τις ανακοινώσεις των συνέδρων ασκώντας μάλιστα και κριτική σε μερικά θέματά τους. Το 1995 με δική του παρέμβαση χορηγήθηκε από το Υπουργείο Μακεδονίας-Θράκης ποσό 3.000.000 δρχ. για την πραγματοποίηση του Β' Συμποσίου Θασιακών Μελετών. Στο Συμπόσιο αυτό συμμετείχε και με ανακοίνωση που είχε ως τίτλο: *Οι Θεολογίτες στους απελευθερωτικούς αγώνες του έθνους*¹⁰⁷.

Συνέχισε να συμμετέχει στα Συμπόσια της Θάσου με νέες ανακοινώσεις του το

107. Βλ. *Κώστα Τσίμα, Οι Θεολογίτες στους απελευθερωτικούς αγώνες του έθνους*, περ. «Θασιακά», τ. 9 (1994-1995), σ. 525-531.

1999¹⁰⁸ και το 2003¹⁰⁹. Συμμετείχε ακόμα και στο Α΄ Διεθνές Συνέδριο της Καβάλας, που οργάνωσε ο κ. Ν. Ρουδομέτωφ¹¹⁰.

Τελειώνουμε το σύντομο βιογραφικό σημείωμά μας για τον Κώστα Τσίμα από τη νεκρολογία μας που εκφωνήσαμε κατά τη νεκρώσιμη ακολουθία του:

«...ήρθα όχι μόνο σα φίλος να σ' αποχαιρετήσω, αλλά και σαν εκπρόσωπος της Θασιακής Ένωσης Καβάλας, που υπήρξες επίλεκτο μέλος της, ήρθα ν' απευθύνω τον ύστατο χαιρετισμό σε σένα που ξεχώρισες και τίμησες τη Θάσο, σε σένα που κανχιάσουν για τη Θάσο, που τόσο την αγάπησες... Θα μπορούσες να περάσεις μια ήσυχη ζωή και να χαρείς τα κέρδη σου. Δεν τό 'καμες, όμως, γιατί αναζητούσες κι επεδίωκες τη δράση. Αναζητούσες να ενταχθείς σε κάποια οργάνωση που θα συμμεριζόταν τις δικές σου ιδέες και απόψεις. Και πέτυχες το σκοπό σου αυτό με τη γνωριμία που είχες με τον Ανδρέα Παπανδρέου, με τον οποίο και συνδέθηκες και έγινες αχώριστος φίλος και πιστός ακόλουθός του. Οργανώθηκες στο ΠΑΚ κι ανέλαβες να διεκπεραιώνεις επικίνδυνες μυστικές αποστολές για να δικτυωθεί το ΠΑΚ με ηγέτες άλλων λαών ή επαναστατικών οργανώσεων που αγωνίζονταν για την ανεξαρτησία τους... Στη συνέχεια κατέβηκες ως υποψήφιος και η περιφέρειά σου σ' εξέλεξε βουλευτή Καβάλας. Η εκλογή σου, όμως, ακυρώθηκε από αμέλεια των δικαστικών αντιπροσώπων, που παρέλειψαν να μονογράψουν και το σταυρό προτίμησης, παράλειψη που σου στοίχισε και την απώλεια της έδρας σου. Επανήλθες, όμως, κι επανεκλέχτηκες, αλλά μοίρα κακή σε φθόνησε και δε σ' άφησε ν' αποτελειώσεις τη θητεία σου. Παλιά κατάλοιπα από τα ανθρακωρυχεία του Βελγίου δημιούργησαν πρόβλημα στους πνεύμονές σου. Κι ενώ ανέμενες την ώρα της απαλλαγής κι ετοιμαζόσουν για τη μεταμόσχευση, σε πρόδωσε η καρδιά σου. Και τώρα οι φίλοι σε θρηνούν και οι συγγενείς σου κλαίνε. Τώρα που ήταν η ώρα να χαρείς, να παίζεις με τα εγγόνια σου, που τόσο ποθούσες. Και πρόφθασες το ένα να το δεις, ενώ το άλλο από την τρίτη κόρη σου Βαρβάρα είναι ακόμα στο δρόμο. Η παρουσία σου θα λείπει από τη Θάσο, από τους φίλους, από τις συντροφιές. Όποιος σε γνώρισε καλά, σ' εκτίμησε βαθιά... Όλοι αναγνώριζαν το ήθος και την εντιμότητά σου... Όλοι αναγνώριζαν το ότι δεν έκανες διάκριση σε δικούς μου και δικούς σου... Τώρα όλα αυτά ανήκουν στην ιστορία που θα σε κρίνει και θα σε κατατάξει εκεί που ανήκεις, στις μεγάλες μορφές της Θάσου. Σήμερα με τα δάκρυά μας ήλθαμε να ραντίσουμε την Αττική γη που θα σε σκεπάσει και να σου ευχηθούμε το καλό κατευόδιο στο αιώνιο και μακρινό ταξίδι σου.

Αιωνία σου η μνήμη, αγαπητέ και πολύκλαυστε φίλε».

108. Βλ. *Κων/νου Τσίμα*, Μια πειρατική επιδρομή στη Θάσο μέσα από ένα ανέκδοτο έγγραφο του 1815, περ. «Θασιακά», τ. 10 (1996-1997), σ. 717-722.

109. Βλ. *Κων/νου Τσίμα*, Αναφορές Θασίων για τη λύση του δασικού ζητήματος, περ. «Θασιακά», τ. 12 (2002-2203), σ. 669-683.

110. Βλ. *Κων/νου Τσίμα*, Το ρεύμα της μετανάστευσης των Θεολογικών της Θάσου κατά τους τελευταίους χρόνους της τουρκοκρατίας, περ. «Θασιακά», τ. 11 (1998-2000), σ. 277-282.